Sarah Zippin

אלע ווערק

פון

אברהם רייזען.

אין 12 בענדער.

יובילעאום אויסגאבע.

צווייטע אויפלאגע.

אברהם רייזן.

זעקסטער באנד:

איינאַקטערס אוֹן מאָנאָלאָגען

ארויסגעגעבען פון פערלאַג א י ד י ש
1917 ניו־יאָרק. תרע"ז

Copyright, 1917
by
JEWISH BOOK AGENCY

גוטע בריידער.

פערזאנען:

גליקסמאן
באס
הורוויטש
בערמאן
בערטע
א חבר'טע

} אנגעפאהרענע יונגע לויט.

איין הענדלער, צווייטער הענדלער, דריטער הענדלער.
פיערטער הענדלער.

א סעפּאראט־צימער אין אַ לאַנגען קאָרידאָר אויפֿן 4טען שטאָק. אין צימער ביים מזרח־וואנד שטעהט אַ קליין טיש, מיט אָנגעוואָרפען ביכלעך אָהן טאָוולען. אונטערן טישעל וואלגערט זיך א טויט־מאַשינקע. ביים טישעל שטעהט אַ שטוהל מיט אנ'אָבגעבראָכענעם פֿאָרנצעל, וועל־כעס ליגט טאָקע יתומ'דיג נעבען שטוהל. ביי אַ צוויי־טער וואנד, אין צפון־זייט, שטעהט אנ'אויסגעפאלען אויי־זערן בעטעל, ניט פערבעט; די קאָלדרע העגגט האַלב אראָב אויף דער ערד און עס זעהט זיך אַרויס אַ גראָב־לויוועג־טענער שטרויי־זאק, פון וועלכען עס טאָרטשעט ארויס אַ הויפֿען שטרוי. איבערן בעטעל, ביי דער וואנד, העגגט אנ'אָבגעטראָענער הוט און אַנ'אַלטער פּידושאק. די סצענע איז אַ ווייליג לויזיג, היינטער דער סצענע הערען זיך שטי־מען פון גליקסמאן און באס. עס עפענט זיך די טהיר און זיי פּאַלען אַריין.

ערשטע סצענע.

גליקסמאן (אלט אַ יאָהר 27, אַ הויבער און אַ דא־רער, אין אנ'אלטען אָבגעטראָגענעם אַנצוג, און אַ שווארצען קראגען): נא דיר — — איז ער אויך נישטאָ אין דער היים! אז עס געהט נישט — געהט נישט!

באס (פון מיטעלער וואוקס, אין אַ בלוי העמדעל, מיט לאַנגע שווארצע האָהר; מראָגט ברילען, פון וועלכע עס קוקען אַרויס צוויי ברוגז'דיגע שווארצע אויגען): אָט דאָס איז דיין גביר? (קוקט אויפֿן בעטעל) א פיינער גביר!...

גליקסמאן: פאר א גביר האָב איך דיר איהם נישט

אנגענעבען. איך האָב נאָר געוואָנט, אַז צייטענווייז קומט איהם אַן פון דער היים א פּאָר רובעל... אפשר איז איהם די טעג אָנגעקומען.

ב א ס: אויב ס'איז איהם אפילו אנגעקומען, האָט ער דאָס שוין אודאי לאנג גע'פטר'ט.

ג ל י ק ס מ א ן: דו מיינסט, אז אלע זענען אין דיר נעראָטען! נאָר וואָס איז די פּעולה, אז ער איז נישטא. קום!

ב א ס: ניין, מעהר געה איך ערגיץ נישט... איך האָב שוין קיין כח ניט. איך לעג מיך אוועק אין בעטל אוז וועל ליעגען, ביז די נשמה וועט מיר אויסגעהן. (ער ציהט זיך אויס אויפ'ן בעטל).

ג ל י ק ס מ א ן: ביזט א שוטה... וואָס הייסט ליעגען? מען טאָר זיך נישט אבלאָזען. איך זאָג דיר, אז מיר וועלען היינט קריגען געלד. איך פיהל אין מיר כחות....

ב א ס: איך דארף נאָרנישט... איך וועל אזוי ליעגען אוז.... א פּאָפּיראָס וואָלט כאָטש געווען! דו האָסט נאָרנישט? אפשר א שטיקעל?

ג ל י ק ס מ א ן: ביי מיר ליעגט ערגעץ א האלבער פּאָפּיראָס, איך וויל אבער אליין שטארק רויכערן — מיר וועלען זיך טיילען. ווייז, האָסט א שוועבעלע?

ב א ס: א שוועבעלע, דאכט זיך, האָב איך. (ער נעהמט ליעגענדיג ארויס פון טאָש א פּושקעלע, עפענט זי אויף) איין שוועבעלע, נאָר פּאָרזיכטיג!

ג ל י ק ס מ א ן: (בעפּראכטענדיג דאָס שוועבעלע): דאָס שוועבעלע איז א נוטה למות'ע (ער רייבט אָן פּאָרזיכטיג, האלטענדיג אין מויל דעם האלבען פּאָפּיראָס). אט־אט! ניין! פּערלעשט זיך, ניין!

ב א ס: ניכער!

ג ל י ק ס מ א ן (מראָגט צו שנעל צום מויל דאָס שטיקעל פּייער, באלד בעווייזט זיך א רויך פון מויל): פּאָרטיג!

ב א ס : נו דאנקען גאט, עס רויבערט זיך! רויבער, און לאז מיר עטליכע ציה.

ג ל י ק ס מ א ן : איך לאז, איך לאז. (גיט א פאר שטאַרקע ציה און גיט איבער דאס רעשטעל באס'ן. באס בעטראכט עס מיזיש געשטימט, פערקרימט זיך און נעהמט עס אריין אין מויל.

ב א ס : אז איך וואלט איצט געהאט אזא זאך, וואס זאל חרוב מאכען די גאנצע שטאדט, וואלט איך עס נעטהון. מיר נישט — דיר נישט!

ג ל י ק ס מ א ן : און אז איך וואלט געהאט איצט וואס צו פערקויפען אויף א גוטען מיטאג, וואלט איך פערקויפט. (פערטראכט זיך). וואס קען איך, למשל, פערקויפען? (זוכט אין די טאשען, נעהמט ארויס פון דארטען אנ'אלטען פאַרטאַמאַנע) ווי מיינסטו, באס? קען מען וואס נעהמען דערפאר?

ב א ס (בעטראכט פון דער ווייטען) : קענסט דאס ארויס־ווארפען.

ג ל י ק ס מ א ן : ס'האט אמאל געקאסט א האלבען רו־בעל.

ב א ס : אמאל... אמאל ביזטו אויך מעהר ווערטה נע־ווען...

ג ל י ק ס מ א ן : יא, אמאל... אבער נישקשה, איך פאל נאך נישט אראב אויך איצט... עפים פיהל איך, אז דאס לעבען קומט נאך... דאס איז נאר א הקדמה... וואס ארט מיך, אז די הקדמה איז אביסעל נארישׂ...

ב א ס : דיין גאנץ לעבען וועט זיין אזא מין הקדמה: צום עיקר לעבען וועסטו קיינמאל נישט צוקומען, דיין גאנצען לעבען וועסטו זוכען לעקציעס אוון א מיטאג...

ג ל י ק ס מ א ן : דאס וועלען מיר נאך זעהן... (עס דער־הערט זיך פון הויף א געזאנג פון העגדלער: האנדעל! האנדעל!) ס'וואלט נעווען וואס צו פערקויפען... (דער אויסרוף: האנדעל! האנדעל! הערט זיך ווידער).

ב א ס : וואָס קענסטו פערקויפען? די נשמה? וועט זי קויפען — זי איז שוין ברודיג.

ג ל י ק ס מ א ן (וואַרפט א בליק צו דער וואַנד, וואו עס הענגט דער פּידושאק) : צו וואָס זאָל איך פערקויפען די נשמה, אז דאָ הענגט נאָך נאָר נישט קיין שלעכט רעקל (מאַפּט איהם). יאָ, נאָר נישט קיין שלעכט רעקל...

ב א ס (פערוואונדערט) : ס'איז דען דיינער?

ג ל י ק ס מ א ן : ביזט א שוטה... וואָס הייסט מיינער? דער הענדלער איז אויפ'ן הויף אוו מיר זיינען דאָ, איז ער אונ־זערער...

ב א ס : פון אַנארכיזם בין איך אפילו, ווייסטו דאָך, א שטיקל אַנהענגער, אָבער ניט אויף אזא ארט... עס גיבט שעהנערע וועגען...

(דער הענדלער זינגט נאָך אַלץ: האַנדל! האַנדל! גליקס־מאַן לויפט אַרויס אויפ'ן הויף. באָס בלייבט אַליין און שטעלט זיך אויף. אין א ווילע אַרום געהט אַריין גליקסמאַן מיט'ן הענדלער, א איד פון א יאָהר פופציג, אין א לאַנגער אָבגעטראָגענער קאַפּאָטע און גרויסע שטי־וועל אויף די פיס).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, לאָמיר אַנזעהן אייער סחורה! וואָס האָט איהר?

ג ל י ק ס מ א ן (נעהמט אראָב פון וואַנד דעם פידושאק) : אָט דעם פידושאק וואָלט איך וועלען פערקויפען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט דאָס רעקל אין דער האַנד, דרעהט איהם אום אויף אַלע פיער זייטען) : אן אלט סחורה'לע... האָט שוין א פאָר לעכער...

ג ל י ק ס מ א ן : וואו?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : וואו — פרענט איהר? איהר זעהט ניט? אפשר האָט איהר נאָך עפעס? אלטע שיך? הוי־זען?

ג ל י ק ס מ א ן : אָט דאָס, וואָס איהר זעהט, מעהר האָב איך ניט. אלזאָ, וואָס גיט איהר?

ב א ס (מורמלט) : וואָס א מענש קען!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (בעשראכט דעם אונטערשלאג) : דער אונטערשלאג איז שוין נאָר אויסגעקראָכען... וואָס קען מען נעבען פאר אזא רעקל?... כ'מיין... וואָס קען מען נעבען?... וויפיעל ווילט איהר?...

ג ל י ק ס מ א ן : איהר קויפט דאָך אפטער, ווייסט איהר דאָך בעסער?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיין.. וואָס הייסט איך ווייס בעסער... ס'איז דאָך אייער סחורה, דארפט איהר זאָגען דעם מקח.

ג ל י ק ס מ א ן : יאָ, דאָס איז אפילו אמת : מיין סחורה....

ב א ס (אונגעדולדיג) : נו, מאכט עס גיכער!

ג ל י ק ס מ א ן (שיסט ארויס) : צוויי רובל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : קוקט איהם אָן ווי ברוגז, נעהמט דעם זאָק אונטער'ן אָרים און ווילּ ארויסגעהן) : א גוטען טאָג!

ג ל י ק ס מ א ן (דערשראָקען) : נו, וואָס? וויפיעל גיט איהר. איהר קענט דאָך זאָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (וועדט ווייכער, קעהרט זיך אום): איך פערקויף אייך אליין אזוינע רעקלעך צו פינף גילדען א שטיק... חאָטש הונדערט שטיק...

ג ל י ק ס מ א ן (בייז) : איך האנדעל ניט מיט רעק־לעך. זאָגט, וואָס גיט איהר?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט דאָס רעקעל ווידער אין דער האַנד).

ב א ס: אוי, מיר ווערט ניט גוט.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: א האלבען רובעל.

ג ל י ק ס מ א ן (ראש): נעהמט! ס'איז אפילו ביליג. נאָר זאָל א איר פערדיענען...

ב א ס (שטיל): ביזט א טייערער מענש...

ג ל י ק ס מ א ן (אָן א זייט): שווייג!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט ווידער דאָס רעקעל אין האַנד, דרעהט עס ווידער אום אין אַלע פיער זייטען).

ג ל י ק ס מ א ן (אונגעדולדיג): נו, ר' איר, מאכט עס גיכער...

ב א ס: דער איר האָט חרטה.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: חרטה איז ניט מעשה סוחר. חרטה האָב איך ניט, נאָר נתעשר וועל איך ניט ווערען. (נעהמט ארויס פון טאַש א בייטעלע, קראצט דאָרט מיט די פינגער, נעהמט ענדליך ארויס א זילבערנעם רובעל), האָט איהר רעשט א האלבען רובעל?

ב א ס: וועז מיר וואָלטען האָבען א האלבען רובעל!...

ג ל י ק ס מ א ן (קוועטשט באַס'ן פאר'ן שוך): שווייג.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: וואָס-זשע טהוט מען? מען מוז געהן צוטוישען.

ג ל י ק ס מ א ן (פער'יאוש'ט): האָט איהר ניט קיין קלענערע געלד?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: ניין, כ'האָב נאָך א פּאָר גאנצע רובעלס...

ג ל י ק ס מ א ן: מילא, קומט אראָב אונטען, אין א קלייטעל, וועלען מיר טוישען.

ב א ס: קום שוין צוריק...

ג ל י ק ס מ א ן: די מינוט!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : (נעהמט דעם זאק אויפ'ן פליצע און דעם פידזשאק אונטער'ן אָרים) : קומט!

ג ל י ק ס מ א ן (פערלעגען) : לעגט אריין, איך בעט אייך, דאָס רעקעל אין זאק.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איהר ווילט אין זאק, זאָל זיין אין זאק... (לעגט איהם אַריין אין זאק).

(העגדלער און גליקסמאַן אָב)

באָס בלייבט אַ ווייל און גענהט הין און צוריק איבערן צימערל. עס הערען זיך טריט און אַ שמועס אין קאָרידאָר. עס גענהט אַריין חורוויטש, נאָך איהם נאָך אַ העגדלער. הורוויטש, דערזעהענדיג באָס'ן, בלייבט שטעהן פער־וואונדערט. באָס איז בלאס און דערשראָקען.

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ב א ס (פערלעגען) : אייער חבר גליקסמאן האָט מיך אהער געבראכט, מיין נאָמען איז באס.

ה ו ר ו ו י ט ש (פערווירט) : זעהר אנגענעהם.... זיצט! (צום העגדלער) אָט שוין ווייז איך אייך... (זוכט אויפ'ן וואנד) וואו איז דער פידזשאק? (קוקט אויף באָס'ן, באס. לאכט זיך היס־טעריש פונאַנדער).

ה ו ר ו ו י ט ש (פערווירט) : וואָס לאכט איהר... הם...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס? איך האָב ניט קיין צייט. (אין קאָרידאָר הערען זיך טריט, עס ווייזט זיך גליקסמאַן).

ה ו ר ו ו י ט ש (צו גליקסמאַנען) : וואו ביזטו געווען?

ג ל י ק ס מ א ן : דא אין קייטל, פאפיראסען גע־קויפט...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס ווען זיין? איהר גיעט אָנקוקען דאָס רעקעל צי ניט?

ה ו ר ו ו י ט ש : שוין, שוין! (צו גליקסמאנען) : א מאדנע זאך... איך בין אוועק, האָב איך געלאָזען אויפ'ן וואנד העננען דאָס רעקעל... איך האָב אליין געזעהען... איצט איז ער נישטאָ... (קוקט אויף באָס'ן).

ג ל י ק ס מ א ן : ווער איז דיר שולדיג? אז מען געהט אוועק, פערשליסט מען א טהיר...

ב א ס (צו גליקסמאנען) : ביזט א מאוסער מענש!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : בין איך, היסט עס, אומזיסט געגאנגען...

ה ו ר ו ו י ט ש (פערשולדיגט) : זייט מוחל, ר' איד... וואָס קען איך טהאָן?... מען האָט עס גראָד גע'גנב'עט... שוועי־ רע צייטען!... מען זאָל זיך קוואפען אויף אזא רעקעל!...

ה ע נ ד ל ע ר : ס'איז א חוצפה! שלעפט מיך, שלעפט מיך אין א צווייטער גאָס און וואָס, ווען? גע'גנב'עט!

ג ל י ק ס מ א ן : ר' איד, אָט האָט א „צהנערי־ און געהט געוונדערהייד!

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט צו מיט א פרעהליך פנים די מטבע) : א דאנק... ס'וועט זיין אויף א פונט ברויט (זיפצט) עך־עך... שווערע צייטען (אָב).

ה ו ר ו ו י ט ש (זעצט זיך אוועק אויפ'ן בעטעל) : נו, א צייט, מען זאָל ניט קריגען ערגעץ קיין קערבעל באָרגען... (צו גליקסמאנען) : זאָג מיר, דו האָסט גאָרנישט? חאָטש אויף א מיטאָג...

ג ל י ק ס מ א ן : וואָס היסט איך האָב גאָרנישט? איך בין איצט אן עושר, איך האָב גאנצע דריי גילדען אין טאָש.

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס קלעקט עס פאר דריי (קוקט אויף באָס'ן).

ג ל י ק ס מ א ן : עט, ס'וועט זיין גענוג, מאכען מיר א סעודה אין דער היים, וועט עס ביליגער קאָסטען. ווער געהט ברענגען גוטע זאכען?

ג ל י ק ס מ א ן : נא, האסטו (גיט איהם איבער עטליכע מטבעות) : וועסט קויפען צוויי פונט ברויט.

ב א ס : וואס וועט עס קלעקען?

ה ו ר ו י ט ש : נעווים איז דאס וועניג, איך בין הונגעריג ווי א הונד...

ג ל י ק ס מ א ן : מילא, קויף דריי פונט, א גוטען הערינג, אבער טאקע א גוטען!... טהיי און צוקער פאר עטליכע קאפיקעס און פאפיראסען. און אויב ס'וועט נאך עפעס בליבען, זאלסטו נאך קויפען א גוט שטיקעל קעז.

ב א ס : מיר'ן זעהן... (אב).

ה ו ר ו י ט ש : אייגענטליך האט מיך גאט נעשטראפט.... כ'האב דעם פידושאק געוואלט פערקויפען, חאטש ער איז גאר ניט מיינער, ס'איז גאר בערמאנ'ס.

ג ל י ק ס מ א ן : ווי קומט צו דיר בערמאנס פידושאק?

ה ו ר ו י ט ש : ער האט ביי מיר היינט בייגאכט געשלאפען, ער האט קיין דירה ניט... דער פידושאק איז א שווערער און דער טאג איז א הייסער, איז ער אוועק אין א דינעם רעקעל, וואס ער טראגט שטענדיג אונטען...

ג ל י ק ס מ א ן : יא... נו, נישקשה, איצט איז וואס רים...

ה ו ר ו י ט ש : יא... אבער דאך פערדריסט מיך, ווי אזוי האב איך דאס געוואלט פערקויפען. אין א נויט פערלירט מען דאס געפיהל פון סאמע עלעמענטארען יושר... אבער זוימט ער זיך, דער פרויינד דיינער, ווי הייסט ער?

ג ל י ק ס מ א ן : ער הייסט באס, נאר ער איז א טייערער בן; איז א ביסעל נוטה צו אנארכיזם, ווי דער שטייגער איז פון א מענשען, וואס האט דריי טעג ניט געגעסען...

(אין קארידאר הערען זיך טריט).

ה ו ר ו י ט ש : ער טראגט שוין... איך בין שרעקליך הונגעריג...

גלי ק ס מ א ן : ניין! ס'איז ניט ער... דאָס איז ניט זיינע טריט. (עס גייט אריין בערמאַן מיט אַ דריטען העגדלער, גע־קלידט וי דער ערשטער, נאָר אַ ביסעל עלטער; אין איין האַנד האַלט ער אַ זאַק, אויף דער צווייטער הענגט ביי איהם אַ פּאָר קאַמאַשען).

ב ע ר מ א ן (צו הורוויטש'ן, נאָכדעם ווי ער האָט גע־קוקט אויפֿן וואנד איבער'ן בעט) : האָסט ניט נעזעהן מיין רע־קעל?

ה ו ר ו ו י ט ש (שטאַמלט) : דאָס רעקעל?... דאָס רע־קעל?... איך וויים אויך ניט, איך האָב איהם אויך נעזוכט.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : נו, מאכט עס גיכער, איך האָב ניט קיין צייט.

ב ע ר מ א ן : באלד... באלד...

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס דארפֿסטו דאָס רעקעל?

גלי ק ס מ א ן : מסתמא פערקויפען!... זעהסט ניט?

ה ע נ ד ל ע ר : נו, וואָס וועט זיין?

ב ע ר מ א ן : איך פערשטעה דאָס גאָרנישט (קוועטשט מיט די פּליצעס).

ב א ס (גייט אריין, האַלט אין בויזל העגד אין פּאַפּיר אויס־געוויקעלט פּעקלעך. דערזעהענדיג די פּנים חדשות, פּערוואונדערט ער זיך, נאָכהער שמייכעלט ער בייז צו גליקסמאַנען) : נו, עסט!

גלי ק ס מ א ן : און דו?

ב א ס (בייז) : איך וויל ניט עסען... (רופט אָב גליקס־מאַנען אָן אַ זייט). הער, וואו דו וועסט ניט דערצעהלען, אז דו האָסט דאָס רעקעל פערקויפט, עס איך ניט.

גלי ק ס מ א ן (צו באַס'ן) : גוט! (צו אַלע) ברידער, דאָס רעקעל האָב איך פערקויפט, איהר וועט דאָך קיין פעראיבעל ניט האָבען...

ה ו ר ו ו י ט ש : שוטה, וואָס האָסטו גלייך ניט געזאָגט?

ב ע ר מ א ן : פערקויפט? ארט עס מיך ניט... אדרבא... איך האָב נאָר געבראָכען דעם קאָפּ, וואו קען עס זיין?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : ווער וועט מיר בעצאהלען פאר מיין נאנג?

ג ל י ק ס מ א ן (צו באָס'ן) : אפשר איז געבליבען עט־ליכע קאָפּיקעס, גיב דעם אידען...

ב א ס : א גראָשען ניט...

ג ל י ק ס מ א ן : האָט קיין פּעראיבעל ניט, ר' איד!... אפשר וועט אויך נוצען די הוט? (נעהמט אַראָב פון וואנד אַן אַלטע, צוריסענע הוט).

ה ו ר ו ו י ט ש : יאָ, די הוט קען ער נעהמען. איך וועל זי שוין ניט טראָגען...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (נעהמט די הוט, בעטראכט זי און לעגט זי אַוועק צוריק) : די הוט טויג פאר מיר ניט... זי איז גאָרנישט ווערט...

ג ל י ק ס מ א ן : נו, וואָס קענען מיר אייך העלפען? נו, ברידער, לאָמיר זיך זעצען עסען. באם איז א חוואט, ער האָט איינגעקויפט א סך...

ה ו ר ו ו י ט ש (צום ענדלער) : אפשר זענט איהר א בעל'ן, ר' איד, מיטצושפּייזען?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (אַביסעל פערשעמט) : כ'מיין... וואָס קען דאָס שאדען? א שטיקעלע הערינג וועל אויך טאקע פערזוכען...

ג ל י ק ס מ א ן (צופריעדען) : אך, מהיכא תיתי! זעצט זיך. ר' איד!

ב א ס : אפשר ווילט איהר זיך וואשען?

ה ו ר ו ו י ט ש : אָט איך ברענג שוין וואָסער, (לויפט אַרויס מיט'ן בלעכענעם טשייניק אין קאָרידאָר צו דער וואָסער־לויטונג און ברענגט עס גלייך, דער ענדלער וואשט זיך, גיסענדיג פון טשייניק אויף דעם פּאָל, זאָגט הויך „שאו ידיכם", ווישט אָב די הענד מיט א פּאָלע, שניידט אָב מיט אַן אייגענעם קליינעם מעסערל א שטיקעל ברויט, נאָכדעם א שטיקעל הערינג, מאָכט א המוציא און הויבט

אָן עסעָן. די חברת מיט איהם).

ג ל י ק ס מ א ן (קייענדיג): נו, האָב איך שלעכט נע־ טהאָן?

ה ו ר ו ו י ט ש: זעהר גוט — וועָר האָט צו דיר טענות?

ב ע ר מ א ן: איך אודאי ניט.

ב א ס: איך בין אייגענטלִיך נעגען דעם... גנב'ענען יאָ. אָבער שעהנער... איהר פערשטעהט? שעהנער...

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (וויש אָב די וואָנסען און איז זיך מכין אוועקצוגעהן): א יישר, יונגע לִייט... גוטער הערינג... הערט איהר, ברידער, איך קויף דאָך אלטווארג ביי רייכע לִייט. אָבער איך זאָג אייך, אז האנדלען זאָל מען נאָר מיט אזוינע ווי איהר...

ג ל י ק ס מ א ן: נו זעהט איהר... און באם איז נאָך ניט צופריעדען מיט אונז.

ב ע ר מ א ן: אי, אויך נאמנות, ס'איז א קאָמעדיע... ס'איז נאָר טרויעריג, וואם איך וועל יעצט מוזען נעהן אין דעם לִייכטען רעקל, ביינאכט איז אין איהם קאלטלִיך.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר: עט, נישקשה, יונגע לִייט וועָר־ רען ניט דערפראָרען. איך בין אמאָל, בחור'ווייז, א ווינטער איז א זומער־רעקל אָבגענאנגען, און אז ס'איז בעשערט צו לעבען, זעהט איהר דאָך...

(עס הערען זיך טריט).

ה ו ר ו ו י ט ש: וועָר געהט עס ווידער?

ג ל י ק ס מ א ן (לאכענדיג): אודאי נאָך א הענדלער.

ב א ס: נו, א הענדלער האָט שוין דאָ ניט וואָס צו טהאָן. דער פערמעגען איז שוין פערקויפט.

(עס לויפט אריין האָנקע, אָ מיידעל פון אָ יאָהר עטליכע און צוואנציג, מיט אָ מאָנסבילשען פנים, אָ פלאכער ברוסט, רעדט מיט אָ גראָבען קול).

חאנקע: אי, כ'לעבען, זיי עסען דאך... פרעסער, לאזט מיר עפעס א ביס... (חאפט זיך צום רעשט שטיקעל ברויט) ע, ס'איז וועניג... (רייסט ארויס פון גליקמאנ'ס האנד א שטיק ברויט אנגע־שמירט מוט פוטער) וואס האט איהר אלץ אויפגענעסען?

הענדלער: חע־חע... דאס מיידעל ווילּ נעבעך אויך עסען...

חאנקע: וואס איז דאס פאר א איד... איהר אגיטירט איהם אפשר...

באס: ס'איז א הענדלער. אפשר האט איהר עפעס צו פערקויפען...

חאנקע: פערקויפען... אוי, כ'לעבען, מען דארף איהם טאקע עפעס פערקויפען... א פינגערילּ קויפט ער?...

דער הענדלער: אך, פארוואס ניט... איך קויף אלץ.

גלייקסמאן: ס'וועט זיין א לעבען, ווי איך בין א איד...

חאנקע (פראבעהמעניג פון א פינגער א קליין רינגעל): וואס ניט איהר, ר' איד, דערפאר?...

דער הענדלער (בעפראכט עס): א האלב קער־בעל...

חאנקע: ווייזט נעלר!...

דער הענדלער (צעהלט אויס צעהן קופערנע צעה־נערס, בעפראכט נאך אמאל דאס פינגעריל): ס'איז אפילו ניט ווערט.

גלייקסמאן: ס'איז ווערט, ר' איד, ס'איז ווערט...

הורוויטש: א שאלה, צי ס'איז ווערט — אן אמת־נאלדען פינגעריל.

חאנקע: א מתנה פון א באבען...

דער הענדלער: זאל זיין א מתנה פון א זיידען.

חאנקע: איצט מאכען מיר די סעודה אויף דאס ניי.

ג ל י ק ס מ א ן : אפשר האָט וועד נאָך עפעס צו פער־קויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס צו פערקויפען? שעמט זיך ניט, ברידער.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : אדרבא, זוכט עפעס אויס.

ה ו ר ו ו י ט ש : איך האָב גאָרנישט.

ב ע ר מ א ן : איך אודאי ניט.

ב א ס : איך — סיידען די נשמה...

ח א נ ק ע (לוסטיג) : לומפען־פראָלעטאריער! (צום הענדלער) קומט צו מיר אהיים, ר' איר! קאָלאָשען קויפט איהר?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (מיט א מין שטאָלץ) : איך האָב דאָך אייך געזאָגט, אז איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : טאָ קומט, איך וואוין דאָ אנטקעגען... איך האָב א פאָר קאָלאָשען, נאָך פון דערהיים געבראכט... ביי אונז אין דערהיים איז שטענדיג א בלאָטע... דאָ דארף איך זיי ניט... דאָ איז טרוקען.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : עס פערשטעהט זיך... דאָ דארף מען ניט קיין קאָלאָשען... וועד טראָגט דאָ קאָלאָשען? א משוגע־נער סיידען...

ב א ס : אלמאי קויפט איהר זיי?

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר : איך מיין... איך זאָג דאָך אייך — איך קויף אלץ...

ח א נ ק ע : נו, קומט...

ג ל י ק ס מ א ן : נאָר גלייך צוריק... דעם האלבען קארב לאָזט טאקי ביי אונז...

ח א נ ק ע : איך קום באלד...

(העגדלער און חאַנקע אָב).

ג ל י ק ס מ א ן : א וואויל ע זאָך, כ'לעבען... דארף זיך גראָד אָנטראָגען חאנקע מיט א פינגערל און קאָלאָשען...

ב א ס : נו, וואָס פערקויפט איהר נאָך? (עס הערט זיך ווידער א זינגען אין הויף : האַנדעל, האַנדעל).

ג ל י ק ס מ א ן (מיט א שטראָהלענדען געזיכט) : אי, מיר איז אויסגעפאלען א גליקליכע אידעע.

ב א ס : וואָס?

ה ו ר ו ו י ט ש : נו, וואָס?

ג ל י ק ס מ א ן (קוקענדיג צום בעטעל) : צו וואָס, למשל, דארף מען האָבען דאָס דאָזיגע בעטעל?

ה ו ר ו ו י ט ש : וואָס הייסט? אויף שלאָפען.

ג ל י ק ס מ א ן (שפּאָטיש) : פריץ מיינער, אנדערש ווי אין א בעט שלאָפען קען ער ניט! און אויף דר'ערד ביזטו חולה?

ב ע ר מ א ן : ער רעדט צו דער זאָך... דאָס בעטעל איז ווערט א קאָפיקעס ועכציג.

ה ו ר ו ו י ט ש (טראכטענדיג א ווילע) : פון מיינטוועגען לאָז מען עס פערקויפען.

ג ל י ק ס מ א ן : ניט אנדערש! סיי ווי סיי איז דאָס בעטעל פאר דרייען ענג, און אויף דר'ערד קען מען זיך אויס־בעטען אין פיערען אפילו.

ב ע ר מ א ן : ער רעדט צו דער זאָך, כ'לבען...

ה ו ר ו ו י ט ש (פערליערענדיג אינגאַנצען דעם רצון) : נו, רופט אריין דעם הענדלער.

ג ל י ק ס מ א ן : דאָס לאָזט שוין פאר מיר... (אָב).

ב א ס : איך בעטראכט איהך פאר אונגאַרמאל, ברידער.

ה ו ר ו ו י ט ש : די גאנצע וועלט איז אונגאַרמאל.

ב א ס : יאָ... יאָ.. (א פויזע).

(גליקמאַנס שטים אויף די טרעפ) : איהר וועט אַנקוקען א בעטעל...

א גראָבע שטים פון א הענדלער: א בעטעל זאָל זיין א בעטעל אלץ איז א סחורה...

ג ל י ק ס מ א ן (אריינגעהענדיג): אט דאס איז דאס בעטעל.

ד ע ר ה ע נ ד ל ע ר (א גאנץ אלטער איד, אין בריל־ען בעטראכט דאס בעטעל): דאס בעטעל איז גארנישט ווערט... (אלע ווערען שטארק ארבעגעפאלען).

ה ע נ ד ל ע ר: מעהר האט איהר גארנישט צו פער־קויפען?

ג ל י ק ס מ א ן: מעהר גארנישט...

ה ע נ ד ל ע ר: לגמרי גארנישט?

ג ל י ק ס מ א ן: (נערוועז) אבסאליוט גארנישט.

ה ע נ ד ל ע ר (שטעלט אן די אויערן): וואס האט איהר געזאגט?

ג ל י ק ס מ א ן: לחלוטין גאר נישט...

ה ע נ ד ל ע ר: אט אזוי־זשע זאגט — לחלוטין — פער־שטעה איך! היסט עס — לחלוטין גארנישט... (קראצט זיך אין קאפ... בעטראכט נאך אמאל דאס בעטעל...) ווייס איך, דאס בע־טעל איז יא עפעס ווערט, אבער איך מוז דיננען „א מענשען" ארבעטראגען זי, איך אליין, ניט פאר אייך געדאכט, האב קיין כח ניט... איך ווייס אבער ניט, צי וועט מיר לויהנען דאס גאנצע עסק... (בעטראכט נאך אמאל דאס בעטעל) טאקע נייז, עס לויהנט ניט... טא האט זשע מיר א גוטען, יונגע לייט (גיהט ארויס זיך קראצענדיג).

(פארהאנג)

אויך אַ חתונה.

פערזאנען.

ברוך, אַן ענטוויקעלטער אַרבייטער, 23 יאָהר אַלט.
די מוטער, אַן אַלטע, פרומע, אָרימע אלמנה.
ביילקע, אַן אַרבייטערין, ברוד׳ס כלה, 20 יאָהר אַלט.
געסט, יונגע אַרבייטער.

קומט פאָר אין די לעצטע צעהנדליג יאָהר אין אַ גרויסע שטאָדט אין ליטע.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין, קאַוואליער צימערל, רעכטס פון דער קיך, אַנשטאָט טהירלעך — אַ שמוציגער פאָרהאַנג. ביים שטויביגען, זעקס־שויביגען פענסטער—אַ קליין טישעל פערדעקט מיט אידישע ציטונגען. האַרט ביים טישעל אַ בעט, ביי דער צווייטע זייט טישעל אָן אַלטע שטוהל. אויפֿן טישעל שטעהט אַ קעסטעלע טאַבאַק, פון וועלכע ברוך שטאָפט אָן פאַפּיראָסען און רויכערט אייגעם נאָך'ן צווייטען. פארנאכט. נאָר וואָס אָנגעצונדען פייער. ברוך אַליין שטאָפט אָן אַ פאַפּיראָס, פעררויכט, געהט אום איבער'ן צימער שטאַרק פערטיעפט, שטעלט זיך ביים טהיר פון צימערל און רופט:

ע ר ש ט ע ס צ ע נ ע:

ב ר ו ך: מאַמע...

ד י מ ו ט ע ר (אריינגעהענדיג מיט לאַנגזאַמע טריט): וואָס?

ב ר ו ך: מאַמע... איך וויל דיר עפּעס זאָגען, נאָר איך זאָג דיר פריהער, או קיין טענות פון דיר וויל איך ניט הערען. ס'וועט ניט העלפען... היינט ביינאכט האָב איך מיט ביילקען חתונה.

ד י מ ו ט ע ר: היינט ביי־נאכט? מיט ביילקע'ן?... אָט מיט דער...

ב ר ו ך (האַקט איבער): מאַמע, איך בעט דיך אָהן טענות. היינט ביי־נאכט מיט ביילקע'ן.. .אזוי האָב איך אָבגע־רעדט... אזוי מוז עס זיין.

ד י מ ו ט ע ר : נו, נו, מסתמא ווייסטו דאָך וואָס דו טהוסט... זאָל זיין מיט ביילקע'ן — זאָל זיין אָהן נדן, זאָל זיין אָהן בעטגעוואנט... אָבער וואָס עפעס, זוהנעניו, הויבט ביי־נאכט?...

ב ר ו ך : אוו מאָרגען וועט זיין בעסער? חתונה האָ־בען מיט איהר מוז איך.

ד י מ ו ט ע ר : דו מוזט? הערסט אביסל — ער מוז! האָסט תנאים געשריבען, צי א קנין געמאכט...

ב ר ו ך : נאָך מעהר ווי תנאים, נאָך מעהר ווי א קנין... (פאסענדיג זיך מוטה) זי איז א וואויל מיידעל. איך האָב צו איהר גאָר נישט... כ'האָב זי טאָקע האָלט...

ד י מ ו ט ע ר : האָלט האָבען קאָן מען זי, דאָס איז אפילו אמת, איך האָב זי אויך ניט פויבט, נאָר זי איז דאָך אזוי אָרים.

ב ר ו ך : דאָס איז אן אמת, אָרים איז זי, נאָר מיר וועל־לען לעבען... נישקשה, מיר וועלען לעבען!

ד י מ ו ט ע ר : נו, אז דיר איז ניחא, מוז איך שוויי־גען... וואו וויל־סטו אָבער מאכען די חתונה און מיט וואָס?

ב ר ו ך : וואו? — טאָקע דאָ אין צימערל, און מיט וואָס — אָט האָסטו א רובעל... (נעהמט ארויס פון טאַש א זיל־בערנעם רובל).

ד י מ ו ט ע ר (לאכט ביטערלעך) : מיט א רובל וויל־סטו א חתונה פראווען, אוי מיין זוהן, רעדסט דאָך נאָר פון וועג...

ב ר ו ך : וואָס מיינסטו, מאמע, א חתונה? קיין גילדענע יויך דארפען מיר ניט. קויף עטליכע הערינג, אביסל בראנ־פען. א פאָר קיבלעך און די חתונה איז פארטיג...

ד י מ ו ט ע ר : האָסטו חאָטש דעם פעטער לייבען נעבעטען?

ב ר ו ך (לאכט) : דער פעטער ווי דאָך ניט דעם שידוך...

ד י מ ו ט ע ר : פונדעסטוועגען...

ב ר ו ך : אט לאז די משפחה צו־רוה. קיין דרשה־נע־שאנק דארף איך ניט און זיי וועלען ניט געבען אויך. פאלג מיר און נעה קויף איין עפעס פאר'ן רובל און געגוג. מיינע מחותנים וועלען קיין פאראיבעל ניט האבען. אייגענע ברידער.

ד י מ ו ט ע ר : דיינע „מחותנים" — אז אך און וועה איז טאקע צו דיינע מחותנים.

ב ר ו ך : נו, מאמע, ווייסט דאך, אז דו וועסט מיר שוין ניט איבערמאכען. נעהם דעם רובל און גיה קויף אלץ איין. בראנפען א קווארט און פאר'ן איבעריגען גילד א פאר הערינג און נאך עפעס.

ד י מ ו ט ע ר : גאר ביים חתן די חתונה... פארוואס ניט ביי דער כלה? זאלען א י ה ר ע עלטערן דעם נחת האבען...

ב ר ו ך (שמויכלענדיג): איהרע עלטערן זיינען אויך ניט צופריעדען מיט'ן שידוך.

ד י מ ו ט ע ר (אירגעניש): אויך ניט צופריעדען! אז אך און וועה שוין צו דיר! האסט געקאנט נעהמען 300 רובל מיט חתן־מתנות, ווי ביי לייטען.

ב ר ו ך : איך וועל שוין אלץ האבען.

ד י מ ו ט ע ר (שאקעלט מיט'ן קאפ): יא, יא, וועסט האבען... מיט אזא פיהרונג וועסטו אלץ האבען... (אב).

ב ר ו ך (אליין): נו, א סוף, אבי זי וויסט שוין... (עס הערען זיך טריט).

צ ו ו י י ט ע ס צ ע נ ע.

ב י י ל ק ע (שטעלט זיך ביים פארהאנג, הויבט איהם אויף און קוקט שעמעוודיג אריין).

ב ר ו ך (מונטער): א, די כלה איז שוין דא. קום אריין. כלה־לעב, קום אריין, שעם זיך ניט פאר'ן חתן... קענסט איהם שוין.

ב ו י ל ק ע (גיהט אריין, אין א ציצען קלוידעל, די שווארצע האָר פערקעמט עשוואָם יום־טוב'דיג, מיט א ווייסען שאָל אויף די פלייצעס): נאָך קיינער ניטא?

ב ר ו ך: ניין, די מחותנים זיינען נאָך ניט געקומען.

ב ו י ל ק ע: אוי, הלואי וואָלט טאקע קיינער ניט געקומען. איך שעם מיך עפעס אזוי. עפעס אוא נארישע צערעמאָניע. צו וואָס דארף מען דאָס, דאכט זיך.

ב ר ו ך: אָט דאָס פרעג איך דאָך אויך, צו וואס דארף מען דאָס טאקע? אפשר דארף מען טאקע ניט.

ב ו י ל ק ע: ניין, ניט דאָס... נאָר ס'איז עפעס א סימן. עפעס — איך ווייס אויך ניט ווי צו זאָגען — פאר דער וועלט... זאָל די וועלט שפעטער ניט בילען...

ב ר ו ך: אָט אזוי רייד — זאָל די וועלט ניט בילען... טאָ קום אהער. איך וועל דיר א קוש געבען.

ב ו י ל ק ע: פונקט פאר דער חופה...

ב ר ו ך: וואָס דען, נאָך דער חופה?

ב ו י ל ק ע: אוז נאָך דער חופה וועסטו מיך ניט קרשען?

ב ר ו ך (שפאָטיש): נאָך דער חופה קריגסטו ביי מיר פעטש, ווי די מוהמע רחל פון פעטער לייבעל.

ב ו י ל ק ע: רער בעסער נישט... איך האָב עפעס אזוי מורא...

ב ר ו ך: האָסט מורא? פאר וועמען? פאר מיר?

ב ו י ל ק ע: פאר דער וועלט... אוי, די וועלט איז אזא שלעכטע, אזא בייזע... שא, ווער גיהט עס?

ב ר ו ך: די מאָמע. אודאי... טאָמער וועט זי עפעס דיר זאָגען — שווייג!... ס'איז אויף איהר טאקע א רחמנות, נאָר וואָס קאן איך איהר העלפען...

(עס גיהט אריין די מוטער, שטעלט אוועק אויפ'ן פענסטער א

קוואַרטיגע פּלעשעל בראַנפֿען, לעגט אַוועק אַ פּאָר הערינג אויפֿן טיש, אייער־קיכלעך און נאָך קליניגקייטען).

ד י מ ו ט ע ר : נא, אַט האָסטו די גאַנצע חתונה־קיין רעשט איז נישט געבליבען... איך געה אַוועק. (מיט רוגזא) דעם מזל־טוב גיב איך אייך, קינדערלעך, שוין אָב.

ב י י ל ק ע (שעמעוודיג) : פֿארוואָס זאָלט איהר אַוועק־נעהן? וויט בעסער דאָ...

ד י מ ו ט ע ר : צו אַזוינע חתונות בין איך ניט נעך וועהנט געוואָרען... קיין רב וועט אפילו ניט זיין, וועה איז מיר...

ב ר ו ך : על פּי דין איז געגנג צוויי ערות. זיי וועלען קומען.

ד י מ ו ט ע ר : דיינע ערות... מילא, טהוט, קינדער־לעך ווי איהר פֿערשטעהט — מסתמא ווייסט איהר דאָך בעסער.

ב ר ו ך : יאָ, מאמע, מיר ווייסען בעסער.

ב י י ל ק ע (שטארק פֿערשעמט) : פֿונדעסטוועגען בלייבט...

ד י מ ו ט ע ר : ניין, טאַכטערקע, איך וועל נעהן צום פּעטער לייבען ויצען א פּאָר שעה.

ב ר ו ך : דערצעהל איהם נאָר קיין מעשיות ניט..

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז מיר א חרפּה צו דערצעהלען, א חרפּה צו שווייגען (אָב).

ב י י ל ק ע : אוי, מיר פֿערדריסט אזוי, וואָס זי איז אַוועק... אויך איהר איז אזא רחמנות...

ב ר ו ך (ערנסט) : וואָס זאָל מען טהאָן?

ב י י ל ק ע : מ'האָט געדארפט דאָס מאכען בשתיקה און נאָכדעם אויסזאָגען.

ב ר ו ך : אַלץ איינס. מילא, זי וועט שוין מרוצה וועט רען, זי איז שוין צו אַלץ געוועהנט געוואָרען (פֿרעהליך) נעהם בעסער, כלה־לעבען — גרייט צו די וועטשערע, באלד וועלען

דאך קומען די פאר מחותנים... מאך, כלה־לעבען, די הערינג... שעהם זיך ניט...

ב י י ל ק ע : אוי, וועה, מיין מאמע וואלט דאס גע־וואוסט... (פערטראכט זיך), וואו וועל איך טאקע היינט נעכ־טיגען?...

ב ר ו ך : א, דו נארישע כלה! וואס הייסט וואו? טאקע דא ביי מיר...

ב י י ל ק ע (שטארק פערשעמט) : און וואס וועט די מאמע זאגען?

ב ר ו ך : וואס הייסט — די מאמע? מיר ווערען דאך עפעס, ווי דער עולם רופט עס — מאן און ווייב.

ב י י ל ק ע : פוי, מאן און ווייב — ווי נראב! רעד ניט אזוי, ברוך.

ב ר ו ך : ווי דען ווילסטו?

ב י י ל ק ע : ווי ביז אהער — אזן א נייעם נאמען.

ב ר ו ך : טא פארוואס ווילסטו חתונה האבען?

ב י י ל ק ע : איך ווייל דען?... איך מוז... דו ווייסט דאך, אז איך מוז... (ווערט שטארק רויט, קערט זיך אום צום וואנד)

ב ר ו ך : יא, יא... (פערטיעפט זיך). הייסט עס נאך דער חופה מעג מען שוין... אוי, די משוגעים, די משוגעים...

(עס הערען זיך שטימען הינטער'ן טהיר).

ב י י ל ק ע : אוי, מען נעהט...

ב ר ו ך : אוראי, מיינע חברים...

(עס גיהען ארויין דריי יונגע לייט: חיים, לייביל און גע־ציל. אלע זיהען אויס ווי אינטעליגענטע ארבייטער. אביסעל פער־וווצט).

ד ר י ט ע ס צ ע נ ע.

ל י י ב ע ל (בריישלעד) : גוט'ן אווענד! — מזל־טוב! מזל־טוב!

ח י י ם : יאָ, יאָ, — מזל־טוב! מזל־טוב!

ג ע צ י ל (זינגענדיג מיט דעם בעוואוסטען נגון) : חתן־כלה מזל־טוב. מזל־טוב!...

ב י י ל ק ע (צו גצעלען) : איך בעט אייך, הערט אויף.

ב ר ו ך : די כלה שעמט זיך...

ב י י ל ק ע (מיט א געמאַכטען כעס) : איך בעט דיך

ר ו ף מיך ניט כלה...

ג ע צ י ל : וואָס דען זענט איהר — א חתן? נו, כלה־לעבען, קומט אהער, — איך וועל אייך בעזעצען.

ח י י ם (לוסטיג ווערענדיג) : אי, טאקע, לאָמיר זי בעזעצען.

ל י י ב ע ל (אויך פרעהליך) : ווי דען — אודאי בעזעצען, און דו, גצעציל — קאַנסט דאָך גראמען זאָגען — זיי דער בדחן.

ג ע צ י ל (שטעלט זיך אויף און זינגט מיט'ן סקארבאָווען נגון) :

כלה — קרוין,
בעטראכט זיך מיט חן.
דאַרפסט באלד,
צו דער חופה גצהן,
איינע אליין...

ב י י ל ק ע (ווערט אומעטיג) : איך בעט אייך, מאכט זיך ניט נאַריש.

ב ר ו ך : נו, ווי גצפעלט אייך די כלה? איהר שטימונג איז טאקע העכסט ערנסט, א מין יום־הדין ביי איהר היינט.

ג ע צ י ל (אין א קאָמישער אָזע) :

בעטראכט, כלה־לעב, מיט זין.
היינט איז ביי דיר דער יום־הדין...

ב י י ל ק ע : נו, גצעציל, הערט אויף, איך בעט אייך.

ל י י ב ע ל : טאקע נענוג. חתן־כלה האבען אודאי היינט געפאסט און עס חלש'ט זיי דאס הארץ — לאמיר זיך זעצען צו דער חופה־וועטשערע.

ג ע צ י ל : וואס הייסט? פאר דער חופה?

ב ר ו ך : מאך טאקע, ביילקע, די הערינג מיט די פער־בייסען.

ל י י ב ע ל : אודאי — ביילקע דארף זיך איצט לערנען זיין א בעל־הבית'טע.

ח י י ם : און דער ערשטער „אורח" איז פון הערינג. אונזער ערשטע און אונזער לעצטע נעריכט.

ב ר ו ך (ערנסט) : נישקשה, ביילקע וועט זיין א בעל־הבית'טע, זי וועט מיר קאכען גוטע וואראמעסען, איך האף!

ג ע צ י ל (שפאטיש) : יא, יא, ביי היינטיגע גוטע ציי־טען קאן מען האפען אויף גוטע וואראמעסען.

ב י י ל ק ע : אוי, איך בעט אייך, רערט ניט דערפון — איך קאן ניט הערען. לאז מען שוין מאכען די צערעמאניע און נענוג.

ב ר ו ך : זאל איך אזוי ווייסען פון בייז, ווי איך וויים, ווי אזוי מען הויבט דאס אן.

ג ע צ י ל : דו ביזט נאך ניט נענוג א פנים אין חתונה האבען.

ל י י ב ע ל : איך האב אמאל געלערנט „חיי אדם" וויים איך א דין... מען נעהמט...

ח י י ם (האקט איבער) : קודם כל דארף מען בעזעצען די כלה.

ב ר ו ך : וואלט חאטש געווען א חבר'טע איהרע... (צו ביילקע'ן) : פארוואס האסטו ניט איינגעלאדען פון דיינע חבר'־טעם וועמען ס'איז?

ב י י ל ק ע : טאקע, א נארישקייט. איך האב מיך נע־שעמט.

ח י י ם (ערנסט): אט, צו וואס דארף מען האבען די אלע גליקען. נעהם א מטבע, עפעס א זילבערנע, און זאג „הרי את" און פארטיג אן עסק.

ב ר ו ך (פערלעגען): א מטבע... (טאפט אין די טאשען) די מאמע האט מיר פון רובל קיין רעשט ניט געבראכט.

ב י י ל ק ע: איך ווייל נישט מיט א מטבע.

ג ע צ י ל: זי וויל ניט! און אז זי וויל יא — או שר האט ניט.

ב י י ל ק ע (מאכט זיך ניט הערענדיג): איך וויל מיט א רינגעלע...

ב ר ו ך: וואס דארפסטו דאס רינגעל? — ווער האט א רינגעלע?

ג ע צ י ל (ווי אין א זייפ): און א מטבע האט ער דען?

ל י י ב ע ל: איך האב געלערנט „חיי אדם" און קאן אייך פסק'ענען נאך א שאלה: עס איז רעכט מקדש צו זיין מיט א קוש...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט): נו, נו, — הערט אויף אויסערע שטיק.

ג ע צ י ל: אוי, אויב מיט א קוש, האב איך שוין א סך ווייבער.

ב י י ל ק ע: איהר זענט א נראבער מענש.

ג ע צ י ל: וואס זאגט מען צו איהר? — נאך פאר דער חופה איז זי שוין אזא צנועה (צו ברוך'ן) ברוך, קוק איהר א ש"ס תחינות.

ב י י ל ק ע: ניט דערלעבען וועט איהר, או איך וועל לייענען תחינות.

ג ע צ י ל: א, מיר קענען אייך! נו, זייט טאקע או אויפגעקלעהרטע און זאל ער אייך מקדש זיין נאר מיט א קוש...

ב ר ו ך : נו, בייל׳קע׳ל׳ע, זיי אויף צו־לֶהכעיס — טאקע מיט א קוש (געהט צו איהר און וויל זי קושען).

ב י י ל ׳ק ע (לאָזט זיך נים): לאָז אָב, ברוך.

ג ע צ י ל : זי פערשטעהט אן עסק, — א קוש איז גוט אונטער פיער אויגען...

ח י י ם : נו, בכן, לאָז מען שוין מאכען די צערעמאָניע.

ב י י ל ׳ק ע : טאקע אזוי...

ח י י ם : איך ווי׳ל טאקע נעהמען אביסע׳ל בראנפען.

ל י י ב ע ל : איך אויך.

ג ע צ י ל : און איך אודאי.

ב י י ל ׳ק ע (פרוינדליך): אביסע׳ל בראָנפען קאָן מען נעהמען פאר דער צערעמאָניע.

ב ר ו ך : איך מיין אויך אזוי. בייל׳קע׳ל, דערלאנג די בראנפען מיט׳ן צובייסען.

ב י י ל ׳ק ע (דערלאנגט אויף איין טעלער די הערינג, אויף א צווייטען קיכלעך) : אט האָט איהר אליין.

ג ע צ י ל : די גאנצע חופה־וועטשערע! וואוי׳ל ווי די וועלט! און קיין דרשה־געשאנק דארף מען אויך ניט נעבען.

ח י י ם : וואָס הייסט עפעס ניט? אודאי געבען. וואָרט א ווייל׳ע, ברידער, איך קום גלייך צוגעהן.

ב י י ל ׳ק ע : וואוהין?

ב ר ו ך : וואוהין געהסטו, חיים?

ח י י ם : אט די מינוט קום איך (לויפט ארויס).

ג ע צ י ל : ס׳א דאגה — זא׳ל ער געהן. וואָרטען אויף איהם וועלען מיר ניט!

ב י י ל ׳ק ע : ניין, מען דארף טאקע וואָרטען.

ג ע צ י ל : אבער א קליין שטיקע׳ל הערינג מעג איך נעהמען.

ב י י ל ׳ק ע (ליעבליך) : יא, דאָס מעגט איהר.

ג ע צ י ל (צוגעהענדיג צום טיש) : נאָר א קליין שטיקע׳ל.

ב ר ו ך : אפילו צוויי.

ג ע צ י ל (עסט) : וואויל ווי די וועלט! אזוינע הערינג קרינט מען ניט אויף דעם גרעסטען גביר'ס חתונה.

ב י י ל ק ע : לאכט ניט, איך בעט אייך...

(עס הערען זיך טריט, חיים קומט אריין).

ח י י ם (מיט א שטראהלענד געזיכט) : דרשה־געשאנק ניט מען אפילו ביי דער וועטשערע, נאר עס מאכט ניט, — נא, ברוך. אט האסטו א רינג און זיי איהר מקדש...

ב י י ל ק ע (פרעהליך) : זעהר גוט! זעהר גוט!

ב ר ו ך (נעהמענדיג דאס רינגעל) : צו וואס דארף מען די נארישקייט?

ב י י ל ק ע (שטרענג) : מען דארף, מען דארף!

ג ע צ י ל : מילא, אז ס'איז שוין דא א רינגעלע, זיי איהר, ברוך, מקדש און פטור אן עסק.

ב ר ו ך (אביסעל צוטראגען) : נו, ביילקעלע, קום אהער, גיב אהער דיין העכטעלע.

ב י י ל ק ע (געהט צו נאהנט, שטרעקט אוים דעם פינגער פון דער רעכטער האנד) :

ל י י ב ע ל : קאנסטו די ברכה?

ב ר ו ך : ס'איז רעכט אהן א ברכה.

ב י י ל ק ע : ניין, איך וויל טאקע מיט א ברכה, ווי נע־הערינג איז...

ב ר ו ך : א פנים אין רינגעל גלויבסטו מעהר ווי אין מיר... זאל זיין מיט א ברכה: „הרי את מקודשת לי בטבעת זו כדת משה וישראל".

ג ע צ י ל : וואויל ווי די וועלט! מזל־טוב! מזל־טוב!

ח י י ם : מזל־טוב! מזל־טוב!

ג ע צ י ל (מאכענדיג א כוסה) : איצט, חתן־כלה, צוקושט זיך.

ב ר ו ך (מיט א שמייכעל) : אז זי וויל ניט.

ג ע צ י ל : זי וויל, זי וויל!

ב י י ל ק ע (געהט צו צו ברוד'ן) : איצט יאָ (זיי נעהמען זיך אָרום און עס דערהערט זיך אַ לאַנגער קלינגענדער קוש).

ג ע צ י ל : אוי, ווי זים! פערזופט מיט אביסעל בראַנפען.

ב ר ו ך (נעהמט אַ כוס אין האַנד) : לחיים, ברידער, לחיים! (טרינקט).

(געציל, ליובעל, חיים מרינקען, זיי ווערען וואָס ווייטער פרעהליכער, איבערהויפט חיים. ער גענהט צו צו ביילקע'ן און וויל זי אַרומנעהמען און קושען זי).

ב ר ו ך : ניין, חיים, — דאָס רינגעלע איז טאקע דיינס, אָבער די ברכה האָב איך געמאכט און ביילקעלע איז מיינע...

ב י י ל ק ע (פרעהליך) : יאָ, דיינע, דיינע!

ח י י ם : נו, איך האָב נאָך קליינגעלד צו קויפען א רינגעלע, איך וועל שוין האָבען ווענען צו קושען...

ג ע צ י ל (שבור'לער) : יאָ, ווענט האָבען, ווענט האָבען... אבי א רינגעלע און א ברכה...

(פאַרהאַנג).

די פּראָבע.

פערזאנען:

באַריס, א יונגער בחור פון 25 יאָהר, א הויכער ברונעט,
א פריקאַזשציק.
בערטא, א מיידעל פון 22 יאָהר, א שניידערין.
שרה, א שטוב־מיידעל.
זעלצער, א פריקאַזשציק, באַריסעס א קאַלעגע.

די סצענע קומט פאָר אין וואַרשע.

ערשטער אקט.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין־ציכטויג־צימער, ביי איין וואנט שטאָהט אַ בעט, איבערגעצויגען מיט אַ ווייס־ליי־לאַך; ביי דער וואנד, צום פענסטער, וואָס גיהט אַרויס צו דער גאַס, שטאָהט אַ קליין טישעל, מיט צוויי שטוהלען. אויפֿן פענסטער שטעהען צוויי רייען אויסגעווישטע גלעזער, אין איין גלאָז ליגט אַ טהיי־לעפֿעלע, עס ליגט אַ האַלב לעבעלע ווייס ברויט, אַ האַלבע זעמעל און אַ בי־כעל פערגאָסען מיט טינט. אויף דער וואנד הענגט עפּעס אַן איליוסטראציאָן פון „ניווא", וואָס שטעלט פאָר, ווי אַ יונג מיידעל קלויבט בלומען אין פעלד, און אַ קליינע פאַטאָגראפֿיש בילד פון אַ יונג־מיידעל, געפאסט אין אַ חילצערנעם רעמעל.

ב אַ ר י ס (לויפט אַריין אייליגעדיג און צוטראָגען, וואַרפט אַראָב דעם הוט אויף דר'ערד און דאָס שטעקעל לעגט ער אַוועק אויפֿן טיש, באַלד פערכאַפט ער זיך און הייבט אויף דעם הוט פון דר'ערד און לעגט עס אויפֿן בעט, און דאָס שטעקעל נעמט ער צו פון טיש און שטעלט אַוועק אין ווינקעל צימער. ער לאָזט זיך גיהן הין און צוריק איבער'ן צימער און רעדט פאר זיך): שוין נאָך צעהן. זי האָט שוין גערארפט קומען (ער שטעלט זיך אָב און קוקט צום פענסטער). אויף איהר א קשיא, זי קען אמאָל קומען צוועלף. (שוויגט) זי רויבט מיר מיין רוה, קראנק וועל איך פון איהר ווערען. (ער קרעכצט) פרעג וואָס האָב איך אין איהר אזוינס דערזעהען? א מיידעל, ווי אַלע, נאָר עס ציהט מיך עפּעס אזוי

צו איהר, אָט וואָלט איך דאכט זיך דערשטיקט זי אין מיינע ארעמס! (ער שפרייט אויס די הענד, ווי ער וויל עמיצען ארומ־נעהמען) זי האָט אזוינע שעהנע אויגען!... אזוינע שווארצע... אז זי הייבט זיי אויף אויף מיר, דאכט זיך מיר, אז איך ווער פערברענט... זי האָט מיך געפאקט!... (פויזע) שוין נאָך צעהן, זי וועט שוין ניט קומען, איהר פערדרעהט דאָך ניך דער מח: אודאי אין טהעאטער מיט עמיצען אוועק געלאָפען!... ווער עס נעהמט פאר איהר א בילעט מיט יענעם געהט זי! פאר טהעאטער וואָלט זי זיך געהאנגען... נעהט עס צום טייוועל! זאָל זי ניט קומען. אין צוויי טעג פערגעס איך זי!... (ער הערט זיך צו דער טהיר) שא, דאכט זיך איהרע טריט... (ער עפענט נערוועז די טהיר און עס בעווייזט זיך דאָס שטוב־מיידעל).

דאָס שטוב־מיידעל: איהר דארפט עפעס? איך געה אין געוועלב.

בארים: יאָ, יאָ איך דארף! גוט וואָס איהר האָט מיך דערמאָהנט! (נעהמט ארויס דאָס בייטעלע פון טאַש) איהר וועט מיר ברענגען... (ער פארטראכט זיך).

דאָס שטוב־מיידעל (בייז): ניכער שוין! איך האָב קיין צייט ניט, די „בעל הבאָנדזיע" זאָגט אזוי אויך, אז איך ארבייט פאר אייך מעהר ווי פאר איהר. אי א באלע־באָנדזיע!

בארים: איהר וועט מיר ברענגען פון קאָנדיטערייא פאר קוכען, אָבער פון די גוטע... נאט אייך געלט.

דאָס שטוב־מיידעל: און מעהר נאָר נישט?

בארים: נייין.

(דאָס שטוב־מיידעל לאָזט זיך צו דער טהיר).

בארים: שרה, שרה!

דאָס שטוב־מיידעל (קעהרט זיך אום): נו, רבונו של עולם, וואָס וויטער?

ב א ר י ס : נא דיר נאך א גילדען און קויף עטליכע זעמעל מיט וואורשט... צוקער האב איך, טיי דאכט זיך אויך... (דאס שטוב מיידעל געהט ארויס).

ב א ר י ס (אליין) : טאמער קומט זי פארט, די משוגענע, און איהר פערווילט זיך עסען... אפילו א שאד דאס גאלד, עס וועט מיר מארגען אויף מיטאג פעהלען... נאר וואס טהוט מען מיט איהר? זאל זי ניט זאגען, אז איך בין א „קבצן"... ביי איהר איז א קבצן ערגער, ווי גע'שמדט... „ביזטו א קבצן. זאגט זי, וויל איך מיט דיר קיין געשעפטען ניט האבען"... (עס דערהערען זיך טריט, באריס דערקענט איהרע טריט). זי געהט! זי געהט!

(עס עפענט זיך די טהיר און עס לויפט ארויין בערטא מיט א פרעהליך שיינעמדיג פנים, אין א לייכטען זומער אנצוג, מיט א זאנטיק אין דער האנד. פון איהרע בעוועגונגען בלאזט אין צימער ווי א ווינד, זי דערלאנגט באריסען די האנד, גיט איהם נאכדעם לוסטיג א שטויס און זעצט זיך לאכענדיג אוועק).

ב ע ר ט ע : איהר ווייסט, באריס, וואס מען גיט מארגען אין טהעאטער?

ב א ר י ס (פאר זיך) : שוין ווייטער מיט איהר טהעאטער (צו בערטען) וואס?

ב ע ר ט ע : אאידא! — מיין נעליעבטעסטע אפערא. קרושעלניצקע שפיעלט אאידא מיט באטעסטינען... איך גאה מארגען נעפרעמענא! אויף אאידא ניט גאהן — א פיינע זאך! איהר וועט דאך אויך גאהן — הא?

ב א ר י ס (פערלעגען) : איך וועל נאהן... איך וועל גאהן! אודאי גאהן! ווי דען?

ב ע ר ט ע : ניט אנדערש, ניט אנדערש! איהר מוזט גאהן, סיידען איהר ווילט זיך מיט מיר מאהר ניט זאהן...

(זי קוקט איהם לאכענדיג אין די אויגען).

ב א ר י ס : בערטע! וואס ווילסט דו?

ב ע ר ט ע : וואָס איז אייך, באָריס! חא־חא־חא! מיין נעליעבטער!

ב א ר י ס (נעהמט זי אָן מיט ליעבשאפט פאר דער האַנד) : א בילעט האָסט דו?

ב ע ר ט ע : אויך מיר א זאָרג — א בילעט! פינקעל־שטיין ווי׳ל מיר נעהמען א בילעט, נאָר איך ווי׳ל ניט. איך ווי׳ל, אז איהר זאָלט מיר נעהמען, איך ווי׳ל, או דו זאָלסט מיר נעה־מען...

ב א ר י ס (מיט שטראהלענדע אויגען) : דערפאר וואָס דו האָסט געוואָנט „דו", נעהם איך דיך...

ב ע ר ט ע (לאכענדיג) : איהר וועט מיך נעהמען.

ב א ר י ס (לאַכט) : יאָ, יאָ... (ווי׳ל זי קושען).

ב ע ר ט ע (שטויסט איהם אָב) : דאָס טאָר מען ניט.

ב א ר י ס : פאר וואָס?

ב ע ר ט ע : עס איז נאָך צו פריה.

ב א ר י ס : וועז דען יאָ?

ב ע ר ט ע (לאכענדיג) : שפעטער, שפעטער, וועז איהר וועט ווערט זיין!

ב א ר י ס (מיט ברענענדע אויגען) : פאָרט וועז? רעד ווערטער...

(עס עפענט זיך די טהיר אוז עס גיהט אַריין דאָס שטוב־מיידעל).

ש ט ו ב ־ מ י י ד ע ל (צו באָריסען) : נאָט אייך. דאָ האָט איהר דאָס.

ב ע ר ט ע (וויקעלט פארנאַנדער די פאפיערען) : זעהר גוט, כ׳ווי׳ל טאקע עסען!

ש ט ו ב ־ מ י י ד ע ל : עס איז ניט פאר אייך.

ב ע ר ט ע (וועגדעניג זיך צו באָריסען מיט א שמייכעל): עס איז ניט פאר מיר, באָריס?

ב א ר י ס (רויש וועלענדיג): פאר אייך, פאר אייך! עסט געזונטערהייט, זאל אייך וואויל בעקומען!

ד א ס ש ט ו ב - מ י י ד ע ל (אונטער דער נאז): סאראַ מין גוט־לעבען! פונקט ווי נאך דער חתונה... (זי גיהט אַרויס).

(בערטא הויבט אָן עסען און באָריס קוקט אויף איהר מיט פייערדיגע בליקען).

ב א ר י ס: בערטע, זאג וואס וועט זיין די ענדע?

ב ע ר ט ע (עסענדיג): די ענדע וועט זיין זעהר גוט: איך וועל פריהער אבעסען, טיי וועט דאך מסתמא אויך זיין, וועל איך פערטרינקען, און וועל געהן א היים זיך לעגען שלאפען.

ב א ר י ס: און וואר וועט זיך דיר חלומען?

ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): דו געווים ניט!

ב א ר י ס: אפשר יא!

ב ע ר ט ע: געווים ניט!

ב א ר י ס: פאר וואס?

ב ע ר ט ע: וויל איך טראכט וועגען דיר קיינמאל ניט.

ב א ר י ס: דאס איז א ליעגען.

ב ע ר ט ע: אן אמת!

ב א ר י ס (נאך א קליין־שווייגען): בערטע! געגוג דיר צו שפאסען!

ב ע ר ט ע: איך האב פיינד צו זיין ערנסט!

ב א ר י ס: עס מוז דאך נעהמען אן ענדע.

ב ע ר ט ע: אדרבא.

ב א ר י ס (פרעהליך): נו, כאטש מארגען.

ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): לעגט אב אויף איבער מארגען: מארגען איז מאנטאג — ניט קיין מזל'דיגער טאג... (לאכט)

ב א ר י ס (אויפגערעגט): בערטע, בערטע! גענוג צו שפאסען! איך קען אהן דיר א טאג ניט לעבען... זאג מיר דעם אמת, האסט מיך ליעב?

ב ע ר ט ע (ערנסט): ליעב.

ב א ר י ס (אויפגעלעבט): אָ, מיין טייערע!... (ווילּ איהר פּאלען אויפ'ן האלז)

ב ע ר ט ע (פערזאָרגט): אייל זיך ניט, מיין ליעבער! אמת איך האָב דיך ליעב, אָבער דאָך...

ב א ר י ס (גיגעריג): ערקלעהר מיר דעם „דאָך"...

ב ע ר ט ע (נאָך אַ קורצער פויזע קוקט איהם טיף אין די אויגען אריין): זאָג מיר, באָרים, די וואָרהייט, וויפיעל פערדיענסטו אַ מאָנאַט.

ב א ר י ס (פערלעגען): איך פערדיען ניט שלעכט... הייסט דאָס זאָגען גאָר אַ סך קען איך ניט... איך פערדיען 40 רובעל אַ חודש, און אמאל מעהר...

ב ע ר ט ע (לאכט): און אמאל וועניגער...

ב א ר י ס (בעלעדיגט): ווייניגער קיינמאל ניט.

ב ע ר ט ע: און פאר 40 רובעל אַ חודש וויל־סטו איך זאָל דיך ליעבען!...

ב א ר י ס (פערקרימט זיך): פע, בערטע! אזוי איז ניט שעהן צו רעדען, ווי קומט ליעבע צו געלד? מיר וועלען אָהן געלד גליקליך זיין... וועלכע פערליעבטע קוקען דאָס אויף געלד?

ב ע ר ט ע (שמייכלענדיג): נארעלע, וואָס איז זיך דאָ צו נארען! רַאמאנען לעזן איך טאקע אלע שבת גליידְ מיט דיר. איך וויים אָבער, אז די רַאמאנען־מאכער זיינען נרויסע ליגנער, די „מעשיות" טראכטען זיי אויס פון קאָפּ.

ב א ר י ס (אומעטיג): דו גלויבסט נאָרנישט אין ליעבע?

ב ע ר ט ע: איך גלויב ניט אין שדים און מתים (לאכט).

ב א ר י ס: ביזט א הארטע!

ב ע ר ט ע: וואָס דען האָסטו געוואָלט? איך זאָל זיך לאָזען קנעטען ווי טייג... א ווייכינקע! איך האָב פיינד ווייכינקע!

ב א ר י ס (געהט אום חין און צוריק איבער'ן צימער, ענד־ליך שטעלט ער זיך אַוועק געגען בערטען, לעגט ארויף די האַנד אויף איהר פליצע און זאגט): הער, בערטע — איך וויים דאָך, דו ווילסט נוט לעבען, דו ווילסט קיין נויט ניט ליידען, דו ווילסטו פערגניגען האבען, ווילסט לעבען ווי א יונגער מענש דארף לעבען, — איך שווער דיר, אז מיט מיינע לעצטע כחות וועל איך דיר זעהן צופריעדען שטעלען, וועסט גליקליך לעבען... גליקליך...

ב ע ר ט ע (טראכט א ווייל): ווייסטו גאָר וואָס? צו וואָס דאַרפסטו מיר שווערען, ווי א אידענע, און איך זאָל קלע־רען: צי גלויבען דיר צי ניט — בעוויז עם פאקטיש...

ב א ר י ס (אויפגעלעבט): אודאי וועל איך עם בעווי־זען, וועסט גליקליך זיין.

ב ע ר ט ע: וועז?

ב א ר י ס: גליך ווי מיר האבען חתונה.

ב ע ר ט ע: אוז, טאמער ניט, וועל איך זיך מיט דיר נעהן גט'ן!... ניין! נארעלע — דאָס וועט מיר ניט לוינען. א גרושה איז שוין ניט אזא סחורה ווי א מיידעל... אין א גרושה וועסטו זיך ניט פערליעבען אזוי שטארק...

ב א ר י ס: איז וואָס־זשע ווילסטו?

ב ע ר ט ע: דו זאָלסט א מאבען א רעפעטיציע...

ב א ר י ס: וואָס הייסט עס?

ב ע ר ט ע: איך וועל דיר ערקלעהרען, הער נאָר מיט קאָפ! אין טהעאטער ביזטו דאָך געווען. האָסטו געזעהן ווי אזוי אויפ'ן סצענע שפיעלט יעדער אקטיאר זיין רָאליע געשיקט און קלוג... פון וואנען קען ער עס? ווי אזוי נעהט עס צו ביי איהם אזוי גלאט און פיין, אז דאָס פובליקום קוועלט נאָר אז... פון וואנען, ווייסטו?

ב א ר י ס: אודאי וויים איך: זיי זיינען נעראַטענע מענשען, טאַלאנטען...

ב ע ר ט ע : נערֿאטענקייט און טאָלאנט איז נאָך ווייניג... מען דארף האָבען פּראקטיק אויך. פּראקטיק איז דער עיקר... די אקטיאָרען געהען ניט גלייך אויפֿן סצענע שפּיעלען פּאר'ן פּובליקום, נאָר זיי מאכען א צייט פּריהער רעפּעטיציעס— פּערשטעהסט? און ביז וואנען די רעפּעטיציע גיט זיך ניט איין, האָבען זיי קיין העזה ניט ארויס צו געהן אויפֿן סצענע פּאר'ן פּובליקום...

ב אָ ר י ס (פּערוואונדערט): קענען וואָס זאָגסטו דאָס...

ב ע ר ט ע (ערנסט): איך זאָג עס קענען חתונה האָבען; דאָס איז א שווערע דראמע, פּערשטעהסט, און א דראמע ניט אויך א נאכט, נאָר אויפֿן נאנצען לעבען... און דו ווילסט גלייך אָנהויבען שפּיעלען, נאָר אָהן רעפּעטיציע! אזא חוצפּה ביזטו...

ב אָ ר י ס (פּערלעגען): איך פּערשטעה אלץ ניט...

ב ע ר ט ע : איז טאקע ניט גוט... איך פּערשטעה בעסער פּאר דיר, חאטש איך האָב לאנגע האָר און קורצען שכל... הער באָרים! קיין נדן האָב איך ניט, און טאָמער וואָלט איך האָבען, וואָלט איך דיר אויך א פּייג געגעבען... ווי אזוי וועסטו זיך איינאָרדנען? ווי אזוי וועסטו דינגען א וואָהנונג, צו וועניגסטענס פּון דריי צימערן? וואו וועסטו נעהמען א טיש, בעטען, שטוהלען אָן אלמער, א קאמאָד און נאָך? האָסט אפשר א רייכע משפּחה?

ב אָ ר י ס (פּעסט): עס וועט אלץ זיין...

ב ע ר ט ע : נו, אדרבא בעווייז... מאך א רעפּעטיציע: דינג א וואָהנונג חאטש אויף א חודש. גיעב מיר אלע טאָג גלעזל פּיהרען דאָס הויז, איין מאל אין וואָך נעהם מיר אין טהעאטער, אויב דו וועסט אויסהאלטען אזוי א חודש בין איך דיינע, ביזטו א טאָלאנט און קענסט שפּיעלען אזא שווערע דראמע.

ב אָ ר י ס (לאכט כלומר'שט): אן איינבאל אביסעל... חאָ־חאָ־

חא! א רעפּעטיציע, ווי אזוי צו לעבען נאָך דער חתונה... מיינסט עס ערנסט?...

ב ע ר ט ע : נאָר ניט ד א ס, וואָס דו מיינסט... אין א רעפּיטיציע לאָזט מען קלייניגקייטען דורך...

ב א ר י ס : איך מיין ניט קיין בייז, מיין קלוגע בערטעלע... איך וויים וואָס א רעפּעטיציע בעדייט.

ב ע ר ט ע : אויב דו ווייסט איז גוט, נאָר טאָמער וואָלסטו ניט געווואוסט, וויים איך... נו, איז וואָס בלייבט? נעמסט זיך אונטער צו מאכען א רעפּעטיציע?

ב א ר י ס : אָח, מיט'ן גרעסטען פערגעניגען... מאָרגען הייב איך אָן, וועסט מיר העלפען? יאָ, בערטעלע?

ב ע ר ט ע : קויפען וועל א י ך אין ד ו וועסט נעלר נעבען...

ב א ר י ס : גוט—גוט...

ב ע ר ט א : אלזא בלייבט עס אזוי?

ב א ר י ס איך בין גרייט...

ב ע ר ט ע : גערענק־זשע זאלסט אויספיהרען...

ב א ר י ס : איך בין זיכער...

ב ע ר ט ע : נו, גיעה איך יעצט אוועק, א גוטע נאכט (זי דערלאנגט איהם די האַנד).

ב א ר י ס (וויל זי א קוש טהאָן, בערטא שטויסט איהם אָב און פליהט אַרויס).

ב א ר י ס (אליין): נו א קאָפּ! זאל זי!.. (ער שמיי־כעלט) איך וועל עס אויספיהרען! יאָ, יאָ! א רעפּעטיציע! חא־חא־חא!... נו, א קאָפּ!... זאל זי!...

(פּאָרהאַנג).

צוויי טער אקט.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ גרויס מעבלירט ציטער, אין מיטען שטעהט אַ קיילעכדיגער טיש, ארום איהם פיער שטוהלען, בייַ אַ וואַנד — אַ וויכע קושעטקע, רעכטס פון ציטער גענפינט זיך אַ טהיר, וואָס פיהרט אין נאָך אַ קליין ציטערל, באָרים געהט אום הין און צוריק איבער'ן ציטער, רייבט דעם שטערן, מאַכט צו די אויגען, עפענט זיי, בעטראכט אַ שטוהל, דעם טיש און ברומט אַליין: ניין, ניין. עס הערט זיך קלאפען אין טהיר. באָרים שטעלט זיך מיט'ן פנים צו דער טהיר און פרעגט אונרוהיג):

ב א ָ ר י ם: וועך איז דאָרט?

א נ ר א ָ ב ע ש ט י מ ע: איך.

ב א ָ ר י ם (לייכטער אַבעטהעמענדיג): זעלצער? געה אַריין!

(עס געהט אַריין א יונגער מענש פון 25 יאָהר, אָרים, אַבער ריין און פראנטיש געקליידט. וואַרפט אום זיינע בליקען איבער'ן ציטער, קוועטשט מיט די פליצעס און פרעגט):

ז ע ל צ ע ר: וואָס בעדייט עס אלץ, באָרים?

ב א ָ ר י ם: זעץ זיך, איך וועל דיר דערצעהלען. נאָר אייל זיך ניט.

ז ע ל צ ע ר: וואָס זעהט מען דיר עס ניט ערגעץ, ביזט א גביר געוואָרען — דיר שטעהט שוין ניט אַן צו האָבען געשעפטען מיט אונז, קבצנים?

ב א ָ ר י ם (מיט איראָניע): עס קען זיין.

ז ע ל צ ע ר: שוין לאנג, אז דו וואָהנסט אין אזא ריי־כען ציטער?

ב א ָ ר י ם: שוין א מאָנאט (זיפצט).

ז ע ל צ ע ר: וואָס־זשע זיפצסטו, גוטער ברודער? דאכט

זיך חוץ דיין שאדען אויף מיר געזאגט געווארען...

ב א ר י ס (טאפט זיך די טאש): האסט אפשר א פאפי־ראס.

ז ע ל צ ע ר: גראדע ניט — איך האב געוואלט ביי דיר בעטען. פון אלע גליקען האסטו ניט קיין פאפידאס, הייסט עס...

ב א ר י ס: איך בין א גרויסער בעל־הוצאה. איך האב דאך שוין א ווייב...

ז ע ל צ ע ר: א וואס?

ב א ר י ס: נאר נישט (געהט איבערן ציימער).

ז ע ל צ ע ר (קוקט זיך אום): זאג מיר, וואס איז דאר־טען פאר א שלאפציימערל?

ב א ר י ס (אין פערלעגענהייט): נאר נישט... נאר נישט....

ז ע ל צ ע ר: נו, אויב דו האסט פאר מיר סודות ווי אזוי מיט דיר ניט רעדען — אדיע! (ער שטעלט זיך אויף און שטרעקט אוים די האנד).

ב א ר י ס: זיי ניט קיין נאר! (האלט איהם אב) וואס ווילסטו וויסען? דא איז קיין סודות ניטא, א צרה איז דא יע פארהאן, אבער ניט קיין סוד... א גרויסע צרה...

ז ע ל צ ע ר: דערצעהל דעם סוד, דיין צרה — אבי דערצעהל.

ב א ר י ס: קאנסט דאך בערטהען?

ז ע ל צ ע ר: נו? וואס איז דא די צרה? דאכט זיך א גאנץ וואהל מיידעל...

ב א ר י ס: איך האב אויך אזוי געמיינט... פערקעהרט— איך האב געמיינט, אז קיין גרעסערעס גליק איז נאר אויף דער וועלט ניטא, ווי צו האבען חתונה פאר אזא מיידעל ווי בערטהע איז.

ז ע ל צ ע ר (ערשטוינט): דו האסט מיט איהר שוין חתונה געהאט?

ב א ר י ס : שרעק זיך ניט... איך קען נאָך חרטה האָ־בען... עס איז נאָר א רעפּעטיציע !...

ז ע ל צ ע ר : ווי הייסט א רעפּעטיציע ?

ב א ר י ס : פּשוט א רעפּעטיציע ווי צו געבען א ווייב ברויט עסען, א דירה און נאָך אוועלכע זאכען...

ז ע ל צ ע ר (לאכט) : אן איינפאל, ווי איך בין א איד, וועמעס אויפטהו איז דאָס ? מסתמא איהרער — דאָס איז א קעפּעלע !...

ב א ר י ס : וואָס דען האָסטו געריעכענט, אז עס איז מיין אויפטהו. מיר וואָלט אזא חכמה קיינמאל אין קאָפּ ניט אריינגעפּאלען...

ז ע ל צ ע ר : נו, איז זי צופריעדען... קענסטו געבען ברויט א ווייב ?...

ב א ר י ס : יאָ—איך בין שוין א בעל־חוב איבער הונ־דערט רובל... (קראצט זיך אין קאָפּ).

ז ע ל צ ע ר (מיט איראָניע) : אזא חכם, הייסט עס ביזטו... נו, וואָס וועט זיין וויטער ?

ב א ר י ס : ווייטער איז ניט גוט... זי דארף באָלד קו־מען און וועט אודאי וועלען חאָטש מאָרגען צו דער חופּה געהן... א קלוגע איז זי אפילו, נאָר פּאָרט ווייבערשער שכל — וואו איך האָב געגומען דעם גאנצען חודש געלד, קען זי דאָך ניט פּער־שטעהן...

ז ע ל צ ע ר : א שאָד פון דעסטוועגען איינלאָזען בער־טען...

ב א ר י ס (מיט יאוש) : עט... גלויב מיר ברודער, אז עס איז א נאָרישקייט, צום אָנהייב האָב איך געמיינט, אז איך וועל זיין דער גליקליכסטער מענש, אויב בערטע וועט זיין מיינע, און יעצט אז זי איז שוין כמעט ווי מיינע, איז מיר דאָס לעבען ניט ניחא... וואָס איז דא פאר א גליק ? חתונה האָבען און א נאָנע לעבען אזוי שווינדלען, דרעהען מיט'ן מח וואו צו

לייהען, וואו צו בארגען, ניט האבען קיין בערוהטע מינוט... היינט נאכדעם — קינדער, א גרעסערע הוצאה... עס פאלט אן א פחד!

זעלצער: אביסעל איז דאס אמת... (פויזע) איז וואס רעכענסטו קיינמאל ניט חתונה האבען?

בארים: וואו איך וועל ניט זיין אין שטאנד גוט צו פערדיענען, אז מיין פרוי זאל קענען גוט לעבען אהן שווינדלערייען, אהן קאפ דרעהענויש, וועל איך טאקע ניט חתונה האבען... טאר איך ניט חתונה האבען.. די רעפיטיציע האט מיר בעוויזען, ווי אזוי מיר טארען קיינער ניט חתונה האבען..

זעלצער: עמיצער געהט דאכט זיך...

בארים (ערשראקען): דאס איז זי. געה יעצט אוועק, איך בעט דיך, איך דארף מיט איהר רעדען, און פאר א זייטיגען מעגשען וועל איך ניט קענען...

זעלצער: אודאי אזוי (אב).

(בערטע פליהט אריין מיט א פרעהליכען שטראהלענדען געזיכט, דערלאנגט בארים'ן די האנד און זעצט זיך אויף א שטוהל).

בערטע: אוי, בין איך דאס מיעד!...

בארים: וואו ביזטו דאס אזוי אומגעלאפען!

בערטע: וויים איך, אהער, אהין... איינקויפען... וואס ביזטו עפעס צעטראגען.

בארים: איך בין אויך עפעס מיעד —

בערטע: נו, אויב דו ביסט מיעד וועל איך יעצט מיט דיר ניט רעדען.

בארים: וואס האסטו געוואלט רעדען?

בערטע (מיט א שמייכעל): היינט ענדיגט זיך דאך אונזער רעפעטיציע...

בארים: איך וויים.

ב ע ר ט ע (געהט צו צו איהם נאָהענט און לעגט איהם ארויף די האַנד אויפ'ן פּלייצע) : ביזט א חוואט, איך האָב דיך ליעב...

ב א ר י ס (מיט שמיכעל) : איך נועל קענען שפּיעלען די ראָלע? האַ?

ב ע ר ט ע : יאָ — יעצט גלויב איך דיר. דעם חודש האָסטו מיך אויסגעהאלטען מיט אלע פערגענ־ענס, טעאטער אפילו האָט אויך ניט געפעהלט...

ב א ר י ס (לעגט איהר ארויף די האַנד אויפ'ן פּלייצע) : בערטעלע, קענסט מיר אפשר לאָזען אברוהען... איך בין זעהר מיעד פון דער רעפעטיציע, דער קאָפּ שפּאלט זיך מיר...

ב ע ר ט ע (ערשטוינט) : ווי היסט?

ב א ר י ס : ווילסט וויסען דעם אמת...

ב ע ר ט ע : אודאי דעם אמת...

ב א ר י ס : נו, טאָ וויים, אז די רעפּיטיציע איז טאקע זעהר נויטיג געווען... איצטער זעה איך, ווי וויים עס איז שווער, ווי וויים איך קען ניט שפּיעלען... איך קען ניט!...

ב ע ר ט ע (פּאַרקאָסטיש) : היסט עס, האָסט חרטה?

ב א ר י ס : יאָ, בערטעלע איך האָב חרטה, און דער עיקר — איך האָב מורא... זיי מיר געזונד און א דאנק דיר פּאר דיין לעקציע, וואָס דו האָסט מיר געגעבען, זי האָט מיר אפשר געקאָסט א סך געלד, אבער עס איז ווערטה, זעהר ווערטה... (ער לאָזט אראָב דעם קאָפּ און פערטראכט זיך).

ב ע ר ט ע (שפּרינגט אויף פון אָרט, קוקט זיך איבער אלע פיער ווינקלען. גיט א שפּיי, לאָכט זיך פערנאָנדער און שרייט אוים): מאוסער טרוס... חא־חא־חא.

(זי לויפט ארוים).

פאָרהאַנג פאַלט.

דעם שדכנ׳ס טאָכטער.

פערזאנען:

נטע חיקין, א איד פון מיטעלע יאָהרען, מיט א ברייטער באָרד, ערטערוויז גראָה, מיט ריהרעוודיגע חיטרע אויגען; געהט זויבער געקלוידט, האַלב נייע־מאָדיש — האַלב אַלט־מאָדיש; רעדט מיט א געדיכטער שטימע, — א שדכן.

ציפּע, א אידענע, אויך אין די מיטעלע יאָהרען, נאָר זעהט אוים פערעלטערט, דאָס פנים איינגעשמירט אין סאָושע; עס זעהען זיך אָרוים איהרע גוטע מוטערליכע אויגען, רעדט שטיל און בנעימות'דיג — זיין פרוי.

קיילע, א מיידעל פון א יאָהר 22, מיט אַן אָריגינעלען געזיכט. שווארצע, קלוגע, אויסדרוקספולע אויגען, געקלוידט אָרי־גינעל, כאָטש אויספאך; רעדט מיט א זאַנפטער שטימע, אָבער געגוג איבערציגענד; שנעלע, נערוועזע בעוועגונגען — זייער טאַכטער.

חיקעלסאַן, א בחור פון א יאָהר 28, א לעהרער, שרייבט אויך ליע־דער, שדכנט זיך צו קיילען.

הערמאַן ליכטענשטיין, א בוכהאַלטער אין א באַנק, געהט רייך גע־קלוידט, א שעהנער ברונעט פון א יאָהר דרייסיג.

בערטע, ליזע, ראָזע — יונגע מיידלער, קיילעס חבר'טעס.

די סצענע קומט פאָר אין אַ גרויסער פֿראָווינציעלער שטאָדט, אין די לעצטע יאָהרען. די סצענע שטעלט פאָר אַן עס־שטוב; אין מיטען אַ גרויסער טיש צוגעדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש—שטוהלען; ביי אַ וואַנד אַנטקעגען פֿובליקום אַן אַלטע קושעטקע, איבערגעצויגען מיט אַ שווארצע סאראטע; אויף די וועגד העגגט אַ זייגער, אַ שפּיגעל, אַ פּאָר אידישע בילדער. רעכטס פון ציסער זעהט זיך אַ טיר, וואָס פיהרט אין קלייגעם ציסערעל; לינקס — אַ צווייטע טיר פון דעם פּאַטערס שלאָף־צימער.

וועז דער פּאָרהאַנג עפענט זיך, געפינט זיך אויף דער סצענע קיילע, איהרע דריי חבר'טעס און חייקעלסאָן.

ק י י ל ע (צו חייקעלסאָנעז): נו, הערר פּאַטע, האָט איהר עפּעס אַנגעשריבען שעהנע ליעדער פּאר דער לעצטער צייט?

ח י י ק ע ל ס א ן (פּערווירט) נייז: עס איז געווען צו שעהנע טעג. די זון האָט אזוי געשיינט...

קיילע (צולאכט זיך, קוקענדיג אויף די חבר'טעס): געפּעלט אייך אַ פּאַטע: עס איז געווען צו שעהנע טעג, איז אַ חסרון! ווען דען זינגט איהר?

ח י י ק ע ל ס א ן: איך זינג נאָר ווען עס איז טריב און קאַלט — אממעהרסטען ווען עס רעגענט...

ק י י ל ע: אַ פּאַטע פון רעגען... חא־חא־חא! איך פּערשטעה עס ניט...

ל י ז ע (ערנסט): איך פערשטעה עס יא: דער הערר חייקעלסאָן איז מעהר געשטימט אין אַ שלעכטען וועטער.

ר א ז ע : אוֿן איך האָב א בעקאנטען פּאָעט, שרייבט ער דוקא נאָר אין זונען־טעג. איז א שעהנער טאָג, וויים איך שוין, וועט ער מיר ברענגען א ניי געדיכט.

ק י י ל ע : אלע זייערע געדיכטען זיינען נאריש. אמת, חייקעלסאָן? איהר האָט דאָך ליעב דעם אמת.

ח י י ק ע ל ס א ן (בעליידיגט) : פאר אייך שרייבען מיר ניט. (שפּיעלט זיך מיט'ן בוך אין דער האַנד).

ק י י ל ע (לאַכענדיג) : א, ער האָט זיך שוין בעליידיגט פון מיין קריטיק! זייט רוהיג, איך דרוק מיין מיינונג ניט אָב.

ח י י ק ע ל ס א ן : פרובט וועלען דרוקען, וועט מען אויך ניט אַננעהמען ניט אלע נארישקייטען דרוקט מען... (לעגט אַוועק דאָס בוך).

ק י י ל ע : נו, פעטערקע, רעכענט אייך, אז איהר האָט א טעות: מען דרוקט ביי אייך אזוינע נארישקייטען, אוש די אויערן פּויליען! (צו די חבר'טעס) איהר קענט הענגיע פייטעל־זאהן — איהר ווייסט וואָס פאר א מין אידיאָטקע דאָס איז — איז זיך די דאָזיגע אידיאָטקע מישב אוֿן הויבט אָן צו שרייבען.

ב ע ר ט ע : אָט די אידיאָטקע אין די בריליען?

ק י י ל ע : אָט די אידיאָטקע אין די בריליען! פאַרגעס־טערן קומט זי צו געהן צו מיר אוֿן ווייזט מיר א קאַרטעל פון א רעדאקציע, אוֿן מען מעלדעט איהר, אז איהר ערצעהלונג איז העכסט געלונגען אוֿן עס וועט זיין אין גיכען געדרוקט. איצט וועט זי שוין אָנטאָן צווייי פּאָר בריליען! (לאכט).

ח י י ק ע ל ס א ן (ערנסט): פרייליין פייטעלזאהן האָט יא טאָלענט — איך קען זי זעהר גוט.

ל י ז ע : פונדעסטוועגען זעה איך זעלטען מיט איהר ארומגעהן.

ח י י ק ע ל ס א ן : דאָס איז עפּעס אנדערש; פאר מיר איז זי ניט אינטערעסאנט.

ק י י ל ע : אדרבא, דוקא זי דאַרף זיין אינטערעסאַנט פאר אייך : מיט איהר קענט איהר רעידען וועגען ליטעראטור. וואַס זיינען מיר פאר אייך, אַרימע שטערבליכע !

ח י י ק ע ל ס א ן (מיט עקסטאַז, וועגדענדיג זיך בלויז צו קיילען) : פאר מיר זענט איהר אליין אַ ליעד ! (פערשעמט זיך).

ק י י ל ע (מיט אַ גוטען געלעכטערל) : איהר הערט, מיידעלע, — איך אליין בין אַ ליעד ! — שיקט מיך אַקאַרשט ניט אוועק אין אַ רעראקציע אבצודרוקען. (פון שלאַף־צימער הערט זיך אַ הוסטען). זעהט איהר, איהר האָט אויפגעוועקט מיין טאטען... ער וועט אייך דערזעהען, וועט ער וויערער אויך מיר אַנפאלען: מיין טאטע האלט ניט פון פאַעטען...

ח י י ק ע ל ס א ן (בעדיטענד) : מיר זיינען פאר איהם שעדליך. מיר זינגען די ליעבע, און פאר איהם איז ליעבע סם !

ב ע ר ט ע : פארוואָס ?

ל י ז ע : איך פערשטעה וואוהין חייקעלסאַן ציעלט.

ר א ז ע : און איך ניט.

ק י י ל ע (הויך און פריי) : מיין טאטע איז א שדכן — אַ גרויסער געגנער פון דער ליעבע. עס איז גאנץ נאַטירליך...

ח י י ק ע ל ס א ן (איראַניש) : און איהר זענט דעם שדכנ'ס א טאַכטער... איהר האלט אויך ניט פון ליעבע.

ק י י ל ע (שפאַסענדיג) : אלענפאלס ניט פון אייער ליעבע צו מיר...

ח י י ק ע ל ס א ן (בעליידיגט) : וואר האָט אייך דען נעזאָגט, אז איך בין פערליעבט אין אייך...

ק י י ל ע : אייערע אויגען. (צולאכט זיך).

(דער פאַטער שטעקט אַרויס דעם קאָפּ פון טיר. די צוויי חבר'טעס לאכען זיך פונאַנדער. קיילע דראָהט זיי מיט די פינגער. זיי קענען זיך ניט אויפהאַלטען און לויפען אַרויס ניט זעגעגענדיג זיך. חייקעלסאַן וויל אויך אַרויס־

געהן, נאָר נאָטע חייקִין, דער פּאָטער, געהט ארויס צו זיי און קנאַקט הויך די פּינגער).

חיים קעלסאן (פערווירט): א גוט מאָרגען !...

דער שדכן: מען דארף שוין באַלד מנחה דאוונען און איהר זאָגט: גוט־מאָרגען. מען קען שוין זאָגען: גוט־נ'אוועגד...

קיילע: דער הערר חייקעלסאָהן איז א פּאָעט און איז שטענדיג צוטראָגען...

דער שדכן: א פּאָעט... וואָס איז דאָס א פּאָעט ?... א שלימזל, וואָס...

קיילע (לאכט): אָ, ווי דער טאָטע פערשטעהט גוט. וואָס א פּאָעט איז.

חיים קעלסאן (בעלויידיגט): א שדכן, וואָס האַנדעלט מיט לִיעבע, פערשטעהט אודאי וואָס א פּאָעט איז... חאָטש, צו־ריק גערעדט, פּאָעטען קומען צו שדכנים קיינמאָל ניט אָן...

דער שדכן (מיט פעראכטונג): וועד דארף אויף האַבען...

חיים קעלסאן (הויבט זיך אויף פון פלאץ): האָט מיר א נוטען...

דער שדכן (סארקאסטיש): געהט געזונד...

קיילע (דערלאנגט חייקעלסאָנען די האַנד): קומט ארויף אמאָל, מיין לִיעבער פּאָעט...

דער שדכן (נאָכדעם ווי חייקעלסאָן געהט אַרויס): דארפסט איהם האָבען, דעם שלימזל. צו וואָס טראָגט ער אזא קאָפּ האָהר?...

קיילע שמויכלענדיג): א שדכן קען דאָס ניט פער־שטעהן...

דער שדכן: אָט, דיינע בעקאנטע.... אז אָך און וועה צו דיר, טאָכטער!

ק י י ל ע : נו, אדרבא, דו האסט דאך עפעס א בוך מיט יונגעלייט — גיב מיר עפעס איינעם א רעכטעו...

ד ע ר ש ד כ ן : פאר דיין פיהרונג וועסטו טאקע גרי־נעו א רעכטעו...

ק י י ל ע (שפאסענדיג) : גיב טאקע א חתן... גיב, גיב א חתן...

ד ע ר ש ד כ ן (בייז) : אוועק פון מיר! איך האב חוץ דיר, וועמען צו געבעו חתנים!

ק י י ל ע : גיסט ניט? ווי דו ווילסט זיך! (פערטראכ־טענדיג זיך) איך האב שוין אליין געפונעו...

ד ע ר ש ד כ ן : אט דעם שלימזל מיט די לאנגע האהר?

ק י י ל ע : אַ, ניין, טאטינקע, א פיעל בעסערעו: א הוי־כער, א שעהנער, א רייכער...

ד ע ר ש ד כ ן (פעראינטערעסירט) : וואו האסטו איהם געקראגעו?

ק י י ל ע : פאריגע וואך בין איך געווען אויף א קאנ־צערט, האב איך זיך מיט איהם בעקענט... ער האט מיך בע־גלייט ביז צו דער טיר...

ד ע ר ש ד כ ן : גוט נאך, וואס ניט ביז'ן צימער דיי־נעם. אויף דיר קעו מעו אליץ גלויבעו...

ק י י ל ע : היינט פארנאכט דארף ער קומעו צו מיר... זאלסט איהם, טאטע, נאר ניט בעלעידיגעו: ער איז ניט קיין פאעט... הערסט!...

ד ע ר שד כ ן : מיינע דאנות! איך האב וויכטיגערע זאכן!.. (פערקניישט דעם שטערן אוו פערקלערט זיך שוועך — א קליינע פויזע) אט וועו איך פיהר אוים דעם שידוך, וואס איך האב די לעצטע צייט אנגעהויבעו צו ריידעו דער פאמיליע גרינ־שפאו...

ק י י ל ע : א רייכער שידוך?

ד ע ר ש ד כ ן : איך וואלט נעפאקט א פינף הונדערט קערבלעך... פערשטעהסטו מיך, פינף הונדערט קערבלעך!...

ק י י ל ע : נו, עס נעהט צו שווער?

ד ע ר ש ד כ ן : נישקשה, דער חתן לאזט זיך ריידען... עס נעהט א גאנג... איך דארף טאקע באלד אריבערגעהן צו איהם. אה, וועז נאט העלפט מיר אויספיהרען דעם שידוך! איך בין אזוי פערעננט אין נעלד... אזוי פערעננט אין נעלד, אזוי פער־ענגט...

ק י י ל ע : נאט וועט העלפען... נעהם זיך אויף אלע כלים, קענסט דאך עפעס!

ד ע ר ש ד כ ן : יא, מען דארף ארבייטען... (וועגדם זיך צום קיד) ציפע, ציפע, וואס פאראסטו זיך דארטען אין קיך? קום ארויז!

(עס ערשיינט ציפע).

צ י פ ע : וואס דארפסטו מיך?

ד ע ר ש ד כ ן : מאך א גלעזעל טיי... איך דארף באלד נעהן...

צ י פ ע : טאקע אלץ וועגען יענעם שידוך?

ד ע ר ש ד כ ן (מיט רוגזא) : וועגען יענעם שידוך, וועגען יענעם שידוך... איהרע עסקים!...

צ י פ ע (מיט א פרומער מינע) : נאט זאל נעבען, אז די כלה זאל נעפינען חן אין חתן'ס אויגען! מען דארף אזוי נויטיג נעלד... אין יאטקע אליין בין איך שולדיג שוין איבער 30 קערבלעך...

ד ע ר ש ד כ ן (בייז) : נעה שוין, נעה שוין, מאך א גלעזעל טיי!

צ י פ ע (צוריקגעהענדיג) : און פאר דירה דארף מען שוין אויך נאך שבת צאהלען... (אב).

ד ע ר ש ד כ ן (פערטראכט זיך שוועך, רעדט ווי צו זיך): אז איך פיהר אוים דעם שידוך, וואלטען זיך געעפענט די אויגען! די אויגען וואלטען זיך געעפענט. (געהט אום איבער'ן צימער, קנאקט מיט די פינגער).

צ י פ ע (אריינטראגענדיג א גלאז טיי און צוועקשטעלענדיג אויפ'ן טיש): טרינק, נאטע, פרישער טיי, ערשט פערשאטען... טרינק אב און נעה טאקע אריבער וועגען שידוך...

ד ע ר ש ד כ ן: אט נעה שוין נעה, איך וויים אהן דיר. (ציפט אב).

ק י י ל ע קוקענדיג דא אויפ'ן וואנד־זייגער, דא אין שפיגעל): טאטע, נעהסט שוין באלד, הא?

ד ע ר ש ד כ ן: אנטקעגען וואס פרעגסטו?...

ק י י ל ע (אויפגערעגט): אט אזוי... אפשר קומט ער באלד... ער האט צוגעזאגט היינט קומען... (שטאלצער) אז דו ווילסט מיר קיין חתן ניט נעבען, דארף מען דאך אליין נעהמען.. אמת, טאטע?... (לאכט).

ד ע ר ש ד כ ן: דיינע חתנים! אודאי עפעס א שארלאטאן, אדער אזוי א טויגענעכטס...

ק י י ל ע: דאס פערלאז זיך שוין אויף מיר, איך בין דאך עפעס דיינע א טאכטער... איך פערשטעה זיך אויף חתנים!

ד ע ר ש ד כ ן: פון מיינטוועגען קענסטו חתונה האבען מיט א גאסען־יונג.. איך האב בילבערע זאכען צו טראכטען... (הויבט זיך אויף פון ארט און גרייט זיך צום גהען; צוקעמט בריית די בארד, טוט אן דעם האלטען הוט און האלט שוין אין האנד דעם אויבער־בגד אנצוטהאן. אין דער זעלבער ציים קוקט קיילע אין שפיגעל און פערריכט איהר פריזור. עס הערט זיך א שטיל קלאפען אין טיר).

ק י י ל ע (העכסט אויפגערעגט): אט דאס מוז ער גהען... געה, טאטישי, אוועק. (לויפט צום טיר).

ד ע ר ש ד כ ן : איך וויל איהם טאקע אנקוקען...
(עס געהט אריין הערמאן ליכטענשטיין, בעמערקט ניט דעם שדכן, דערלאנגט מיט א שיינעדיג געזיכט קיילען די האנד).

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : גוט־אָנ'אָוועד, פרייליין!

ד ע ר ש ד כ ן (מיט שרעק) : דאס איז דאך ער, וועה איז מיר — דו חצופה! (ווענדט זיך צוטומעלט צו ליכטענשטיי־נען) גוט־נ'אָוועד, גוט־נ'אָוועד! זיצט... זיצט, פאני ליכטענ־שטיין...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (דערזעהט איהם, דערקענט איהם ניט גלייך). עפעס א בעקאנט פנים... א בעקאנט פנים.. וואו האב איך אייך געקענט זעהן?...

ק י י ל ע (לאכענדיג) : מיין טאטען קענען א סך... ער איז פאפולער ביי אלע יונגע־לייט...

ד ע ר ש ד כ ן (צו קיילען שיפענדיג) : שוויג, חצופה, שוויג! (צו ליכטענשטיינען) וואס הייסט — איהר דערקענט מיך נישט?... איך בין דאך פאריגע וואך ביי אייך נעווען וועגען גרינשפאנס מיידעל... איהר האט דאך מיר געהייסען קומען צו אייך היינט נאך א תשובה... (ליכטענשטיין בלייבט פערווירט; קיילע קוקט איהם אן בייז; א קלייגע פאוזע).

ד ע ר ש ד כ ן (צו קיילען) : געה א ווייל ארויס. איך דארף מיט דעם הערר ליכטענשטיין עפעס שמועסען.

ק י י ל ע (שפרענג) : ליכטענשטיין איז ניט צו דיר, נאר צו מיר געקומען...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (קומענדיג צו זיך) : ווירקליך, איך בין געקומען צו דער פרייליין...

ד ע ר ש ד כ ן (צוטומעלט) : עט... צו דער פרייליין... וועלכע פרייליין... דאס איז דאך מיינע א טאכטער.. דאס איז ניט די כלה... ס'איז בלויז מיינע א טאכטער... ניט מעהר.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן (שמייכלענדיג גוטהערציג) : יא!

אבער אייער טאכטער נעפעלט מיר מעהר ווי פריילייז גרינ־שפאן...

קיילע (צום טאטען, לאכענדיג): הערסט, דער הערר ליכטענשטיין פערשטעהט בעסער זוי דו...

דער שדכן (שרעקליך אויפגערעגט): אוועק פון מיי־נע אויגען! (צו ליכטענשטיינען) דאַרטען וואַרט מען אויף א תשובה... זיי צעהלען 5 טויזענד רובעל צו די תנאים...

קיילע (בייז): טאטינקע, הער אויף וועגען נדן... דער הערר ליכטענשטיין האלט ניט פון נדן...

ליכטענשטיין: ווירקליך, ליעבער פרייַנד, עס איז ניט פאר מיר יענער שידוך... אייער טאכטער איז מיר זעהר געפעלען געוואַרען: קלוג, שעהן און אריגינעל... איך האלט ניט פון געלד.

דער שדכן (צופֿרידן): דאס פריילייז גרינשפאן איז א העכסט געביל־דעט פריילייז, שפיעלט פיאנא, רעדט פראנ־צויזיש און...

קיילע: טאטינקע...

דער שדכן (האקט איהר איבער): מיין טאכטער, דעם אמת געזאגט, איז ניט פאר אייך... אנ'אמת האב איך ליעב צו זאגען אויף אן אייגענער טאכטער... איך בין אן אנדער סאָרט מענש...

ליכטענשטיין (לאכענדיג): יא, עס איז זעהר שעהן פון אייער זייט... אבער איך האב מיין בעזונדערן גע־שמאק. אייער טאכטער געפעלט מיר דאך...

דער שדכן (פערגעסענדיג זיך אין אלץ): מיין טאכ־טער איז שוין א כלה מיט א פאעט מיט לאנגע האהר... עס האלט שוין ביי תנאים!.. (ליכטענשטיין קוקט אן פראגענד קיילען).

קיילע: טאטינקע, דאס איז שוין גאר נישט שעהן... ווייסט דאך, אז עס איז ניט ריכטיג... דער פאעט האט נאר מיך ליעב, איך איהם, ווייסטו דאך, אז ניט.

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אָ, איך בין ווייט ניט קיין פּאָעט און דאָך... (קוקט איהר אַריין ליעבליך אין די אויגען — קיילע שמראהלט פּאר גליק).

ד ע ר ש ד כ ן (צוהיצט) : מיין טאָכטער האָט ניט קיין קלייד־ער, קיין נדן — פּאר אייך איז דאָס ניט קיין כלה... איהר פערשטעהט...

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : אייער טאָכטער איז שעהן אָהן קלייד־ער און רייך אָהן נדן... (קוקען זיך בויד ליעבליך אָן). אי־ בערגענס האָב איך אליין א ביסעל גע־לד. איך בין נרייט אלץ אַוועקצוגעבען איהר...

ד ע ר ש ד כ ן (איבערראשט) : און וואו בין איך? א טאָטען קומט אויך עפּעס... איך גיב ניט אַוועק מיין טאָכטער אומזיסט! איהר פערשטעהט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן : איך פערשטעה... איך פער־ שטעה... אז איך האָב ליעב אייער טאָכטער, האָב איך ליעב אייך... איך וויל אייך ניט בעלייד־יגען. (נאָך א קורצער פויזע) קענט איהר מיר ניט זאָגען, ליעבער פרייגד, וויפיעל וואָלט איהר בעקומען, וועז איהר פיהרט אויס דעם שידוך מיט פרייליין נרינ־ שפּאן און מיר?

ד ע ר ש ד כ ן (אויפגערעגט) : 5 הונדערט קערבליך! איהר פערשטעהט! נאנצע 5 הונדערט!

ל י כ ט ע נ ש ט י י ן: די סומע בעקומט איהר פון מיר, וויבאלד איהר גיט נאָר אייער ברכה...

ד ע ר ש ד כ ן (ווי שיכור פאר גליק; הויבט אויף די הענד צום בענשען) : איך ווינש אייך, איהר זאָלט...

ק י י ל ע (איבערשלאָגענדיג) : מיר וועלען זיך בענהן אָהן דיין ברכה, טאָטע...

ד ע ר ש ד כ ן (לאכענדיג צופריעדען) : האָב איך אוא יאָהר, וואָס פאר א כלה דאָס איז פאר אייך... פרייליין נרינשפּאן קומט אזוי צו איהר, ווי א קאץ צו א לייב...

ליכטענשטיין: איך וויים דאס שלץ אליין...

קיילע (לאכענדיג): און וואס זאגסטו אויפ'ן חתן, דו ביזט דאך א מבין?...

דער שדכן (ארײנגעהענדיג אין זיין רעלע): דער חתן איז א מושלם, א שרייבער, א זינגער, א פארשוין און א פער־דיענער.

ליכטענשטיין (לאכענדיג): אווי בין איך פער־שריבען אין ביכער ביי אייך?

קיילע: טאטע, איצט נעה זיך דורך אביסעל... איך האב מיט ליכטענשטיינען עפעס צו רעדען!...

דער שדכן: יא, קינדערלעך, איך וועל מיר דורכ־גהען... (צו ליכטענשטיינען) אך, ס'א פערגניגען, וואס איך דארף צו אייך ניט גהען דולען אייך א קאפ מיט פרייליין גרינשפאן!

(פון קיך ווייזט זיך ציפעס קאפ).

ציפע (ניט זהענדיג ליכטענשטיינען): פארוואס גהסטו שוין ניט, נאטע, אריין אהין וועגען שידוך... האסט דאך גערארפט גהאן...

נאטע: ס'איז שוין אוים שידוך! אוים שידוך!

ציפע: וועה איז מיר — וואר האט דאס קאליע נע־מאכט?

(זי גההט אריין אין צימער און בליבט פערשעמט.)

נאטע: וועה האט דאס קאליע גמאכט? — אונזער טעכטערל... זהסט, זי האט צוגענומען דעם חתן... נעה טו איהר עפעס!

ציפע (שטראהלענדיג פאר גליק): זאל זיין מיט מזל!

(ליכטענשטיין מיט קיילען קוקען זיך ליעבליך אן, גההען לאנגזאם אריין אין קיילעס צימער. ציפע גההט אריין אין קיך. נאטע בליבט שטאהן שטארק פערקלערט וועגען א מיעפען ענין. — לאנגע פויזע.

(עס עפענט זיך די טיר און עס גערעט אריין דער פּאָעט חיי־קעלסאָן).

ד ע ר ש ד כ ן (קוקט איהם אָן מיט פּאַראַכטונג): חייקעלסאָהן איך האָב דאָ פּערגעסען מיין בוך.

ד ע ר ש ד כ ן (חיטרע): מיר ווייסען, מיר ווייסען... מען פערגעסט דאָס בוך, כדי נאָך אמאָל צו קומען. אבער, פע־טערקע, אומזיסט...

ח י י ק ע ל ס א ן (שטארק פערשעמט וועריגדיג): איהר מישט זיך ניט... מיט אייך האָב איך קיינע געשעפטען ניט... מענשען, וואָס האַנדלען מיט די העכסטע געפיהלען...

ד ע ר ש ד כ ן (וועדט פלוצלונג בעגיסטערט מיט א אי־דעע. נעהמט אריין די באָרד אין האַנד און זינגט עפעס א ניגונדעל, וואָס וועדט געזונגען ביי א שווער שמיקעל גמרא).

ח י י ק ע ל ס א ן (גרייט זיך צו געהן).

ד ע ר ש ד כ ן (שנעל): שטעהט, שטעהט, יונגערמאן! איך האָב אייך געוואָלט עפעס זאָגען. שטעהט!

ח י י ק ע ל ס א ן (קעהרט זיך אום, קוקט דעם שדכן אָן פערוואונדערט און מיט שטאָלץ).

ד ע ר ש ד כ ן (בעשראכט חייקעלסאָנען פון קאָפּ ביז די פיס): הם... הם... (פערטראכט זיך). גאָר נישקשה, גאָר נישקשה... כ'לעבען, אן ענין... (צו חייקעלסאָנען) זאָגט מיר, איך בעט אייך... זיצט... זיצט, למאי זאָלט איהר שטעהן... זיצט.

ח י י ק ע ל ס א ן (פערוואונדערט): עס שאדט ניט.. עס שאדט ניט...

ד ע ר ש ד כ ן (זעהר גוטהערציג): זאָגט מיר, איך בעט אייך... פון וואנען זענט איהר אליין?...

ח י י ק ע ל ס א ן (מיט שטאָלץ): א ווילנער.

ד ע ר ש ד כ ן (צופריעדען): אזוי... א ווילנער... ווילנא איז א היבשע שטאָדט... איך קען ווילנא, ווילנא איז אן אלטע

יחוס־שטאַדט... יאָ, וויילנאָ קען איך. (פּויזע). און ווי אלט זענט איהר?...

חיים קעלמאַן: 25 יאָהר.

דער שדכן: ווי אזוי זענט איהר בעפּרייט געוואָרען פון פּריזיוו?

חיים קעלמאַן (קורץ): א בן־יחיד.

דער שדכן (צופּרידען): א בן־יחיד, הייסט עס... (האפּט ארויס דאָס ביכעל און שרייבט).

חיים קעלמאַן (פּערוואונדערט): אנטקעגען וואָס איז איז דאָס?

דער שדכן (געשעפּטסמעסיג): דאָס איז שוין מיין געשעפּט... איהר וועט באלד הערען! (שמייכלענדיג זיס): זאָגט מיר, וועז איך גיב אייך א כלה, וואָלט איהר געזומען?..

חיים קעלמאַן (פּערווירט): א כלה... ניין! איך דארף ניט א כלה... דורך א שדכן... פּאר מיר פּאַסט דאָס ניט.

דער שדכן: עט, נאָרישקייטען! וואָס הייסט, פּאר אייך פּאַסט עס ניט... איך וויים מעהר ניט, צי וועט דאָרטען פּאַסטען... זיי קלויבען דאָרט... די גרינשפּאנס... (בעטראכט איהם געגוי) הם... א נאנץ פיינער בחור, כ'לעבען.. (בעמערקט די לאַנגע האָהר פון הינטען) זי זוכט נאָר א שעהנעם. יאָ, אָט דאָס מאכט אייך קאליע — די האָהר... צו וואָס טראגט איהר אזוינע לאנגע קודלעס? צו א שידוך איז דאָס גע'הרג'עט...

חיים קעלמאַן (מיט הכנעה): די האָהר קען איך אָבשערען. איך האָב שוין לאנג געטראכט וועגען דעם...

דער שדכן: אט וועט איהר זיין א חוואט... די האָהר טאקע שערט אָב... פערשטעהט איהר מיך... און (קוקט איהם אָן מיט א ספּעציעלען שדכנישען שמייכעל) איהר וועט קריגען א כלה...

חיים קעלמאַן (שעמעוודיג): א כלה... כ'וויים... א כלה... (ראש) עפּעס א שעהנע?...

ד ע ר ש ד כ ן (שטרענג): א רייכע!...

ח י י ק ע ל ס א ן: א רייכע? און שעהן נאר ניט?...

ד ע ר ש ד כ ן: שעהן... שעהן... נעהמט נאר אראב די האהר... און לאזט מיר אייער אדרעס.

ח י י ק ע ל ס א ן (הויבט אן דיקטירען): פראנציסקאנס־קא... (עס גלעהט ערריין קיילע. נאך איהר ליכטענשטיין. חייקעלסאן, שטארק פערשעמט, הערט אויף צו דיקטירען).

ק י י ל ע: אך, הערר פאעט! איהר זענט ווידער דא?...

ח י י ק ע ל ס א ן: איך האב דאס בוך דא פערגעסען...

ד ע ר ש ד כ ן: א בוך... א בוך... ס'וועט נעהן א נאנג, ס'וועט נעהן...

ח י י ק ע ל ס א ן (ווינקט צום שדכן).

ד ע ר ש ד כ ן: עס שאדט ניט... עס שאדט ניט... אייר־נענע מענשען.

ק י י ל ע (לאכענדיג): יא, טאטע, עס וועט נעהן א נאנג. א פאעט איז אמאל אויך פראקטיש. וויפיעל גיבען זיי, די גרינ־שפאנס?... (קוקט אן ליכטענשטיינען און שמייכעלט).

ח י י ק ע ל ס א ן (קוקט זי אן בייז): ניט אייער נע־שעפט!

ד ע ר ש ד כ ן: קריג זיך ניט, טאכטערקע, ער איז א וואויל־ער בחור, א נאנץ וואויל־ער בחור... עס וועט נעהן א נאנג... איך נעה טאקע אריבער צו די גרינשפאנס. (צו חייקעלסאנען) נאר די האהר למען השם... די האהר אראבנעהמען...

(חייקעלסאן גלעהט ערויס, נאך איהם קיילע מיט ליכטענשטיי־נען).

ד ע ר ש ד כ ן (בליבענדיג אליין): קען נעמאלט זיין, היימט עס, אז איך זאל נאך האבען פרנסה אין צוויין... און דערצו האט מיין טאכטער א וואויל־ען חתן... (פרעהליך) ציפע, דערלאנג א גלאז טיי — די איז קאלט נעוואָרען...

(פאָרהאנג לאנגזאם)

אַ רוהינע דירה.

פערזאנען:

לאה, זון אלמנה.

ביילע } איהרע טעכטער שניידערקעס.
זעלדע }

חיים, איהר יונגער זוהן, שפּיעלט פּידעל.

שרייבער, א קוואטיראנט.

די סצענע קומט פאָר אין ווארשא.

(אַ קיך, זויבער אויפגערוימט. ביי די וועגד שטעהען צוויי צונויפגעלעגטע אייזערנע בעטלעך, אין אַ ווינקעל אַ נעה־מאַשין, איבערגעדעקט מיט אַ ליילעך. אויף דער פערד פערדעקטער קאַלטער פליטע שטעהט אַ קליינער לאָמח. לאה זיצט ביים פליטע און פערריכט אַ העמד.

לאה, צוגעהענדיג צום טיר): ווער קראצט דאָרטען די טיר? (שטעהט אויף און גיהט עפענען)

ש ר י ב ע ר (אין אָבגעטראָגענעם קורצען אָסיען־פאלטאָ, לאַנגע האָהר, צושטאָקענע אויגען): איך האָב געטראָפען צי ניט... דאָ איז פערטער שטאָק?

ל א ה (אָנגערוקט): פערטער, פערטער, איהר קענט ניט צעהלען?...

ש ר י ב ע ר (צו זיך קומענדיג): איך האָב זיך צוטו־מעלט צעהלענדיג... (אָפהעמט אָב) ביי אייך גיט זיך אָב אַ בעט פאר א פערזאָן?

ל א ה (אָנקוקענדיג איהם מיט פערדעכטיגע בליקען): דאָ... דאָ... דאָ... ביי מיר...

ש ר י ב ע ר: איך זעה, אז ביי אייך דארף זיין שטיל, רוהיג... אזא דירה זוך איך טאַקע...

ל א ה: וואָם הייסט רוהיג... אודאי איז דאָ רוהיג... איהר זעהט דאָך... קיינער ניטאָ... א גאנצער טאָג — קיינער ניטאָ.

ש ר י ב ע ר: און ביי־נאכט?

ל א ה: וואָם הייסט ביי נאכט? ביי נאכט שלאָפט מען דאָך.

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך — ביי מיר איז דער עיקר די נאכט.

ל א ה : וואס הייסט דער עיקר די נאכט?

ש ר י י ב ע ר : איך בין, פערשטעהט איהר מיך, א שרייבער.

ל א ה : וואס הייסט א שרייבער. איהר ניט אוראקעז?

ש ר י י ב ע ר. ניט דאס מיין איך — ס'הייסט אוראקעז גיעב איך אויך, דאס הייסט אבער איך בין א לעהרער — איך בין אבער דער עיקר א שרייבער, — דאס הייסט איך שרייב. איהר פערשטעהט, איך שרייב.

ל א ה : וואס הייסט, איהר שרייבט? איהר שרייבט פא־פירען?

ש ר י י ב ע ר : ניין, איך שרייב, פערשטעהט איהר מיך, זאכען.

ל א ה (פערוואונדערט) : זאכען — וואס הייסט זאכען? זאכען נייטיג מען דאך — איך פערשטעה ניט, וואס דולט איהר מיר א קאפ! (קוקט אויף איהם מיט חשד).

ש ר י י ב ע ר (שמויכעלט) : זאכען הייסט ניט דוקא קלוידער, זאכען הייסט ארטיקלען.

ל א ה : ארטיקלען? איך פערשטעה ניט, וואס הייסט ארטיקלען?—עפעס רעדט איהר פערשטעלט. (מיט גרויס חשד) איהר זייט שוין לאנג אין ווארשא?

ש ר י י ב ע ר. שוין צוויי יאהר.

ל א ה איך פערשטעה אבער ניט, וואס איהר טהוט! זאגט פשוט, וואס מיינט איהר?

ש ר י י ב ע ר : פערשטעהט איהר מיך, איך בין א שרייבער. איך שרייב גערענקען, זאכען, לייערער.

ל א ה (בערוהיגט) : אהא. איהר מאכט גראמען — איך פערשטעה.

ש ר י י ב ע ר (ווי בעלי־דיגט): וואס הייסט גראמען?— איך שרייב אויף אהן גראמען. גראמען איז ניט דער עיקר — דער עיקר איז דער געדאנק — אמאל קען זיין א לייער אהן גראמען און זי זאל זיין בעסער, ווי מיט גראמען.

ל א ה. מילא, וואס געהט עס מיר אן — איהר ווילט, הייסט עס, וואהנען דא.

ש ר י י ב ע ר. יא. — אבער איך זאג דאך אייך, דער עיקר, צי איז ביי אייך רוהיג?

ל א ה: שייך רוהיג. איהר זעהט דאך.

ש ר י י ב ע ר: יא, איצט זעה איך — דארט וואו איך וואוין איז איצט אויך קיינער ניטא, פונדעסטוועגען לאז איך צווויי וואכען בעצאהלטע און איך ציה מיך ארויס.

ל א ה: פארוואס?

ש ר י י ב ע ר: ווייל דארט טומלט זעהר ביינאכט, א סך קינדער און קווארטיראנטען.

ל א ה (כיטרע): וואו זיינען זיי אלע ביטאג?

ש ר י י ב ע ר: ביי טאג ארבייטען זיי און ביי נאכט. אז זיי קומען זיך צונויף איז שרעקליך טומלדיג. — איך קען א וואכט ניט שרייבען.

ל א ה: ביי מיר איז דאס ניטא. איך לאז ניט טומלען. אבגעזעסען און געגאנגען שלאפען.

ש ר י י ב ע ר: פאלגט מען אייך דען?

ל א ה (בייז): וואס הייסט פאלגען? מיר מוז מען פאלגען. וואס הייסט עפעס ניט פאלגען!

ש ר י י ב ע ר (ווי דערשראקען): יא, נאטירליך, אלזא וואס וועט קאסטען א חודש?

ל א ה: איהר האט דאך געלעזען אונטען אויפ'ן צעטעל— דריי רובל. שוין מיט געקאכט וואסער אלע אין דער פריה.

ש ר י י ב ע ר. ניין, א דאנק. געקאכט וואסער ברויך איך ניט — איך טרינק טהעע אין גאס.

ל א ה : נו, איהר דאַרפט נישט. וועל איך אייך ניט צווינ־ גען. איך צווינג קיינעם ניט — נאָר ס׳איז אלץ איינס צו מיט נעקאַכט וואַסער, צו אַהן נעקאַכט וואַסער, דריי רובל. א דירה— א מלוכה!

ש ר י י ב ע ר (בעטראַכטענדיג פון דער קיך דעם צווייטען ציטער) : יאָ, די דירה איז א שעהנע — נאָר א שעהנע! איך האָב אַבער מורא, אז ביי־נאַכט וועל איך אויך דאָ ניט קענען שרייבען — ווי פיעל קינדער, זאָלען געזונד זיין, האָט איהר?

ל א ה (בעזאָרגט) : אז אַך און וועה — דריי שטיקלעך קינדער — צוויי מיידלעך און א איינגעל — זעהר א נעראַטענער איינגעל.

ש ר י י ב ע ר : הייסט עס, נעהם איך ביי אייך די וואוינונג. (בעטראַכט די קיך מיט דעם ציטער) וואו וועט איהר מיך, למשל, לייגען?

ל א ה : וואו איהר ווילט — איהר קענט ארבייטען אין ציטער און שלאָפען אין קיך מיט׳ן בחור׳ל צוזאמען.

ש ר י י ב ע ר : דאָס שלאָפען איז ביי מיר נאָרישקייט. דער עיקר די רוהיגקייט.

ל א ה : וועגען רוהיגקייט רעדט נישט, דאָס וועט איהר שוין זעהן.

ש ר י י ב ע ר : דאַרף מען אייך, הייסט עס, געבען האַנד־ געלד און איך זיצ מיך באַלד אַריין.

ל א ה : פון מיינעטוועגען קענט איהר אפילו שוין.

ש ר י י ב ע ר : איך וואוין טאקע דאָ ניט וויט, דאָס לטע הויז פון אייך — כ׳האָב נאָך צווי וואַכען צו וואוינען דאַרט, נאָר מיר ארט ניט די אַנדערהאלבען רובל — איך האָב דאַרט פאר צווי וואַכען קיין איין אות ניט געשריעבען — געלד שפיעלט ביי מיר קיין ראָלע ניט.

ל א ה (פילאָזאָפיש) : געלד איז בלאָטע.

ש ר י י ב ע ר : אלזאָ אָט האָט איהר א רובל האַנד־געלד.

ל א ה : און די אנדערע צוויי?

ש ר י י ב ע ר (ווי פערווירט) : די אנדערע צוויי בעקומט איהר אין דריי טעג ארום — ס'איז פערשטעהט איהר מיך, שווער — איך לאז צוויי וואכען אייגנעצאהלטע דירה־נעלד.

ל א ה (גוטהערציג) : נו, נו — זאל זיין אין דריי טעג ארום — ביי מיר וועט איהר נישט דארפען לאזען. איהר וועט זיין צופריעדען. געקאכט וואסער וויפיעל איהר ווילט.

ש ר י י ב ע ר (געריהרט פון איהר ווייכקייט) : ניין, א דאנק—קיין געקאכט וואסער ברויך איך ניט — איך טרינק שטענדיג טהעע אין גאס, ס'הייסט, אין א קאווארניע. — איך האב שוין מיין קאוויארניע.

ל א ה : נו, צווינגען וועל איך איך ניט — איך צווינג קיינעם ניט.

ש ר י י ב ע ר (אויפגערוימט) : הייסט עס, קען איך מיך טאקע נלייך איבערציהען.

ל א ה : פון מיינעטוועגען כאטש די מינוט.

ש ר י י ב ע ר (פרעהליך) : אלזא געה איך ברענגען מיין טשעמאדאנטשיקעל — (אב).

ל א ה (אליין). רוהינקייט ווייל ער — פאר דריי רובעל א חודש ווייל ער רוהינקייט — א ליטוואק אביסעל — אלץ קענען זיי — ליעדער שרייבען און נאך — אז ער וועט ניט שרייבען קיין ליעדער בין איך בדלות — מיינע וועהטאגען אויך זיין קאפ — פאר דריי רובעל וויל ער א רוהינע דירה (דערהערט פריש). די קינדער געהען שוין. (שטעלט זיך אויף).

(עס געהט ארויין ז ע ל ד ע, א מיידעל פון א יאהר 23, אויסגעפוצט אין א גרויסען הוט און אין א מאנטעל).

ל א ה : ווייסט זעלדע, שוין דא א קוואַרטיראנט — א ליטוואק.

ז ע ל ד ע (בייז): פֿאַרט פערדונגען! — וואו וועסטו איהם לעגען — ביי דיר צופוסען סיידען.

ל א ה (ווייך): אָט רעד ניט קיין נאַרישקייטען — וואו וועל איך איהם לעגען? א שאלה אביסעל — איך וועל שוין געפינען אן אָרט — אזא יקרות קוילען — דריי רובעל וועט צו־ניץ קומען.

ז ע ל ד ע: מילא, מאך א הקדש פון דער דירה, נעהם צונויף אלע קבצנים פון דער וועלט און לאז זיי דא אריין! מילא ס'איז ניט מיין דאגה. גיעב עפעס עסען — איך ווייל מיך זע־צען נעהען.

ל א ה: שוין! (דערלאנגט זעלדען וועטשערע. דערווייל קומט אַן די יונגערע פֿאַכטער, ביילקע).

ל א ה: אָט איז שוין ביילקע. וווייסט ביילקע, כ'האָב שוין א קוואַרטיראַנט.

ב י י ל ק ע: פרעהליך איז מיר — עפעס א שעהנער בחור?

ל א ה: א ליטוואק. ער מאכט ליעדער.

ב י י ל ק ע: אוי גוט! איך האָב טאקע ליעב ליעדער. (זינגט).

שעהן ביזטו ליבטשע, ליובטשע!
שעהן ווי די גאנצע וועלט.
נאר איין חסרון איז אין דיר,
וואָס דו האָסט קיין געלד.

ל א ה (איראָניש): איצט קענסטו זינגען, באלד קומט ער, וועט ער ניט וועלען לייהען. ער ווייל רוהיגקייט — פאר דריי רובעל א חודש ווייל ער רוהיגקייט.

ז ע ל ד ע (אַבעסענדיג, זעצט זיך ביי דער מאשין נעהען...) אָט וועט ער האָבען רוהיגקייט. איך דארף היינט זיצען ביז דריי און נעהען — איך מוז ענדיגען דאָס קלייד.

(עס הערען זיך טריט, עס גיהט אריין ח י י ם א בחור פון א יאָהר 18).

ח י י ם : מאמע גיעב עסען. איך ווילּ אביסעלּ שפּיי־
לען אויף דעם פיעדעלּ. (גיהט אריין אין ציטער, ברענגט פון דאָרט
א פיעדעלּ, שפּיעלט די גאמע).

ל א ה : שפּיעלּ, שפּיעלּ, דער ליטוואק ווילּ האָבען רוהיג־
קייט. (גיהט אריין אין צווייטען ציטער).

(באָלד גיהט אריין דער שרייבער, די מאָשין קלאפּט, די פיי־
דעל ברומט, ער בלייבט שטיהען מיט'ן טשעמאָדאַנטשיקעל אין טיר
און קוקט פאָראויס...)

ש ר י י ב ע ר : אה, ענטשולדיגט. איך האָב א פּנים פער־
בלאנדזשעט — איז דאָס דער פערטער שטאָק.

ל א ה (צוריק ארויסגעהענדיג) : דאָ, דאָ.

ש ר י י ב ע ר (אויסשטעלענדיג די אויגען) : איך פער־
שטיה נאָר ניט. אָט אזוי נאָרט מען דאָס אָב. דאָ איז דאָך
שרעקליך. איך ווילּ דאָך ניט קענען א וואָרט שרייבען.

ל א ה : נו, וואָס האָט איהר געוואָלט. צוליעב אייערע
דריי רובעלּ זאָלּ זיין טאָכטער ניט נעהען און מיין זוהן ניט
שפּיעלען. נישקשה, מען קען שרייבען ליעדער ביי־טאָג.

ש ר י י ב ע ר (אויפקשטעלענדיג דעם טשעמאָדאַנטשיק) :
מילא, די נאכט ווילּ איך שוין ביי אייך נעכטיגען. איך האָב
ניט וואוהין צו גיהן — מאָרגען ווילּען מיר זיהן.

(פאָרהאַנג).

די אורזאַכע.

פערזאנען:

ליפא שטיינער, 27 יאָהר אַלט.
ברוך הייפערט, אין די זעלבע יאָהרען.
פעננו, 23 יאָהר אַלט.

(די סצענע קומט פאָר אין דער לעצטער ציימ נאָך דער רעוואָלוציע אין אַ גרויסע שטאָדט אין רוסלאנד. די סצענע שטעלט פאָר אַ קליינעם ציימער מיט אַ בעזונדער אייננאַנג, דאָס ציימער איז אויפאַך מעבליערט, אויפ'ן טישעל, וועלכעם שטעהט ביים אייננציגען פענסטער ליגען אייניגע דיקע ביכער, עטליכע בראָשורען, צייטונגען; אויף די וואַנד פון בויד זייטען פענסטער הענגען אַ פאָר קונסט־בילדער און אייניגע פאָטאָגראפישע פאָרטרעטלער. אַ הערבסט אָוונד, דאָס ציימער ווערט בעלויכטען פון גען).

ליפא שטיינער (אַנשטענדיג אָבער נאָכלעסיג געקליידעט, וואָס גיט איהם צו אַ געוויסען חן, זיצט ביים טישעל און בלעטערט אַ בוך. עס הערט זיך אַ קלאפ אין טיהר, שטיינער רייסט זיך אָב פון בוך, געהט צו צום טיהר און רופט): אַריין!

ברוך היילפערט (שעהן געקליידט, זעהט אויס ווי א פראָנט און אַן אינטעליגענט צוזאַמען, מיט אַ שמייכעל אויף די ליפען): וואָס טהוסטו, שטיינער?

שטיינער: אָט, מען בלעטערט א בוך... לעזען איז ניטאָ קיין חשק... אין אלנעמיין זיינען די ביכער זעהר לאנגוויליג געוואָרען, איבערהויפט פאר די לעצטע צייט.

היילפערט: וואר הייסט דיר זיי לעזען?

שטיינער: וואָס טהוסטו דען?

היילפערט: איך לעז זיי ניט... איך לעז אמאָל, די אלטע, די קלאסיקער...

ש ט י י נ ע ר : די קלאסיקער... זיי רויידען צו מיר נאר נישט... מיין הארץ בענעהרט א ניי ווארט... די אלטע זיינען נעווען צו נעזונד... מיין זעלע איז אבער אננענריפען... איך זוך דאס קראנקהאפטע... דאס ראפענירטע... דאס אונגעוועהנליכע...

ה י י ל פ ע ר ט : נו, די נייע גיבען דאך דיר דאס אין א גרויסע מאס... זיי זיינען דאך אלע קראנקהאפט, ראפאנירט און ניט נור אונגעוועהנליך, נור פשוט משוגע...

ש ט י י נ ע ר : ניין, ניט אלע... עס איז דא א פאר... די זיינען טאקי גוט, די איבעריגע אבער זיינען נאכאהמער, נאכקרימער, קיינע איבער ווערטער, וואס זיינען אין דער מאדע, זיי פיהלען עס אבער ניט דורך... זיי שטעקען מיר ניט אן מיט זייער נעפיהל, וועלכען זיי האבען אליין ניט... עס איז, ברודער, ניטא וואס צו לעזען פאר דעם נייעם מענשען...

ה י י ל פ ע ר ט : פראזען... נייער — אלטער מענש... מענשען זיינען אלע מאל נעווען דיזעלבע, מען ברויך זיך ניט גריבלען.

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אבער, אז עס גריבעלט זיך ממילא... עס קומען פראגען, ווי אומגעבעטענע און לאזען דיך ניט אפ.

ה י י ל פ ע ר ט (אין א חוזק טאן) : למשל?

ש ט י י נ ע ר : למשל. (פערטראכט זיך) אט טאקע וועגען לעבען... צו וואס לעבען מיר?... וואס איז דער תכלית? וואס איז דער זין?

ה י י ל פ ע ר ט : א, יא א מאדערנע פראגע... איך בין אבער ניט קיין מאדערנער מענש. איך פרעג עס ניט... היינט האט נערעגענט, האב איך נעקויפט א רענגען־שירם. א וואויל זאך א רענגען־שירם...

ש ט י י נ ע ר (פערוואונדערט) : וואס הייסט — א רענגען־שירם... עפעס א סימבאל?...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, דו סימבאליסט... אלץ איז ביי איהם א סימבאל... וואס האט צו טהאן א רעגען־שירם מיט א סימבאל? פשוט, ס'האט גערעגענט האב איך נעקויפט א רעגען־שירם, איך זאל מיך ניט איינעצען...

ש ט י י נ ע ר: איך פערשטעה דיך נישט...

ה י י ל פ ע ר ט: פערשטעהסט ניט קיין איינפאכע זאכען... איך מיין דערמיט צו זאגען, אז איך לעב, ווייל איך לעב, איך טהו אלץ, אום צו לעבען און צו פערהיטען מיך פון אלץ, וואס מאכט מיר דאס לעבען אונבעקוועם. רעגענט, קויף איך א רעגען־שירם; איז היים, טהו איך מיר אן אין לייכטע קלייד־ער; איז קאלט, טהו איך מיר אן אין דיקע קלייד־ער... עס איז אלץ אזוי אינפאך...

ש ט י י נ ע ר: וואס איז אבער מכח דעם זין פון לעבען? דאס לעבען מוז דאך האבען א זין...

ה י י ל פ ע ר ט: צו וואס א זין? ס'איז מיר גענוג דער אינסטינקט...

ש ט י י נ ע ר (בייז): דו רעדסט ווי צויניקער... און ווי איז, אז דעם אינסטינקט ביזטו אריבערגעוואקסען, און בלייבסט בלויז ביים אינטעלעקט, ביים ריינעם פערנונפט, אזוי צו זאגען...

ה י י ל פ ע ר ט: וועז דער געוונטער אינסטינקט פער־לאזט דיך און דו בלייבסט ביים ריינעם פערנונפט, טא געה דאן אין משוגעים הויז אריין... דארט געפינען זיך מענשען מיט'ן ריינעם פערנונפט...

ש ט י י נ ע ר (פערטיעפט): פערשטעהסט מיך שלעכט... אבער זאלען מיר דאס דערווייל לאזען... מיין ניט אז דו האסט מיך בעקעמפפט, בעזיעגט... איך בלייב ביי מיינם, אז דאס לעבען מוז האבען א זין, אבער איך בין גענוג נעדולדיג צו זוכען איהם; גענוג זעהענדיג צו געפינען איהם; אבער וואס טהוט מען, וועז די דאזיגע פראגע גנב'עט זיך אריין צו א שוואכערע פער־

זענלעכקייט. ווייסטו, אז אזא פערזענלעכקייט קען זעהר לייכט בעגעהן זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט : אך זעלבסטמאָרד... א שעהנער וואָרט... ער קלינגט מוזיקאַליש... זעלבסטמאָרד... איך האָב ניט לאַנג נע־זעהן א בוך מיט'ן טיטעל: טויט... איך בין אריין צום פערלעגער און האָט געפרעגט וואָס קאָסט אבצוקויפען די נאַנצע אויפלאַגע.

ש ט י י נ ע ר : צו וואָס האָסטו עס נעראַפט?

ה י י ל פ ע ר ט : אך, צו וואָס... נאַטירליך ניט צום לע־זען, ניט צום פערטיילען צווישען די אָרעמע מענשהייט. נאָר פשוט צום פערברענען... א, וועז איך קען די אלע ביכער וואָס פרעדיגען דעם טויט, פערברענען! אָדער וועז איך קען וועלען א צענזאר און פערביטען אזוינע ביכער נאָר צו ערשיינען. אָט רייד בעסער מיט מיר נישט וועגען אזוינע פראַגען.. זיי זיינען ערש־טענס דום, און צווייטענס נישט אויפריכטיג, דער סאַמע ניט־אויפריכטיגער טויט, איז דער טויט פון מאָדערנעם זעלבסטמער־דער...

ש ט י י נ ע ר : ווי איז אָבער, אז דער לעבען איז פאַרט שווער?

ה י י ל פ ע ר ט : ליידט מען מיט א שמייכעל... דא־מאָלס איז שוין לייכט! פערשטעהסט... בלויז איין שמייכעל...

ש ט י י נ ע ר : ניט אלע קענען שמייכלען.

ה י י ל פ ע ר ט : וואַרום? יעדער וואָלט עס געקענט, זוען ער וואָלט נאָר געקוקט אויפ'ן לעבען מיט אנדערע אויגען.

ש ט י י נ ע ר : אָט צום ביישפיעל, האָב איך א בעקאַנ־טעם מיידעל, פעני הייסט זי... זי איז שעהן, קלוג, געבילדעט... די לעצטע צייט אָבער טראַגט זי זיך ארום מיט'ן נעראַנק, אז דאָס לעבען איז פוסט, וואַכעדיג, ניט אינטערעסאַנט, און וועסט לאכען, איך האָב שטארק פאר איהר מורא...

ה י י ל פ ע ר ט (אירָאַניש): איך האָב אויך שטארק מורא...

ש ט י י נ ע ר (נאָיוו): פאר וואָם האָסטו מורא?

ה י י ל פ ע ר ט: אוּן פאר וואָם האָסטו מורא?

ש ט י י נ ע ר: איך האָב מורא... נאָר איינפאך זי זאָל ניט בענעהן קיין זעלבסטמאָרד...

ה י י ל פ ע ר ט: אוּן איך האָב מורא, אז זי זאָל זיך ניט פערליעבען, חתונה האָבען אוּן געבוירען קינדער...

ש ט י י נ ע ר (ווי אייפערזיכטיג): אך, מיין נאָט הלואי... מיר דאכט אָבער, אז זי איז אזוי ווייט דערפון...

ה י י ל פ ע ר ט: פון וואַנען נעהמסטו עס?

ש ט י י נ ע ר: זי קומט צו מיר אלע אָוונד... איך וואָלט אמאָל וועלען מיט איהר מאכען א שמועס וועגען ליעבע, האָב איך אָבער מורא... זי איז אזוי ערענסט, אזוי פעסימיס־טיש געשטימט... א פאָר מאָל האָט זי מיר דאָס דייטלעך געגע־בען אָנצוהערען, אז זי וועט ענדליך מיט אלעם איבערריסען, מאכען אוּן ענדע.

ה י י ל פ ע ר ט (שמייכעלדיג): א־ווא! ווירקליך שרעקליך... איך הער שוין דעם שאס אין איהר איינזאם צי־מער... (פויזע) איז זי ווירקליך א שעהן מיידעל?

ש ט י י נ ע ר שעהמעוודיג): א זעהר, זעהר חן'עור־דיג, האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר...

ה י י ל פ ע ר ט: גענה ווייטער: א שעהן ענטוויקעלטע ברוסט, לאנגע צארטע פיס...

ש ט י י נ ע ר: גענה, דו ביזט א ציניקער, איהרע פיס האָב איך נישט געזעהן.

ה י י ל פ ע ר ט: הם.. .ניט געזעהן... ביזטו אן עהרלי־כער מאן... וועגען שעהנע פיס לעזטו דאָך בלויז אין די דע־קאדענטישע ביכער... יא... נור ניט דאָס, ענטשולדיג... איך בין ניט קיין ציניקער, איך האָב אבער שטארק ליעב דאָס לעבען.. אוּן לעבען איז ליעבע, אין ליעבע איז די פרוי... (פויזע) קענסט מיך אפשר בעקענען מיט דער דאָזיגער פעני,

וואָס האָט שווארצע אויגען, לאנגע האָר און טראָגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד נעראנקען.

ש ט י י נ ע ר (אין פערלעגענהייט): יא... פאר וואָס ניט?... זי דארף דאָ טאקי זיין באלד... זי דארף דאָ נעהמען א בוך, זי לעזט זעהר פיעל...

ה י י ל פ ע ר ט: נאטירליך... אז לעבען לעבט מען ניט, לעזט מען פיעל נייע ביכער און מען טראָגט זיך ארום מיט זעלבסטמאָרד נעראנקען.

ש ט י י נ ע ר: הייסט עס, אז לעזען ביכער...

(עס הערען זיך טריט און א קלאפ אין טיהר).

ש ט י י נ ע ר (צוטראָגען): דאכט זיך זי... (היילפערט ענטפערט) אריין!

(עס בעווייזט זיך אויף די שוועל פעני, געקלוידט אויפאך אָבער אנציהענד... פון קלייענעם היטעלע וואָס איז אראָבגעריקט אי־בער'ן שטערען, קוקען אָרוים גלענצענדע שווארצע, פער'חלום'טע, פערבייגקטע אויגען, זי גיט שטיינער'ן די האָנד און שמייכעלט ווי אין פערלעגענהייט).

פ ע נ י (דערזעהענדיג היילפער'ן): ביי אייך איז דאָ א פרעמדער מענש...

ש ט י י נ ע ר: א, ניין. עס איז א פרייניד, אן אייניגער... פאראָן... איך שטעל אייך ניט פאָר: פרייליין פעני, הער היילפערט.

ה י י ל פ ע ר ט (אויסצויהענדיג איהר פרייגדליך די האָנד און א דריק טחוענדיג שטאָרק איהר קלייגע הענטעל): עס פרעהט מיך ווירקליך אייך צו קענען... (קוקט זי דרייסט אָן; זי לאָזט אראָפ די אויגען, הויבט זיי אָבער אויף צוריק און קוקט היל־פערט'ן אָן מיט נייגעריגקייט... געהט ענדליך צו צום טישעל און זוכט צווישען די ביכער).

ש ט י י נ ע ר: דאָס בוך וואָס איהר האָט געבעטען האָב צ"ש שוין פאר אייך...

ה י י ל פ ע ר ט : אך, נענוג שוין מיט די ביכער... לאז מען אביסעל אזוי שמועסען...

פ ע נ י (מיט א מרוירעריגען, אבער חן'עוודיגען שמייכעל): האט איהר אזוינע אינטערעסאנטע טהעמאס?

ה י י ל פ ע ר ט (ראש): יא, איך האב א שעהנע טהעמא.

פ ע נ י : וועגען וואס?

ה י י ל פ ע ר ט : וועגען ליעבע...

פ ע נ י (שמייכעלט, באלד אבער ווערט זי מרוירעריג): איז עס ניט גלויז א וואַרט... איז דען דאָ ליעבע? גלויבט איהר אין ליעבע?...

ה י י ל פ ע ר ט (דריקענדיג מיט די פליצעס): זאָנ־דערבאר... אין ליעבע ברויך מען דען גלויבען... ליעבע איז דען אן אבסטראקט... ליעבע איז דאָך א ממשות'דיגע זאך... מיין גאט!

פ ע נ י : א, איהר זייט אן אפטימיסט... עס פרעהט מיך... שוין לאנג ניט געזעהן אזא'ן אפטימיסט ווי איהר. (קוקט איהם אן גאנץ דרייסט).

ש ט י י נ ע ר (פיהלענדיג זיך ניט בעקוועם): א, דער הערר היילפערט איז שוין צופיעל אפטימיסט, מיט אבסטראקטע פראגען אינטערעסירט ער זיך ניט...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג): א, פרייגד שטייגער, איהר טרייבט רכילות... וואס הייסט איך אינטערעסיר מיך נישט? אין געגענטהייל, דאס אבסטראקטע איז ביי מיר א זעהר שעהנער שפיעל. אזוי צו זאגען, א גימנאסטיק פאר מיינע געהירן, וועלכע פאדערען ארבייט, בעוועגונג, אבער ווי קומט עס צו פעסע־מיזם? שפינאזא איז ניט געווען קיין פעסימיסט...

פ ע נ י (נאיוו): אבער אנדרעיעווו... אך מיין גאט, ער איז אזוי שווארץ ווי דער טויט... ער איז אזוי טיף...

ה י י ל פ ע ר ט : א, מיין שעהנע מיידעל (פעני ווייל בייז ווערען, קוקט איהם אבער אן און גיט א שמייכעל, שטאַרק רויט ווערענדיג) אנדערשיעוו זאגט איהר, צו וואס זשע לעזט איהר איהם. וועז ער וואלט געווען אן אויפריכטיגער פעסימיסט, וואלט ער דאך אזוי פיעל ניט געשריבען, א פעסעמיסט ליגט אין זיין ציימער'ל, פיפקעט א ליולקע און שפייט אין באלקען (אבגעהאקט) אלזא וועגען ליעבע. (צולאכט זיך).

פ ע נ י (שמייכעלט) : אויב איהר האט עפעס שעהנעס צו זאגען...

ש ט י י נ ע ר (האלטענדיג א בוך אין האנד) : אט האט איהר דאס בוך... לעזט איהר פריהער, נאכדעם וועל איך לעזען.

ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג און פרייגדליך צו שטייגער'ן) : אך, גענוג שוין! מיר געהען דאך ריידען וועגען ליעבע.

פ ע נ י (אונשולדיג): דאס בוך איז דאך קליגער פון אונז אלע.

ה י י ל פ ע ר ט (בייז) : וועי זאגט עס אייך?... אלעמאלס האלט איך מיך קליגער פאר אלע ביכער...

פ ע נ י (דרייסט) : אויב אזוי, וואלט געווען אינטערעסאנט אייך דורכצולעזען...

ה י י ל פ ע ר ט (לאכענדיג) : א, וועז איהר לעזט מיר דורך, וואלט איהר געווים פערשפארט ביכער צו לעזען...

פ ע נ י (וועי ענדיג אין גאנצען דרייסט און שטארק פערכאפט פון'ם נייעם בעקאנטען) : ברויך מען אייך לאנג צו לעזען?

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אן ערענסט) : א, זעהר לאנג, דאס גאנצע לעבען...

פ ע נ י (ווי איבערראשט) : און איהר וואלט עס ערליובט?...

ה י י ל פ ע ר ט (קוקט זי אן מיט ליעבע) : אייך — יא...

ש ט י י נ ע ר (מיט אייפערזוכט אין טאן) : ס'וועט אייך נמאס ווערען...

ה י י ל פ ע ר ט : מענליך... אלענפאלס וואלטען די ערש־טע בלעטער גענוען אינטערעסאנט...

פ ע נ י (פערשעהמט) : און נאכהער געהט עס פערוועלק־טער און פערוועלקטער...

ה י י ל פ ע ר ט : וואס נאכדעם וועט זיין טראכטען ניט קיין אמת'ע קלוגע.

פ ע נ י : איך מיין אויך אזוי...

ה י י ל פ ע ר ט (צופריעדען פון זיין ווירקונג אויף איהר): וואלט איהר ניט וועלען זיך דורכגעהן אביסעל מיט מיר?

פ ע נ י (כאפט זיך ען) : א. יא... וואהרום ניט... מיט פערגעניגען! (זיי קלייבען זיך צו געהן).

פ ע נ י (קאלט) : און איהר שטיינער?

ש ט י י נ ע ר (אונבעהאלפען) : הא... איך... (קוקט אויף חיילפערט'ן) ניין... איך ווייל דערענדיגען א בוך...

ה י י ל פ ע ר ט (לוסטיג) : נו, געהן מיר ביידע! (דורך די שויבען הערט זיך גיסען א רעגען).

פ ע נ י : אוי, מיין גאט, א רעגען ניסט!...

ה י י ל פ ע ר ט : א דאס מאכט ניט... איך בין א פראק־טישער מענש... איך האב היינט געקויפט א שירם...

פ ע נ י (לאכט) : אויב א שירם איז זעהר גוט... קומט!... (זיי געהען ארויס... שטיינער בליבט אליין, געהט אום א ווייל הין און צוריק איבער'ן צימער; מורמלט: — א שירם... א שירם... ס'ווערט פינסטערער און פינסטערער, געהט צו צום טיש נעהמט בלעטערן לאנגזאם א בוך).

(פארהאנג)

ערשטע ליעבע.

פערזאנען:

ליעבמאן, א מאן פון א יאָהר 30, מיט א טימפאטיש געזיכט. אין די ווינקלען פון זיין געזיכט רוהט א פיינע, קוים בעמערקבאָרע אירָאניע. אין די גרויסע ברוינע אויגען שווימט שוועָרמונג טיט ערפאָהרונג.

ראָזע, א מיידעל פון א יאָהר 23; טיטלער גראציעזער וואוקס. דאָס פנים רונד און אָנציהענד. די אויגען גרויס און שווארץ. זי לאָזט זיי אָפט אראָב, אָבער ווען זי הויבט זיי אויף און קוקט אָן אין געזיכט איהר אָנשפרעכענדען, מערקט זיך דאָרט עפעס געהיימניספולעס און אונבעשטימטעס.

אין ליעבמאַנ'ס צימער. א דריי שטוהלען, א זאָפע, א פיש. צווישן פענסטער צום גאָס. אויף די וועגנ—בילדער.

ל י ע ב מ א ן (זיצענדיג אויף א ברעג זאָפע און אָנבויגענדיג זיך צו ראָזע'ן, וועלכע זיצט אויף א שטוהל נעבען איהם): אלזא, ראָזע, ווי פיהלסטו זיך? (שמייכעלט) גוט?

ר א ז ע (צופרידען): זעהר גוט... (קוקט איהם אין די אויגען און לאַכט).

ל י ע ב מ א ן (מיט מעהר חיימערקייט): און דו האָסט מיך טאַקע נאָך אלץ ליעב?

ר א ז ע (תמימות'דיג־קאַקעטיש): רעדסט נארישקייט...

ל י ע ב מ א ן (לאַכט): אזוי גאָר? — איך רעד נארישקייט? דארפסטו דאָך טאַקע מיך שוין אויפהערען צו ליעב האָבען...

ר א ז ע (שפאַסענדיג): וואָס מיינסטו? אז דו וועסט מיר אזוינע פראגען שטעלען, וועל איך בייז ווערען...

ל י ע ב מ א ן (גוטמוטיג): נו, שא, מיין ליעבע... שוין מעהר ניט... קיינמאָל מעהר ניט. איך מאַך אלץ א שפאַס... איך האָב אזוי ליעב מיט דיר אמאָל א שפאַס צו מאַכען...

ר א ז ע (גלעטענדיג איהם זייענע הענד): דו ביזט, ליעבמאַן, אזא גוטער, אזא גוטער...

ל י ע ב מ א ן (מאַכענדיג זיך ווי דערשראָקען): אי, דאָס איז שלעכט! קיין גוטער וויל איך ניט זיין... קיין גוטע האָט איהר פרויען ניט ליעב...

ר א ז ע (אָנגע'כרוגז'ט): דו פערשטעהסט פרויען

שלעכט... איבריגענס זיינען דאָ פערשיעדענע... איך האָב בלויז ליעב די גוטע מענער...

ליעבמאן: און די שלעכטע ניט?

ראָזע (פעסט): ניין! ניין!

ליעבמאן: נו, און מיין חבר נאָלדבערג איז געווען א גוטער? (קוקט איהר אַריין אין אויגען).

ראָזע (פערליערט זיך עטוואס): נאָלדבערג... ער... ער איז געווען א שלעכטער... אבער ער איז דאָך געווען דער ערשטער, וועמען איך האָב ליעב בעקומען... איך האָב דעמאָלט אזוי וועניג פערשטאַנען מענשען...

ליעבמאן (צעטרט): אָ, מיין אַרים מיידעלע... מיר דאכט זיך, אז דו האָסט איהם נאָך איצט אויך אמאָל אין זינען. אמת, ראָזע...

ראָזע (בייזן): הער אויף צו רעדען! מאכסט מיר בייז! איך האָב איהם שוין לאנג פערגעסען...

ליעבמאן: וויל ער איז אוועקגעפאָהרען און דו זעהסט איהם ניט. אָבער וועז ער קומט, למשל, צוריק?...

ראָזע (פעסט): איך וואָלט איהם אפילו אָנקוקען נישט געוואָלט...

ליעבמאן: פארוואָס?

ראָזע (קוקט איהם ליעב אין די אויגען): וויל... וויל איצט האָב איך ליעב בלויז דיך...

ליעבמאן: ביזטו זיכער דערין?

ראָזע: אודאי... זיכער! זעהסטו דען ניט? פיהלסטו דען ניט?...

ליעבמאן (צערשטרייט): יא... איך פיהל, איך פיהל... (מיט אַן ענדערונג אין דער שטימע, אויפשטעלענדיג זיך און דורכגעהענדיג זיך איבער'ן צימער) און דאָך, וועז ער קומט צו מיר, למשל, וואָלסטו זיך שטארק אויפגערעגט...

ראָזע (פעסט): איך וואָלט גלייך אוועקגענאנגען...

ל י ע ב מ א ן : פאר וואס וואלסטו אוועק?

ר א ז ע : וויי! איך האס איהם איצט...

ל י ע ב מ א ן : האסען? פאר וואס זאלסטו איהם האסען? נארעלע...

ר א ז ע : רעד נישט וועגען איהם... איך וויי! מעהר זיין נאמען נישט הערען...

ל י ע ב מ א ן : א מאדנע זאך... ער איז מיין בעסטער פרייגד און דאך, וועז דו האסט איהם, פרעה איך מיך אזוי.. עס איז נישט שעהן פון מיר...

ר א ז ע (שמייכלענדיג) : מעגליך, אז עס איז נישט אזוי שעהן... אבער דיין דאזיגער געפיהל קומט דאך פון דיין ליעבע צו מיר, אמת?...

ל י ע ב מ א ן (ענטציקט) : א, דו ביזט א קלוגע מיידעלע! פערשטעהסט נוט זאכען...

ר א ז ע (מיט א שפיעלענדען שטאלץ) : געווים בין איך קלוג... וואס דען מיינסטו, אז נאר איהר זענט קלוג?...

ל י ע ב מ א ן (ערנסט) : א, איך מיין עס נאר ניט... אפטמאל דאכט מיר, אז די פרויען זיינען קליגער פאר אונז... אפט שרעק איך מיך פאר זייער שכל...

ר א ז ע : שרעק זיך ניט, ליעבמאן... מיר וועלען דיר קיין שלעכטס ניט טהאן...

ל י ע ב מ א ן : וועי וויים... (קוקט איהר אין די אויגען ארייז) : אפט דאכט מיר, אז גאלדבערג איז געקומען און דו געהסט צו איהם צוריק אוועק... ראזע, הא? קען עס אמאל נאך פאסירען?...

ר א ז ע : רעד ניט, ליעבמאן... פון גאלדבערג'ן האב איך שוין אויף אימער זיך אבגעזאגט... איבריגענס אינטערעסירט ער מיך ניט מעהר...

ל י ע ב מ א ן : איז עס מעגליך אזוי ניך צו פערגעסען?

ר א ז ע (שוואך) : זעהסט דאך אז יא...

ל י ע ב מ א ן (געהט ארום הין און צוריק איבער'ן צימער, שטעלט זיך פלוצים אָב נעבען ראָזע'ן, נעהמט זי אָן פאר דער האַנד און שרייט אויס, ווי נים מיט זיין שטימע): ווייסט, ראָזע, נאָלר־בערג איז היינט נעקומען!...

ר א ז ע (איבערראשט): וואָס רעדסטו? דו ווילסט מיך נענארעז...

ל י ע ב מ א ן (טרוקען): עס איז א פאקט. היינט פריה איז ער נעקומען... און פאהרט היינט ביינאכט צוריק אוועק...

ר א ז ע (קוים בעהערשענדיג זיך): בלויז איין טאג?...

ל י ע ב מ א ן: יא, בלויז אויף איין טאג...

ר א ז ע: נו, האסט מיט איהם שוין נערעדט?...

ל י ע ב מ א ן: נעווים...

ר א ז ע: און זיך שוין מיט איהם נעזעגענט?...

ל י ע ב מ א ן: ניין, איך דארף איהם נאָך זעהן... (קוקט אויפ'ן זייגער) נאָך א האלבע שעה...

ר א ז ע (שטארק אויפגערעגט, נישט קענענדיג זיך בעהער־שען): וואָס רעדסטו?... באמת? נאָך א האלבע שעה! מיין נאָט, וואָס עס קען פאסירען...

ל י ע ב מ א ן: איך האָף אבער, ראָזע, אז דו וועסט מיך לאָזען אליין מיט איהם... צו וואָס זאָלסטו זיך דארפען פיהלען אין אונאנגענעהמער לאגע? דו וועסט באלד אוועק־נעהן...

ר א ז ע (ווי אונצופריעדען): נעווים... איך וועל נליך אוועקנעהן...

ל י ע ב מ א ן: א, מיין נוטע מיידעלע! (וויל זי קושען).

ר א ז ע (לייכט אָבשטויסענדיג איהם): איך בין אזוי איבערראשט... נאָר אין מיטען דערינען נאָלרבערג!... האָט איהר נעהערט אביסעל. (אויפגערעגט).

ל י ע ב מ א ן : ווילסט איהם ניט זעהן... איך וויים, ראָזע, דו וועסט גלייך אוועקגעהן... איך רעכען, אז דו דארפסט טאקע שוין אוועקגעהן... אפשר געהט מיין זייגער ניט ריכ־טיג...

ר א ז ע (צופומעלט) : דיין זייגער געהט שוין נאָר ריכ־טיג... באלד נעה איך... וועז קומט ער, זאָגסטו?

ל י ע ב מ א ן : ער קומט אכט.

ר א ז ע : איז נאָך דא צייט?...

ל י ע ב מ א ן : ניין, עס איז שוין וועניג צייט נעבלי־בען... וויבאלד אז דו ווילסט זיך מיט איהם ניט בעגעגענען, דארפסטו שוין גיהן...

ר א ז ע (אָנקוקענדיג איהם מיט פאָרוואורף) : דו טרייבסט מיך שוין נאָר?...

ל י ע ב מ א ן (פערוואונדערט און בעליידיגט) : ראָזע, וואָס רעדסטו? איך טרייב דיר? ווי אזוי קענסטו עס זאָגען!... איך מיין בלויז צו אויסמיידען פאר דיר אן אונאָנגענעהמליכקייט, צו בעגעגענען זיך מיט איהם...

ר א ז ע (פערלאָרען) : גיוויס... איך וויל איהם ניט זעהן... איך האָס איהם, איך פעראכט איהם... ער איז א מיאוס'ער מענש!...

ל י ע ב מ א ן (קוקענדיג אויפ'ן זייגער) : א, ער דארף שוין קומען... ראָזע, איך בעט דיך, גיה אוועק.. עס איז בעסער פאר אונז אלע דריי...

ר א ז ע : גיוויס... איך קען זיין פרצוף ניט אָנקוקען... איך האָב קיינמאָל א מענשען אזוי ניט פיינד גיהאט, ווי איהם...

ל י ע ב מ א ן (אויפגערעגט) : יא, ראָזע... איך וויים... איך גלויב דיר... אבער דו מוזט שוין גיהן...

ר א ז ע : גיוויס גיה איך... וואָס דען האָסטו געמיינט? איך וועל וואַרטען ביז ער וועט קומען?.. ער וועט דערצו ניט

זוכה זיין!... ערשט איצט האָב איך דערפיהלט מיין נאנצען האָס צו איהם... ערשט איצט...

ל י ע ב מ א ן (שטאַרק פערלאָרען): איך שעץ אָב דיינע געפיהלען... ביי דיר האָט ער עס פערדיענט... אָבער, ראָזע, עס איז שווין פינף מינוט צו אכט... ער קען דיך נאָך טרעפען אויף די טרעפ... צו וואס דארפסטו דאָס?...

ר א ז ע (שפרינגט אויף): אז איך וועל איהם טרעפען אויף די טרעפ וועל איך גלייך ארויפלויפען אויפ'ן העכסטען שטאָק...

ל י ע ב מ א ן (אין העכסטער אויפרעגונג): א, מיין נאָלדען קינד... דיין צאָרען פערשטעה איך... אָבער זעה, עס איז געבליבען בלויז דריי מינוט... ער קען דאָך אנקומען. און דו וועסט קיין צייט ניט האָבען איהם אויסצומיידען...

ר א ז ע: איך וועל שפרינגען דורכ'ן פענסטער... זיי רוהיג, ליעבמאן... איהם וועל איך שוין ניט אנקוקען...

ל י ע ב מ א ן (מיט גרויס שרעק): א, מיין נאָט! עס איז שוין באָלד אכט... נאָך צוויי מינוט... שנעלער, ראָזע... אָט איז דיין מאנטעל.

ר א ז ע (היספעריש): קיינמאָל וועל איך איהם ניט וועלען זעהן... ער איז א שלעכטער מענש...

ל י ע ב מ א ן (שפרינגט פון אָרט): דו ביזט נערעכט... אָבער דאָן מוזטו דאָך שוין ענטלויפען, וואָרום נאָר איין מינוט און עס וועט שוין זיין שפעט..

ר א ז ע (וויינענדיג): מיין ליעבער ליעבמאן... נעהם מיך ארום... דריק מיך פעסט צו צו דיר... אָבער פעסט... א, ווי ליעב איך האָב דיך!.

ל י ע ב מ א ן (צוטומעלט: יא.. .ראָזע... אָט, איך נעה צו דיר... (עס הערט זיך א קלינגען) ראָזע! ער געהט!... וואָס וועסטו טהאָן?

ר א ז ע (מיט א בעהאלטענער פרייד): איך גלויב ניט, אז דאס איז ער...

ל י ע ב מ א ן: זיכער ער... ער איז אלעמאל פינקטליך...

ר א ז ע (בייז): נו, אז ער — איז וואס? איך לאך מיך אוים פון איהם!... איך וויל זיך נאר ניט בעהאלטען פון איהם... נעה שנעל עפען איהם די טהיר...

ל י ע ב מ א ן (צורודערט, געהט עפענען די טהיר).

ר א ז ע (שטעלט זיך אוועק ביים שפיגעל... קעהרט זיך צום אריינקומענדיגען גאלדבערג'ן): העללאו מר. גאלדבערג. (דריקט איהם די האנט).

ל י ע ב מ א ן (בליבט איבערראשט).

(פאראנג)

דער נייער ציטער.

פערזאכען:

כּח שפּירא, דרויסיג יאָהר שלט.
חיים בערגעל, אין דיזעלבע יאָהרען.
העניע בלוט, א מיידעל פון עטליכע אוּן צוואנציג יאָהר.

(די סצענע שטעלט פאָר אַ ציטער מיט צוויי פענסטער, וועלכע געהען אַרויס צום הויף; די פענסטער זיינען פערחאנגען מיט וויסע גארדינען; אין מיטען צימער אַ קיילעכדיגער טישעל, ארום טישעל צוויי שטוהלען, ביי דער זייט אַ וויעג־שטוהל, אין איין ווינקעל צימער אַ עטאַזשערקע וואו עס ליגען אין אונאַרדענונג אייניגע ביכער; ביי דער וואנט געגען איבער די פענסטער שטעהט אַ גרויסע בריימע, שעהן פערבעטע בעט מיט צוויי קישעלעך אין דער בריים).

שפּירא (מיט אַ בלאס אינטעליגענטען אויסזעהן, שטעהט נעבען אַ פענסטער און קוקט אַ וווילע אין הויף אַרויס, נאָכדעם געהט ער צו צום בעט, גיט א פיהר איבער אַ קישעלע און בלייבט ווידער פערטיפט, עס הערט זיך אַ קלאפען אין טיהר, שפּירא רופט אויס): אַריין!

בערגעל (קוקט זיך אַרום ווי איבערראשט מיט אַ שמייכעל אויפ'ן גלאט ראזירטען פנים): אַבער א צימער, א פאלאץ, וואָס איז מיט דיר, שפּירא, ביזט רייך נעוואָרען!...

שפּירא (שמייכלענדיג): ניין, ברודער, קיין גביר בין איך ניט געוואָרען. אַבער עס האָט זיך מיר נעמאכט א מציאה, שטעל זיך פאָר, אזא צימער דריי דאָלאָר א וואָך... עס איז דאָך ווירקליך אונערהערט ביליג!

בערגעל: יא, ווירקליך ביליג (קוקט זיך ווידער אַרום זיינע בליקען פאַלען אויפ'ן בעט, צולאכט זיך): אבער, ברודער, א בעט! וועלסט דאָך אין איהם פערלאָרען...

ש פ י ר א (פערלעגען): אמת טאקע... צו גרויס! ס'איז אייגענטליך א בעט פאר א פאר פאלק...

ב ע ר ג ע ל (שמייכלענדיג): וואס מיינסטו? שפירא ס'וואלט שוין טאקע צייט געווען... ביזט שוין, ברודער ניט קיין אינגעלע... ווי באלד א בעט איז שוין דא, נעהם א ווייב און פטר אן עסק!

ש פ י ר א (כלומרשט בייז): דול מיר ניט קיין קאפ... איך האב ניט ליעב די נארישקייט...

ב ע ר ג ע ל (ערענסטער): נארישקייט? איך בין נאך ניט זיכער, אז עס איז נארישקייט... די נרעסטע חכמים האבען געהאט ווייבער.

שפ י ר א (לאכענדיג): ס'הייסט ווייל ס'איז דא א גרויס בעט, דארף מען שוין חתונה האבען...

ב ע ר ג ע ל: נו, יא, דאס בעט האט אביסעל א שייכות דערצו.

ש פ י ר א: נא... איך לייקען דאס ניט... איך אבער קוק אויף די היראט אביסעל העכער...

ב ע ר ג ע ל (וויציג): ווארום? דאס בעט איז נענוג הויך...

ש פ י ר א: אט לאמיר רעדען וועגען פרעהליכערע זאכען! (צוטראגען) קאפע וועסטו טרינקען?... איך קען בעשטענליך ביי דער מיסעס, זי איז א זעהר פריינדליכע קריסטין. זי האט מיר געזאגט, אז אויב איך ווייל אמאל אויפנעהמען א נאסט, קען איך אנקלינגען, וועט זי מיר ברענגען קאפע.

ב ע ר ג ע ל: ניין, א דאנק... איך דארף שוין נעהן... איך בין בלויז אריין אויף א וויילע, געוואלט זעהן דיין נייעם צימער.

ש פ י ר א: איך דאנק דיר... עס איז טאקע אומעטיגליך. איך האב געשריבען העניען אויף, זי זאל קומען, קען זיין זי זאל נאך היינט קומען. איך גלע דערפאר ניט אוועק.

ב ע ר נ ע ל (צופריעדען): אט דאס מיין איך טאקע, נאל זיין הענינ, נאל זיין איידע... אבי ניט אליין (קוקענדיג אין בעט) און בפרט איצט, אז דו האסט אזא ווירקליך בעקוועם בעט...

ש פ י ר א (כלומרשט בייז): נו נענוג!...

ב ע ר נ ע ל: זיי מיר מוחל, איך מיין ניט קיין שלעכטס... נלאט אזוי — מען קוקט אויפ'ן בעט, רעדט זיך ממילא... איצט ברודערקע, נעה איך... איך דארף דא אריין נעהן פאר דריי בלאקס.

ש פ י ר א: קום נאכדעם צוריק...

ב ע ר נ ע ל: אפשר, אויב איך וועל דארטען ניט טרעפען קיינעם אין דער היים. דערווייל נוד־באי, פרייונד. (אב).

ש פ י ר א (בלייבענדיג אליין): זי וועט קומען צו ניט? (נעהט צו צום בעט און ציהט זיך אויס אין דער בריוט. עס הערט זיך א קלאפ אין טיהר. ער שפרינגט אויף, לויפט צו צום טיהר און עפענט איהר. עס קומט אריין הענינ; אנגעטהאן אין א נייעם סוט, דאס געזיכט אביסעל אבגעלעבט, אבער נאך מיט צארטען חן; די אויגען גלאנצען מיט בענקשאפט און בענעהר).

ה ע נ י ע: א קוים נעטראפען! הייסט עס — דא וואהנט איהר! (בעטראכט דאס צימער) א זעלטען שעהנער רום, צוויי פענסטער... (נעהט ווייטער): א וויעג־שטוהל אויך... איך וועל זיך טאקע אביסעלע וויענען (בעטראכט דאס בעט, שיסט אויס מיט א גרויס גלעזבטער) א, מיין נאט, זעהט ס'ארע בעט! אזא גרויס בעט! שפירא, צו וואס בעראפט איהר אזא גרויס בעט? חי־חי־חי! אוי, איך דערהאלט ניט.. דא קען דאך שלאפען א גאנצע פאמיליע...

ש פ י ר א (פערשעהמט): נו, וואס קען איך העלפען... דאס איז אן אמעריקאנער מיסעס.. ביי די אמעריקאנער זיינען אלע בעטען אזעלכע גרויסע...

ה ע נ י ע (לאכענדיג אלץ): נו, איהר האָט גאָר ניט קיין מורא צו שלאָפען אליין אין אזא בעט?...

ש פ י ר א: וואָס מיינט איהר... אביסעל איז טאקע נישט בעקוועם, מיר דאכט זיך, אז איך וואָר אין איהר פערלאָרען, די ערשטע נאכט האָב איך ניט געקענט איינשלאָפען. איך האָב מאָנע געפיהלט.

ה ע נ י ע (ערנסטער): ווירקליך מאָדנע.. איך וואָלט ניט געקענט ליגען אליין אין אזא גרויסע בעט...

ש פ י ר א: יא, מיר איז אויך ניט אנגענעהם... מענליך, אז די מיסעס וועט מיר געבען אן אנדער בעט...

ה ע נ י ע (כאָפט זיך אָן): אָ, ניין, צו וואָס איבערטרייבען? פערקעהרט, ס'איז גאנץ בעקוועם. ניין, בייט ניט אום... מיר געפעלט עס — בריים, פריי!

ש פ י ר א: יא, אָבער איהר האָט דאָך געלאכט...

ה ע נ י ע: אָ, איך האָב ניט געלאכט... איך האָב גלאָט געוואָגט, אז עס איז א גרויסע בעט..

ש פ י ר א: אָבער עס איז באמת ניט בעקוועם...

ה ע נ י ע: פאר וואָס איינענטליך?

ש פ י ר א (דרייסטער): ווייס איך, עס איז איינענטליך א בעט פאר א פאָר פאָלק, פאר א מאן ווייב... איך בין דאָך א בחור... איהר ווייסט דאָך... צו וואָס זאָל איך געברויכען אזא גרויס בעט...

ה ע נ י ע (שמייכלענדיג): נו, נעהמט מען א ווייב... וואָס איז? וועניג מיידלעך זיינען דא אין אמעריקא...

ש פ י ר א: אך מיין גאָט! נעהמען א ווייב... קויפט מען דען א ווייב אין א דעפארטמענט סטאָר...

ה ע נ י ע: צו וואָס קויפען? איהר קענט דאָך אויסקלייבען איינע פון אייערע בעקאנטע.

ש פ י ר א: ווייס איך, עפעס האָב איך דאריבער קיינ-

מאל ניט געטראכט... אט קען איך אייך שוין א צוויי־דריי יאהר און דאך האבען מיר וועגען אזעלכעם קיינמאל ניט גערעדט...

ה ע נ י ע (פאכעט זיך מיט'ן טיכעל): אוי, ביי אייך איז דאכט מיר, צו היים... עפענט אויף א פענסטער...

ש פ י ר א: יא, איך קען עפענען... אבער טהוט אוים דעם דזשעקעט...

ה ע נ י ע (פערלעגען): יא, ווירקליך, איך וועל מיך אויסטהאן! (טהוט אוים דעם דזשעקעט, בלייבט אין א דורכזיכטיגע ווייסע ווייסט, דורך וועלכע עס קוקט ארויס איהר שעהנע ווייסע ברוסט).

ש פ י ר א (קוקענדיג אויף איהר ווייסט): אך, מיין גאט, איך האב נאך קיינמאל ניט געזעהן אייך אזוי שעהן...

ה ע נ י ע: א, איהר מאכט מיר קאמפלימענטען... פון אייך האב איך עס ניט ערווארטעט...

ש פ י ר א (אויפגערעגט): פאר וואס? איהר מיינט אז איך וויים ניט ווי אזוי צו שעצען אייך?...

ה ע נ י ע (רוישלענדיג זיך): פאר וואס עפעס דוקא חיינט?

שפ י ר א: היינט האב איך מיר עפעס דערפיהלט דרייסטער, לעבענסלוסטיגער.. א נייער צימער... נייע האפנונגען (נעהמט זי אן פאר'ן האנד): זעצט זיך, העניע, לעבען מיר... אט דא...

ה ע נ י ע (פערשעהמט): וואס עפעס דא? איך וועל מיך זעצען אוים'ן וויעג - שטוהל...

ש פ י ר א (אין העכערע אויפרעגונג): א, צו וואס אויפ'ן וויעג־שטוהל... דא, איז זעהר, זעהר אנגענעהם... (ער ציהט זי צו זיך, זי פאלגט איהם ווילענלאז, זיי זעצען זיך ביידע צו. ער גלעט איהר די האר.) איהר האט זעלטען שעהנע האר... צולאזט זיי, איך בעט אייך, צו וואס די שטאהלענע האר־נאדלען, די שווערע קאמען, בעפרייט זיך פון זיי...

ה ע נ י ע (ווי דערשראָקען): ניין, ניין, מען דארף ניט!... עס קען נאָך אימעצער אַנקומען...

ש פ י ר א (פליסטערענדיג): ניין, מיין הענעלע, קיינער וועט ניט קומען... קיינער ניט... אז איהר זייט דאָ, ברויך איך קיינעם ניט... איך וועל קיינעם ניט אריינלאָזען... (שלעפט נערווען די האָר־נאָדלען און די קאמען פון איהר קאָפּ, אַ מאָמענט, אין די שווארצע שהנע האָר וועלען צושאָטען איבער די שולטערען).

ש פ י ר א (שרייט אויס מיט ענטציקונג): ווי הערליך! מיין גאָט! (שליסט זי אין זיינע ארעמס) הענעלע, טהייערע, איך האָב אייך יעצט אזוי ליעב, אזוי ליעב!

ה ע נ י ע (אין זיינע אָרעמס): בלויז איצט?...

ש פ י ר א (פייערדיג): ניט בלויז איצט.. שטענדיג, שטענדיג, שטענדיג וועל איך דיך ליעבען... (ראש) ווילסט, הענעלע, זיין מיט מיר שטענדיג?...

ה ע נ י ע (קוקט איהם אָן מיט פערשהמענדע בליקען): מיינט איהר עס ערענסט?

ש פ י ר א (מיט גלוט): אַ, מיט דעם הויליגסטען ערענסט, הענעלע, מיין גאָלדענע! גלויב מיר! איך מיין עס ערענסט... (נעהמען זיך שטאַרק ארום).

ה ע נ י ע (בליבענדיג פערגליווערט אין זיינע אריסס): א מיין טהייערער! ווי גוט עס איז צו זיין צוזאמען!

ש פ י ר א: דאָס העכסטע גליק פון וועלכע איך האָב די לעצטע יאָהרען געטרויימט...

ה ע נ י ע (צולאכט זיך): און ווער, שפּירא, איז אונזער שדכן געווען...

ש פ י ר א (גלעטענדיג זי): אַ, דער שדכן איז דאָס שהנע בעט, וועלכע האָט שארפער געמאכט מיין איינזאמקייט.

ה ע נ י ע (אין עקסטאז): געבענטשט זאל עס זיין אויף אימער!

ש פ י ר א (מיט כוונה): יא, געבענטשט!

(הענגט און שפירא קושען זיך חייסער און חייסער).

(פֿאָרהאַנג)

דער שפּאַניער.

פערזאנען:

ליזא, 25 יאָהר, א ברונעטין, זעהט אויס ווי א שפּאַניערין.
ראָזא, 20 יאָהר, איהר שוועסטער.
נחום, 25 יאָהר, זייערער א קוזין.
באַרדאַשי, 30 יאָהר, עבטער ברונעט.
(די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק, די לעצטע ציים)

די סצענע שטעלט פאָר אן אָרים, אָבער זויבער אויפגע־ רוימט צימער. די צוויי בעטען זאָרגפעלטיג פערבעט. בלאנק־וויייסע ציכען אויף די קישענס. איבעראל מערקט זיך די אַרביים פון געשמאַקפולע פרויען־הענד. 7 א זיי־ גער אין אָוועגד. דער גאַז איז שוין אָנגעצונדען. אַז דער פאָרהאַנג תויבט זיך אויף, געפינט זיך אויף דער סצענע ליזא און ראָזא.

ל י ז א : די אידישע יונגעלייט מעגען זיך אלע אויפ־ העגגען... אלע ביז אייגעם...

ר א ז א : יאָ, זיי זייגען אלע גראָב... איך האָב זיי אויך פיינט...

ל י ז א : זיי זייגען נישט אויפריכטיג און האָבען נישט קיין שום אהנונג פון וואהרער ליעבע...

ר א ז א : פאָרהאַן זאָגאר אויסנאהמען..

ל י ז א (האָקט זי ביז איבער) : גאָה זוך די אויסנאהמען! די ביזט נאָך יונג, אָבער איך... פון אלע מיינע ליעבעם מיט אידישע יונגעלייט האָט זיך אויסגעלאָזט א טייך. (פערחאפט זיך) קיין טייך אויך נישט... דאָס הארץ איז אזוי טרוקען...

ר א ז א : מיינסט, אז ניט־אידען זיינען בעסער?...

ל י ז א : יאָ! איך בין זיכער... איך בין זיכער... (געהט אום אויפגערעגט הין און צוריק איבער'ן צימער).

ר א ז א (מיט אָנטייל) : ליזע, עפעס ביזטו צופיעל פער־ טיעפט...

ל י ז א : יאָ, איך האָב עפעס צו דערצעהלען, נאָר איך וויים נישט, וועמען קען איך עס ענטרעקען...

ר א ז א : פאר מיר, דאכט זיך, קענסטו אליז דערצעה־לען... ווייסט דאך, אז איך פערשטעה דיך און פיהל דיר מיט.

ל י ז א (פאלט איהר אַ ווייענדיגע אויפ'ן האלז) : אוי, ראזעלע, אז דו וואלסט וויסען, וואם ביי מיר קומט איצט פאר אין הארצען...

ר א ז א (גערירט) : דערצעהל מיר, ליזא, דערצעהל...

ל י ז א (בערוהיגט זיך אביסעל) : יא, דיר וועל איך עם דערצעהלען... אייגענטליך וועל איך עם מוזען אלעמען דערצעה־לען... איך האב פאר קיינעם קיין מורא נישט... וויסט, ראזע־לע, עס קאן זיין, אז אינגיבען זאל איך פריי ווערען פון מיין שאם...

ר א ז א (שטארק פעראינטערעסירט) : וואם הייסט?

ל י ז א : איך האב מיט א פאר וואכען צוריק זיך בע־קענט מיט איינעם, וואם געהט אויס נאך מיינע טריט...

ר א ז א (גליקליך) : זעהר גוט! זעהר גוט... אוי, ווי צו־פרידען איך בין... דערצעהל מיר, ווער ער איז... בעקען מיך מיט איהם...

ל י ז א : אט דאם איז אבער דאם איינציגע, וואם איז מיר שווער...

ר א ז א : פארוואם...

ל י ז א : ער איז נישט קיין איד.

ר א ז א (ווי דערשראקען) : הם... א גוי...

ל י ז א (בייז) : דו אויך!... א גוי! קענסט נישט זאגען חאטש א קריסט...

ר א ז ע : ענטשולדיג, איך האב מיך אויסגערעדט... איך מיין טאקע... א קריסט...

ל י ז א : ביי מיר איז נישטא קיין גוי און נישט קיין קריסט — איך וויים נאר, אז ער איז א שפאניער...

ר א ז א : ווי אזוי האסטו זיך מיט איהם בעקענט?...

ל י ז א (שטראהלענד): אויף זעהר אן אינטערעסאנטען אופן... איך בין מיט א פּאָר וואָכען צוריק געפּאָהרען מיט'ן עלע־ווייטער, זיצט אזוי נעבען מיר א ברונעטער יונגערמאן מיט אויגען, שוועסטערקע, מיט אויגען, אז זיי האָבען מיך דורכגע־דרונגען... שווארץ ווי קויהל!... און האלט אזוי די אויגען אויף מיר און קוקט אויף מיר אזוי.. איך בין זיך מודה, אז איך האָב אויך אויף איהם געקוקט... עפּעס האָב איך זיך נישט געפיהלט נענוג שטארק, נישט צו קוקען אויף איהם... ענדליך הער איך ווי ער פרעגט מיך: — זענט איהר נישט קיין שפּאניערין?... איך בין אין אָנפאנג געוואָרען צוטומעלט און האָב נישט געקענט איהם ענטפערן, נאָר באלד האָב איך געפּאסט מוט און איהם געענטפערט: צום בעדויערען, ניין... ער האָט א שמייכעל געטהאָן אוו זיך אָנגערופען: ווירקליך צום בעדויערן... איך האָב גע־מיינט, איהר זענט מיינם א לאנדס־מיידעל... דאָ זיינען דאָ אזוי וועניג אונזערע פרויען... ער האָט מיך אזוי דערמיט געריהרט, אז איך האָב גליך בעקומען מוט און געפרעגט: און נישט קיין שפּאניערין קען אייך דען קיין פרייַנד נישט זיין? איך וויים אליין נישט, וואו איך האָב געקריגען דעם מוט צו זאגען איהם דאָס... ער האָט מיך אָנגעקוקט מיט אזוי פיעל ליעבע, אז איך האָב געמיינט, איך צוגעה. נאָכדעם רופט ער זיך אָן: קען איך האָבען דאָס גליק צו זעהן אייך נאָך אמאל?

איך האָב איהם געענטפערט, אז איך קען איהם נישט... דאָך האָב איך איהם פערשפּראכען צו טרעפען זיך מיט איהם אמאל... אז עס איז געקומען די סטיישאָן, וואו איך האָב געדארפט אראָב, איז ער אויך אראָב און האָט זיך אָנגערופען: איך וועל אייך אליין נישט לאָזען געהן, איך וועל אייך בעגליטען... אראָב־געהענדיג פון די טרעפּ, האָט ער מיר גלייך געזומען אונטערן אָרים. איך האָב נישט געהאט קיין קראפט ווידערצושטעהן אוו ער האָט מיך בעגלייט ביז'ן הויז...

ר א ז א: זעהר אינטערעסאנט!

ל י ז א : זייט דאן טרעפען מיר זיך אלע צוועגנר...

ר א ז א : האָט איהר שוין גערעדט וועגען ערנסטעם?... כ'מיין, צו וואָס קען עס פיהרען?...

ל י ז א : ער דארף היינט צו מיר קומען אהער. מיר דאכט, ראזעלע, אז ער וועט זיין מיין חתן אוו שפעטער מיין מאן... איך וויל, דו זאלסט איהם טאקע קענען...

ר א ז א : איך וויל איהם טאקע זעהן... איך האָב נאך קיינמאל קיין שפאניער נישט נעזעהען... מען זאגט, זיי האבען זעהר היים בלוט... אן אמת טאקע, ליזא?...

ל י ז א (פערשעמט) : וויים איך...

ר א ז א : ווי הייסט, דו ווייסט נישט... האָט ער דען דיך נישט נעקושט אמאל...

ל י ז א (לאכענדיג גוטהערציג) : נארעלע, אויף דער נאָס קען מען זיך נישט קושען.. א פאליסמאן קען נאך אוועקפיהרען אין סטיישאן־הויז... אָט וועסטו איהם היינט זעהן...

ר א ז א : איך וויל איהם זעהר זעהן! (נאָיוו) איך וועל גלייך אוועקגעהן, איך וועל דיר נישט שטערען...

ל י ז א (פערשעמט) : ביזט א נאר... וואָס וועסטו מיר שטערען... דארפסט נישט אוועקגעהן...

ר א ז א (צוהיצט) : ניין, איך וועל אוועקגעהן, איהר וועט זיך דאָ פערברענגען...

ל י ז א (אויפגערעגט) : אוי, מיין גוט שוועסטערל! (צעווייפט זיך).

ר א ז א : טאָ וואָס וויינסטו, נארעלע? נעהערט אבי־סעל... וויינט נאָר... (בתמימות) וויינסטו וויל א קריסט?...

ל י ז א : ניין, דאָס ארט מיך נישט. וואָס ארט מיך, ווער עס וועט מיר נעבען גליק... איך וויין גלאט אזוי, עס וויינט זיך...

ר א ז א (דערמאָהנענדיג זיך אן עפעס) : אוי, ליזא... וועז נחום זאל דאָס וויסען! ער איז אזא נאציאנאליסט, ער וועט אזוי בייז זיין!

ל י ז א : נו, וועט ער בייז זיין! איהם איז גוט, אז ער האָט ארום זיך פיעל אידישע מיידלעך... זאָל ער פרובירען לע־בען אזוי אייגזאם ווי איך... א גאנצען טאָג ארבייטען אין שאפ אוו אין אָוונד לייענען א פייפער, — וועט ער אויך נישט מא־כען קיין אונטערשיד פון א אידישער בין א קריסטין...

ר א ז א (נאָכדעגקעגדיג): אודאי אזוי... אין ליעבע־זאָ־כען איז נישטאָ קיין איד אוו קיין קריסט...

ל י ז א : בכלל האָב איך קיין מורא נישט פאר קיינעם... איך וועל מיין גליק נישט אָבשטויסען צוליעב אמונה... אז נחום קומט, דערצעהל איך איהם...

ר א ז א : ער דארף שוין טאקי דא באלד זיין. ער האָט נעכטען מיר געזאָגט, אז היינט קומט ער. — שא, מיר דאכט. אז ער גאהט...

ל י ז א : אפשר גאהט דאָס דער שפאניער? (עס עפענט זיך די טיר אוו נחום גאהט אריין).

נ ח ו ם : (דערלאנגעגדיג ביידען די הענד): וואָס מאכט איהר, מיינע שוועסטערליך?...

ר א ז א (לאבענדיג): א תנאים!

ל י ז א (צו ראָזען): רייד נישט קיין נארישקייט..

נ ח ו ם : עפעס א סוד... דערצעהלט מיר, נארישע קינ־דער. עפעס בין איך דאָך אייער גייסטיגער אָפעקון...

ל י ז א : א נארישקייט, איך האָב מיך בעקענט מיט א יונגענמאן, הייסט שוין ביי איהר מאכען תנאים...

נ ח ו ם : אדרבא, גאנץ פיין. תנאים איז א אידישע זאך...

ל י ז א (ראש): דער חתן איז אָבער נישט קיין איד.

נ ח ו ם (איבערראשט): נישט קיין איד... וואָס הייסט נישט קיין איד?...

ר א ז א (שיסט אויס): א קריסט...

נ ח ו ם : א קריסט! ווי קומט ליזא צו קריסטען? אר־בייטסט דאך אין א אידישען שאפ!...

ל י ז א : וואם מיינסטו טאקע, אז אין ניו־יארק איז שוין נאר קיין קריסטען נישטא?...

נ ח ו ם (לאבענדיג) : סיידען אין ברא̈נזווילי... איך בין שוין דא דריי יאהר און האב נאך קיין קריסט נישט געזעהען...

ל י ז א : נו, איז דאך גוט... טא וואם דארפסטו ארץ־ישראל? איז דאך דא ארץ - ישראל....

נ ח ו ם : דאם איז אן אנדער פראגע. וועגען ארץ־ישראל האבען מיר מארגען טאקע א מיטינג... היינט אבער דערצעהל מיר, ווער איז טאקע דיין נייער בעקאנטער. זיי פארזיכטיג.

ל י ז א (בייז) : פארזיכטיג! פארזיכטיג! נאר זיי היטען זיך!

ר א ז א (קען נישט איינהאלטען זיך) : ווייסט, ווער איהר חתן איז?... א שפאניער!...

נ ח ו ם (דערשראקען) : א שפאניער! ווי קומט זי צו א שפאניער... דו בלאפסט.

ל י ז א : ניין, ברודערל, זי בלאפט נישט. מיין בעקאנ־טער איז א ריינער שפאניער.

נ ח ו ם (ערנסט) : ליזא, וואם רעדסטו, — נעהסט זיך פערבינדען מיט א שפאניער?... האסט נישט גענוג די אידי־שע נעשיכטע?...

ל י ז א : וועלכע נעשיכטע?...

נ ח ו ם (צוקאכט) : דו ווייסט נישט פון דער נעשיכטע פון אידען אין שפאניען... ווייסט נישט, אז מען האט אונז דאר־טען געברענט אויפן אויטא־דא־פע...

ל י ז א (פער'חדוש'ט) : אויפן וואם?

נ ח ו ם (קרימט זי בייז) : אויפן וואם? אויפן וואם? — אויפן אויטא־דא־פע... די אינקווויזיציע...

ל י ז א : אינקווויזיציע... מיינע געשעפטען... אין שאפ איז מעהר אינקווויזיציע...

נ ח ו ם : איך וועל דיר נישט לאָזען האָבען קיין געשעפטען מיט'ן שפּאַניער... (אויפגעבראכט) : וועה! וואָס א אידישע טאָכטער קען זיך ערלויבען!... אָט דאָס זאָגט טאָקע מאקס נאָרדוי...

ל י ז א : שוין מאקס נאָרדוי — וואָס איז דאָס פאר א מין אינקווויזיציע?

נ ח ו ם (וויכער) : ליזא, וויסט דאָך, אז איך בין נישט קיין פאַנאַטיקער, מיך ארט נישט זאָלסט חתונה האָבען, למשל, מיט א סאָציאַליסט, כאָטש פיינט האָב איך זיי אויך, ווי א איד — חזיר. (ווידער בייז) האָב חתונה מיט אן איטאַליענער, צו אַלדי טיוועל! מיט א יאַפאַנעזער, מיט א חינעזער, מיט אן עסקימאס... וויבאַלד אז אייך ציהט צו גוים! אָבער מיט א שפּאַניער... דאָס פאַלק, וואָס האָט אידען אזוי געפייניגט...

ל י ז א (סארקאַסטיש) : מיך האָבען זיי נישט געפייניגט... מיין אידישער באָם פייניגט מיך מעהר...

נ ח ו ם : רעדסט ווי אן אנטיסעמיטין, ווי א פערראטער!

ר א ז א (האַקט איבער) : עמיצער גהאט.

ל י ז א (אויפכאַפענדיג זיך) : דאָס איז ער! דער שפּאַניער!

נ ח ו ם : איך וועל איהם ארויסיאָגען!

ל י ז א : איך בעט דיך, זיי א מענש, גהה אריין אין מיין לאָגע...

נ ח ו ם : א, טאַרקוועמאדא! אינקווויזיציע! אויטאָדאָפע! פערפלוכט זאָלט איהר זיין!

ר א ז א : ששש...

(עס עפענט זיך די טיר און עס גייט אריין באַרדאַשי. נחום שטעלט אויף איהם אויס די אויגען, גיט זיך א חאַפּ צו איהם און צולאַכט זיך).

נ ח ו ם : פייטעלאַוויטש... א רוח אין דיין טאַטען אריין!... ווען ביזטו דאָס געוואָרען א שפּאניער?...

(ליזא פערבירעכט מיט די הענד; ראָזא האַלט זי צו, זי זאָל נישט פאַלען).

נ ח ו ם (צו באַרדאשי): אוי, אייידער אזא איד, איז שוין טאַקע בעסער א שפּאניער...

(פאַרחאַנג)

לייד ען.

פ ע ר ז א נ ע ן :

פיערמאן, א שריפטשטעלער, אַ פעסט געבויטער מאַן
פון 30 יאָהר.
מערי, זיין פרוי, אונגעפעהר 25 יאָהר.

סצענע: א שרייב־קאבינעט, פאר מיטאג, די שטאַרען זיי־נען אַראָבגעלאָזט איבער די פענסטער. אויף די וועגט קא־פּיעס פון מאָדערנע און קלאסישע קונסט־בילדער. אין מי־טען ציטער דער שרייב־טיש, ארום טיש אַ צוויי שטוה־לען, ביי דער זייט אַ סאפע, די פרוי הויך און שלאַנק מיט אַ בלאסט צארט געזיכט, מיט גרויסע, קלוגע און ענערגישע אויגען. מאַכט אַרדענונג אין ציטער. זי איז געקליידעט אין אַ מאַרגען־רעק. עס געהט אַריין פּייערמאן מיט אַ צייטונג אין דער האַנד. דאָס יונגע פּריש ראזיר־טע געזיכט שפּראָצט מיט לעבען, גלויבען און גליק. ער בעמיהט זיך אַבער צו זיין אונצופריעדען, אומזיסט. די אויגען גרויסע, שווארצע און אויסדרוקספאלע, ווי ביי אַ קלוג קינד — לאַכען.

פ י י ע ר מ א ן (אזוי ווי בייז): שוין ווידער א קרי־טיק איבער מיין נייעסטעס בוך...

מ ע ר (צופריעדען) י ריהמט מען דיך ווידער? (לא־כענדיג) געווים ריהמט מען דיך... כ'האָב נאָך קיינמאָל קיין שלעכט וואָרט איבער דיר געלעזען.

פ י י ע ר מ א ן (שמיכעלט): די אידיאָטען ריהמען מיך שטענדיג. אבער דער היינטיגער קריטיקער איז שוין עטוואס קליגער — ער וואַרפט מיר וואָס פאָר.

מ ע ר י (אונרוהיג): אזוי גאָר! ווי וואנט ער עס אויי־געטליך?...

פ י י ע ר מ א ן (ווי פערוואלקענט): ער האָט געכאפט מיין שוואכע זייט...

מ ע ר י : נעמליך, וועלכע ?

פ י י ע ר מ א ן (בייז) : ער שרייבט, אז אין מיין שאפען פעהלט דאָס ליידען..

מ ע ר י : א חסרון: די כלה איז צו שעהן !...

פ י י ע ר מ א ן (בייז אויף מערי'ן) : ער איז דאָך נע־רעכט... איך האָב עס שטענדיג נעפיהלט און האָב נעוואוסט, אז ענדליך וועט מען מיך פאקען. איצט האָט מען מיך נעפאקט ! (נאָכדענקענדיג) אין דער אמת'ן — ווי אזוי האָב איך פרע־טענזיעס אויף נעניאליטעט, אז איך האָב אין מיין לעבען קיין מאָל ניט נעליטען, נישט פיזיש, נישט מאָראליש... מיר האָט קיין מאָל קיין צאָהן ניט וועה געטהאָן, מיך האָט קיין מאָל דאָס נעווייסען ניט געביסען (נאָך א פויזע, בייז) : איך ווייל ליי־דען, הערסט, מערי, איך ווייל ליידען !

מ ע ר י (צולאכט זיך) : אה מיין גאָט, ווי קאָמיש ! א מענש ווייל ליידען...

פ י י ע ר מ א ן : נאר דו, נישט צוליעב מיר ווייל איך ליידען — צוליעב דער קונסט !

מ ע ר י (אָנקוקענדיג איהם פער'חדוש'ט) : נו, וואָס קען איך דיר טהאָן, דו זאָלסט ליידען ?... זאָל איך דיר אפשר אויפ־הערען טריי צו זיין ?...

פ י י ע ר מ א ן (מיט א שטראהלענדען געזיכט) : דענקסטו, אז עס וואָלט נעהאָלפען ?...

מ ע ר י (בייז) : און דו ווייסט עס ניט ? פיהלסט עס ניט, אז דו וואָלסט דערפון נעליטען ?

פ י י ע ר מ א ן (ערענסט) : גענוים, נעווים, נשמה מיי־נע ! אך, ווי וואָלט איך נעליטען ! אָט איך פיהל שוין די ליידען! אָה, מערי, פערלאָז מיך ניט !

מ ע ר י (שמייכלענד) : אבער דו ווילסט דאָך ליידען צוליעב דער קונסט !

פ י י ע ר מ א ן : הא, צולייעב דער קונסט.. די קונסט... אך, יא, עס וואלט כראי געווען, מערי — איך פיהל, אז אזהן שטארקע איבערלעבעניש לעשט זיך מיין שאפען. איך מוז אנ־הויבען שטארק פון עפעס צו לויידען. איך מוז מיין קונסט פער־טיעפען. צו שעהן איז זי, צו גלאט: זי מוז אין דער טיעף געהן, מערי! וואלסט אימשטאנדע געווען מיר אונטרייי ווערען?

מ ע ר י (שמייכלענד): צי איך וואלט אימשטאנד געווען? וואס מיינסטו, דו ביזט דער אייניציגער, וועלכען מען קען ליעב האבען? נאר דו! (קוקט איהם אביסעל חוזק'דיג אן).

פ י י ע ר מ א ן (איבערראשט): דאס איז פאר מיר אן אונערוואַרטעטע ענטדעקונג. טאקע אמת? נאך אזא ליעבע וואלסטו מיך נעקענט פערלאזען?

מ ע ר י (רוהיג און שטאלץ): נאך ווי פערלאזען! ס'איז נאר ניט אזוי שווער ווי דו מיינסט..

פ י י ע ר מ א ן (פערטראכט זיך): אוי, וואלט עס גוט געווען... אוי, וואלט איך געליטען!

מ ע ר י (שפרענג): קענסט שוין לויידען..

פ י י ע ר מ א ן: וואַרום עפעס שוין?...

מ ע ר י (בעדייטענד): ווייל איך האב דיך שוין לאנג פערראטהען, אונטרייי געבליבען...

פ י י ע ר מ א ן (שפרינגט אויף): דו האסט מיך שוין לאנג פערראטהען, ווען? ווי אזוי? דערצעהל!

מ ע ר י (לאזט אראב די אויגען): ניין דערצעהלען דיר קען איך עס ניט, איך וואג עס ניט, איך האב מורא...

פ י י ע ר מ א ן (נעהמט זי אן ביי די הענד): ניין, דו מוזט, דו מוזט מיר אלץ דערצעהלען. איך וועל דיר אלץ מוחל זיין, נאר דערצעהל... (קושט זי) דערצעהל, טהייערע מערי, דער־צעהל וועז אוז ווי אזוי איז דאס צוגענאנגען...

מ ע ר י (שמעוודיג): דאס איז נעווען מיט א יאהר צוריק, גערענקסטו וועז דו האסט פון דער זומער־וואהנונג נע־

מוזט וועגען דיינע ליטעראַרישע נעשעפטען אויך א פּאָר וואָכען אָבפּאָהרען ?...

פ י י ע ר מ א ן (מיט ברענענדיגע אויגען) : איך גע־דענק, נו ?...

מ ע ר י (פּערדעקט מיט די הענד די אויגען) : ניין, כ׳קען ניט דערצעהלען... איך קען ניט... איך קען ניט דערצעהלען... איך קען ניט... איך בעט דיך, פּייערמאַן, לאָז מיך איצט אָב... אַן אנדערס מאָל...

פ י י ע ר מ א ן (העכסט אויפגעבראכט כאָפּט זי פּאָר די הענד) : ניין, מערי, איך לאָז דיך ניט אָב, מוזט מיר איצט אלץ דערצעהלען, אלץ, פון אלף ביז תיו... ווי אזוי איז עס צוגעגאַנגען און ווער איז ער געווען, און ווּאו איז ער איצט... אלץ, אלץ...

מ ע ר י (ווייגענדיג) : וועסט שוין צופּיעל ליידען...

פ י י ע ר מ א ן (בעפּעהלענדיג) : ניט דיין עסק ! פּער־גינסט שוין מיר ניט דאָס ביסעל גליק, אז איך וועל ליידען? אזוי ווייט האָלט עס שוין !...

מ ע ר י (צארט) : ניין, מיין ליעבער — אזוי ווייט האָלט עס ניט ! אויב דאָס ליידען איז פּאַר דיר ווירקליך א מוז, וואָלט איך אודאי געוואָלט דו זאָלסט ליידען, מיר פּערדריסט אָבער, פּארוואָס זאָלסטו דוקא מיר דיין ערשטע שוועכע איבערלעבעניש בעקומען... אך, מיין גאָט... (זי זיפּצט פּער־צווייפעלט).

פ י י ע ר מ א ן (צושטעהענדיג צו איהר) : נו, מערי, דאָס זאָל דיר נאָר ניט אַראָן. פּערקאָהרט, דו דארפסט זיך פון איין זייט גליקליך פיהלען, וואָס א דאנק דיר וועט מיין שאפען נעהמען אן אנדער וועגדונג.

מ ע ר י (אויפלויכטענד) : אויב דיר איז ניחא.. אלזו זאָ איך וועל דיר אלעס דערצעהלען.

פ י י ע ר מ א ן (שטארק געשפּאנט) : ניכער.. ווי אזוי איז עס פּאַרגעקומען.

מ ע ר י (עסוואָס שעטעוודיג, אָבער דריסט): דו ביזט ראמאָלס אוועקגעפאָהרען, קענען איבער, נערענקסט דאָך, האָט נעוואָהנט א יונגער מאן...

פ י י ע ר מ א ן (גלעטענדיג דעם שטערען): אָט דער ברונעט פון קרים, וואָס האָט אויסגעזוזהן ווי א נרוזין.

מ ע ר י (שמייכעלט פערשולדיגט): יא, אָט דער יונ־ נער־מאן... אָנפאנגס האָט ער מיר בלויז פריינדליך בעגריסט, נאָכדעם האָט ער נעבעטען ערלויבעניש מיך צו בעגלייטען ביז'ן וועלדעל אויף מיין שפּאַציער. דאָס דריטע מאָל האָט מיך שוין אליין צו איהם נעצוויגען און וועז ער האָט מיך איין מאָל איינע־ לאדען צו זיך אין שטיבעל א נלעזעל קרימער וויין טרינקען, האָב איך ניט נעקענט ביישטעהן און בין אריין צו איהם... אך, מיין נאָט, עס איז נעווען א שטארקער מאמענט.

פ י י ע ר מ א ן (אין נאָנצען פערכאפט פון דעם ראָמאָן): אין וואָס איז דער מאמענט אייגענטליך בעשטאנען... דערצעהל דאָך...

מ ע ר י (פּרעך שמייכלענדיג): איז עס דיר ניט בע־ קאנט... האָסטו דען מיך אויף אָנפאנגס אזוי ניט פערלאקט, זוען אפילו ביי אנדערע אומשטענדען! ? אָבער דעם אמת נע־ זאָנט, ביי דעם „קרימער בריונעט" איז עס נאָך פאנטאסטישער און מעהר בעצויבערענד נעווען... אך, זיין ערשטער קוש! דעם זועל איך ניט פערגעסען כל זמן איך זועל לעבען. ניין, פייער־ מאן, דו האָסט נאָך קיין מאָל מיך אזוי שעהן און ליידענשאפט־ ליך ניט נעקושט... זיין קוש איז אזוי ווי א פייער איז מיינע בויגער אריין און האָט מיך פארברענט...

פ י י ע ר מ א ן (מיט שטראהלענדע אויגען): אה, עס איז אזוי הערליך!..

מ ע ר י (נאָנץ ערשטוינט): וואָס איז הערליך ?

פ י י ע ר מ א ן (מיט בעגייסטערטען געזיכט): אָט די

נאנצע געשיכטע און ווי אזוי דו ניבסט עס איצט איבער — ס'איז ווירקליך א זעלטענע פּאַמע...

מ ע ר י (בייז): נו, און וואָס איז פון דיין לייִדען?...

פ י י ע ר מ א ן (ווי דערמאנענדיג זיך אן עפּעס): אה, בנאמנות, איך האָב נאָר פערגעסן... די נעשיכטע איז אזוי שעהן, אז איך האָב נאָר פערגעסן, אז דאָס אלץ האָט מיט דיר, מיין געליעבטער, פּאסירט.

מ ע ר י (אויסשטעלענדיג די אויגען): נו, לייִדסטו דערפון נאָר ניט?

פ י י ע ר מ א ן (פערוואונדערט): יא, ביזט נערעכט. איך וויים אויך ניט... מיר דאכט, אז איך לייד נאָר ניט.. איך פערשטעה עס נאָר ניט... די נאנצע נעשיכטע איז צו שעהן...

מ ע ר י (בייז): ביזט אן אידיאָט! די נאנצע נעשיכטע איז א ליגען, דאָס האָב איך בלויז אויסגעטראכט צוליעב דיין נליק...

פ י י ע ר מ א ן (שטאַרק ענטוישט): אה, ס'איז א ליגען.. אה, אזא שעהנע נעשיכטע! א שאַד!... ביזט א שלעכטע!... עס פּערדריסט מיר באמת, עס טהוט מיר ווירקליך לייד...

מ ע ר י (ווייניט): איצט זעה איך, אז דו האָסט מיך נאָר ניט ליעב... איצט לייד א י ך...

פ י י ע ר מ א ן (קושט זי): נארעלע, איך האָב דיר זעהר, זעהר ליעב, אָבער די קונסט האָב איך דאָך ליעבער... פערשטעהסט? — די קונסט. איך וואָלט פאר איהר באמת נעוואָלט לייִדען.

מ ע ר י (נאָר אלץ בייז): וועסט נאָך לייִדען, וואַרט!

פ י י ע ר מ א ן (פרוי): הלואי!

מ ע ר י (געהט אָב פון כעס, צולאכט זיך).

(פאָרהאנג).

די שיידונג.

פערזאנען:

ראָזע און ליזא, צוויי מיידלאך — חבר'טעס.

בערמאן, א יונגערמאן פון עטלאכע און צוואנציג.

אין ראָזע׳ס צימער, ריין אויפגערוימט. אַ קליינע שמאָלע בעט ביי דער וואנט. איבער׳ן בעט העגען בילדער און אַ קליינער פּאָרטערעט. ראָזע און ליזע זיצען ביים קליין טישעל. לאנגע פּאָוזע).

ל י ז א (אויפשטעלענדיג זיך): ראָזע... איז דאָס טאקע אן אמת, אז... (האקט זיך אָב).

ר א ז ע (קוקט זי אָן): וואָס?...

ל י ז ע (צוגעהענדיג צו דער וואנט און אָנקוקענדיג דאָס פּאָרטרעטעל): אז ער האָט שוין אן אנדער מיידעל...

ר א ז ע: מען זאָגט... (שמייכעלט).

ל י ז ע: נו, וואָס געהסטו פּאָרנעהמען?

ר א ז ע (דריקט מיט די פּליצעס): פּאָרנעהמען?! מיין נאָט! צו אזא שטופּע בין איך נאָך נאָט צו דאנקען ניט דערגאנ־ גען — שלעפּען אין געריכט וועל איך איהם ניט. קיין טויזענד דאָלאר פּאר יעדען קוש, וואָס ער האָט מיר געגעבען וועל איך ביי איהם ניט פּאָדערען.

ל י ז ע (לאכט): טויזענד דאָלאר פּאר יעדען קוש!... עס וואָלט אזוי פּיעל געלט אויף דער וועלט ניט געווען. איך דענק, אז ווען דו מאָהנסט ביי איהם א ניקעל פּאר א קוש וואָלסטו אויך געוואָרען א גביר׳טע...

ר א ז ע (אביסל פערשעמט) : ניט אזוי ווי דו מיינסט... אבער וואס געווען איז געווען... איצט איז אלעס אויס...

ל י ז ע : ארט עס דיך גאר ניט ?...

ר א ז ע (נאכדענקענדיג) : פאר דיר וועל איך זאגען דעם אמת... עס טהוט אזוי וועה, שוועסטער...

(קעהרט זיך אום מיט'ן פנים צום וואנט).

ל י ז ע (געריהרט) : האסטו שוין געוועדט מיט איהם?

ר א ז ע : יא... אבער ניט וועגען דעם... איך שפיעל דאך די ראלע, אזוי ווי מיר וואלט די גאנצע זאך ניט אנגענאנגען... ער איז נאנץ איבערראשט.

ל י ז ע (פאַרשענדיג) : זעהסטו זיך נאך אמאל מיט איהם ?

ר א ז ע : יא... ער דארף דא באלד אויך זיין... אבער שוין דאס לעצטע מאל...

ל י ז ע : צו וואס ?

ר א ז ע : (שמייכלענדיג) : זענענען זיך.. ער ווייל זיך צוגעהן, ווי פריינד.

ל י ז ע (פערוואונדערט) : דאס איז קאמיש... מיין מיי־נונג איז, אז קוים פערלאזט ער מיך, וואלט איך איהם אפילו ניט וועלען בעגעגנען...

ראזע (מיט וועהטאג) : עס איז גרינג צו זאגען...

ל י ז ע : גענוים איז עס ניט אזוי לייכט... איבריגענס וועל איך דיך לאזען אליין. איך ווייל זיך מיט איהם ניט טרעפען... איך קען איהם אין פנים ניט קוקען...

ר א ז ע : וואס ביזטו אויף איהם אזוי בייז ?...

ל י ז ע : איך וויים... א מאן, וואס ליעבט ניט טריי זיין נעליעבטער האב איך פיינט...

ר א ז ע (פערטיעפט) : פיינט ?... נאך אלע זאכען איז דאך דאס א געפיהל זאך... אבער אויב דו ווילסט געהן וועל איך

דיך ניט אַבהאלטען... עס איז טאקע בעסער... די צושיידונג וועט וואהרשיינליך פּאַרקומען זעהר טראַגיש (לאכט מיט גאַל).

ל י ז ע : נו, טאַ זיי מיר געזונט... האלט זיך מוטיג.

ר א ז ע (ווי בעלידיגט) : דאַס לאַז שוין איבער צו מיר.

(ליזע אַב).

ר א ז ע (אליין) : אך, ווי דאַס הארץ קלעמט! נאַט גיב מיר כח! (עס הערט זיך א קלאפען אין טהיר) דאַס איז ער!... (כאפט זיך פאר'ן ברוסט. געהט עפענען).

ב ע ר מ א ן (אריינגעהענדיג, בלייבט שטעהן פערווירט).

ר א ז ע : (בעהערשענדיג זיך) : זעצט זיך, מיסטער בערמאן.

ב ע ר מ א ן (מאכט איהר נאַר) : „מיסטער" בערמאן!... ווי לאנג בין איך א מיסטער געווארען?

ר א ז ע : דאַס ווייסט איהר בעסער...

ב ע ר מ א ן (בעראכטענדיג זי) : מיסטער... איהר?!... אך, מיין נאַט!... ווי אלץ לאַזט זיך אוים אזוי!

ר א ז ע : איהר האַט נאַך טענות?...

ב ע ר מ א ן (לאַזט אַראַב דעם קאַפּ) : געווים... אַבער דאַך די פרייַנדשאפט קען מען דאַך נאַך אַנהאלטען....

ר א ז ע : פרייַנדשאפט? יא... איך ווינש אייך ניט קיין שלעכטס...

ב ע ר מ א ן (בעלויכטען) : מיינט איהר עס אמת? מיין ליעבע ראַזע!

ר א ז ע (שטרענג) : אהן צערטליכקייטען! איך ליעב עס ניט...

ב ע ר מ א ן (פערחדוש'ט) : ראַזע! איהר ליעבט ניט קיין צערטליכקייטען?!

ר א ז ע (נאַך שטרענגער) : אלענפאלס ניט איצט און ניט פון אייך...

ב ע ר מ א ן (קוקט זי אָן אַ בעלוידיגטער) : יא... אפֿשר ביזטו נערעכט... פֿארדאָן — אפֿשר זיינט איהר נערעכט... איך קען מיך אלץ ניט אבגעווענען פון דעם „דו"...

ר א ז ע (סארקאסטיש) : אזוי נעפֿעלט ער אייך, דער ליעבער „דו"?...

ב ע ר מ א ן (ענטציקט) : יא... לאָמיר זיין ווידער אויף דו...

ר א ז ע (שמייכעלט זיעגעריש) : און יענע מיידעל?... ווי אזוי וועט איהר זיין מיט יענער מיידעל?...

ב ע ר מ א ן : ראָזע, פֿיינינ מיך ניט!

ר א ז ע : איך פֿיינינ אייך? אויב אזוי, נעהט אוועק...

ב ע ר מ א ן : אוועקנעהן אין אוא שטימונג? ניין, דאָס איז מיר אונמענליך... אַלרייט, איך נעה... אבער מיר מוזען זיך שיידען ווי פֿרייגנד...

ר א ז ע (האַלטענדיג זיך שטאַלץ) : נעווויס...

ב ע ר מ א ן (בעטענדיג) : ניט מיר אייער האנט...

ר א ז ע (ציהט איהם אויס די האַנט)...

ב ע ר מ א ן : מעג איך א קוש טהאָן?...

ר א ז ע (מיט ווירדע ווי אַ קעניגין) : אין האנט—יא...

ב ע ר מ א ן : ערלויבט מיר אויך אין די ליפּען...

ר א ז ע (ווי בעלוידיגט) : אין די ליפּען! דאָס איז שוין פון אייער זייט א ביסעל פֿרעך...

ב ע ר מ א ן : פֿרעך?! וואָס רעדט איהר?...

ר א ז ע (בייז) : צוזאָגאר צו פֿרעך (זי נעהמט צו צוריק די האַנט) ניין, איך ערלויבט אייך אפילו אין האנט אויך ניט... איבריגענס, עס איז שוין שפּעט... איך האָב נאָך וואו צו נעהן...

ב ע ר מ א ן (אַ צוטומעלטער) : ראָזע... איך בעט דיך, איך קען פון דיר אזוי נישט אוועקנעהן... זאָנדערבאר... דער

געדאנק, אז די, וואס איז מיר אזוי נאהענט געווען, זאל פלוצים מיר ווערען אזוי פרעמד, מאכט מיך משוגע... עס איז דאך אונ־בעגרייפליך !... די, וואס איך האב אין מיינע אַרימס געהאלטען, זאל איך פלוצים נישט טאָרען אַנריהרען און אזוי אויף אייביג פערלירען... דאס איז א גרויזאמע שטראף... (נאכדענקענדיג) אויב אזוי... (קען עס ניט ארויסזאגען).

ר א ז ע : אויב אזוי — איז וואס ?

ב ע ר מ א ן (קומענדיג צו זיך): אויב אזוי, ביזטו מיינע ווידער... איך וויים ניט פון קיין אנדערע... ראזע, מיין טייערע... איך קען נישט אוועקגעהן פון דיר אהן א קוש !... דו און נאר דו ביזט מיינע...

ר א ז ע (ווי א זיעגערין) : וואס־זשע וועט איצט יענע זאגען ?...

ב ע ר מ א נ ע ן : א, דאס איז געווען א מיספערשטענד־נים, א טעות. ליעב האב איך בלויז דיך.

ר א ז ע (ציהט צו איהם אויס די האנט:) איצט מעגסטו...

ב ע ר מ א ן : און אין די ליפען ?...

ר א ז ע (קלערט מיט א שעלמישער מינע) : אין די ליפען? אין די ליפען ?... נא, זאל זיין אין די ליפען אויך ! אבער מיט א בעדינג... מוזט מיר זאגען, וואר איז יענע...

ב ע ר מ א ן (ווי פערשעהמט) : אך, פרעג ניט... צו וואס זאלסטו פערלירען א חבר'טע...

ר א ז ע (איבערראשט) : איז עס ליזע ?

ב ע ר מ א ן (לאזט אראב דעם קאפ) : יא...

ר א ז ע (לאכענדיג) : אויב אזוי, ביזטו וואָרט א קוש... (פאלען אריין איינע די אנדערע אין די ארעמס...)

(פארהאנג שנעל).

דער הומאָריסט.

פ ע ר ז א נ ע ן :

פּייערמאן, ס שרייפטשטעלער, ס יאָתר עטליכע און דרייסיג.
ביילאַ, זיין פרוי; אין זעלבען עלטער, זעהט אָבער אויס
פער׳חשך׳ט און געעלטערט פּאר דער ציים.
ד ע ר ל ע נ ד ל א ר ד, ס איד פון עטליכע און פּירציג
יאָתר.

די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק.

פ י י ע ר מ א ן (קומט אַריין פון גאַס אין קיך, דאָס ווייב שטעהט מיט אַ פערקאשערטע קלייד, האַלט אין מיטען וואַשען דעם פלאָר): חא־חא־חא (לאכט נאָכאַנאַנד).

ב י י ל א (קוקט איהם אָן ערשטוינט): וואָס איז מיט דיר די שמחה?

פ י י ע ר מ א ן: קענסט עס נישט פערשטעהן? איך קען דיר נאָר זאָגען איין וואָרט: פּרנסה...

ב י י ל ע (דערשראָקען): פּרנסה? פון לאכען וועסטו האָבען פּרנסה...

פ י י ע ר מ א ן (מיט געבעט): איך בעט דיך בייַלא, פון היינט אָן מוזטו מיט מיר לעבען גוט, וועניגסטענס וועז איך וועל דאַרפען שרייבען. (דערמאָנט זיך עפּעס און צולאכט זיך ווידער).

ב י י ל א (קוקט איהם אָן): וואָס איז מיט דיר, זעהסט דאָך אויס ווי א חוזק...

פ י י ע ר מ א ן: ווי א חוזק... חוזק איז איצט מיין פּרנסה.

ב י י ל א (פערוואונדערט): חוזק דיין פּרנסה... ביזט ווירקליך משוגע געוואָרען.

פ י י ע ר מ א ן (ערנסטער): משוגע געוואָרען בין איך ניט, מיין עובדא איז אבער איצט, צו מאכען זיך משוגע, (דערמאָנט זיך אין עפּעס) חא־חא־חא: ווי מיינסטו, איך וועל קענען?... (פערטראכט) איך דאַרף בלויז אריין אין דער שטימונג... דו זאָלסט מיר אבער נישט קאַליע מאכען מיט דיינע תחינות...

ב י י ל א: מיט וועלכע תחינות?

פ י י ע ר מ א ן : איך רעד עם וויציג, איך מיין מיט דיינע טרויריגע שמועסען וועגען גע׳לד און נאך זאכען... פאר מיר איז דאס איצט סם.

ב י י ל א : דער ׳לענד׳לאָרד איז שוין דא צוויי מא׳ל געוועז, ער...

פ י י ע ר מ א ן (האַקט איהר דערשראָקען איבער) : דער־צעה׳ל מיר ניט קיין מעשות איצט... איך בעט דיר רחמים, איך טאָר עס ניט וויסען...

ב י י ל א : (בייז) וואס זאגט מען צו איהם? ער ווי׳ל שוין גאָר פון ׳לענד׳לאָרד ניט וויסען... ער וועט דיר ארויסשטע־׳לען אויפ׳ן גאס...

פ י י ע ר מ א ן (פערשטאָפט זיך די אויערען) : גזלן׳טע, הרג׳עסט מיר אוועק!... איך טאָר היינט אזוינס ניט הערען, וועז ניט בין איך קאפוט מיט מיין נייעם דושאב...

ב י י ל א : וואס פאר א נייעם דושאב? האסט דאך אין פּיפּער א דושאב ביי דעם פּנקס פון די מתים, האט מען דען איהם דיר שוין אויסגעכאפט — דיינע קא׳לעגען!...

פ י י ע ר מ א ן : הערסטו דאך, אט דאס איז דאך דאס אונגליק... איך האב ביז אהער געהאט מיין אבטיי׳לונג, דעם פּנקס פון די מתים, די מודעות שרייבען וועגען די בית־עולם׳ס, דאס איז געווען אננעמאסטען פאר מיר, אין דעם אבטהיי׳לונג האב איך מיך געפיהלט ווי א פיש אין וואסער... מיינס א מודעה׳לע וועגען א שטיקע׳ל קרקע אויף א קבר איז געווען אן אמת שטיקע׳ל שעקספּיער... דעם טויט פערשטעה איך דורך און דורך... אז איך בין געווען א איננע׳ל, אין מיין שטעדטע׳ל, פ׳לעג איך גאנצע טעג אבי׳ליגען אויפ׳ן בית־עולם... איז דאך אבער אמעריקא... מען כאפט אויס דעם ביסען פון מויל...

ב י י ל א (דערשראָקען) : וואר האט דיר דעם פּנקס פון די טויטע אויסגעכאפט?

פ י י ע ר מ א ן : ווער פרעגסטו, טאקי דער רעווערענד פון דער רעדאקציע... דאכט זיך א טייערער איד, פסקנ'ט שאלות אלע ווייבער, נעהמט זיך צו מתיר מאכען די ענונות חתונה צו האבען און האט ברויט בשפע, האט זיך איהם פערוואלט מיינע מתים...

ב י י ל א : אט דאס רעווערענדיל... איך וואלט איהם די ציענגענע בערדעל אויסרייסען...

פ י י ע ר מ א ן (וויכער) : ער איז אין גאנצען נישט שולדיג, אביסעל האט דער „מענערזשער" זיך געסטארעט פאר איהם, דער מענערזשער איז א גרויסער קלעריקאל, טענה'ט ער: אז ביי דעם מתים פנקס פאסט זיך בעסער א רעווערענד.

ב י י ל א : וואס איז, און דו ביזט דען אן אפיקורס חלילה?

פ י י ע ר מ א ן : נארישקייט, אן אפיקורס? זיי וויסען, אז איך האב מיין פליכט צו די מתים ערפילט עהרליך... נאר געה טענה מיט זיי, בפרט, אז זיי האבען מיר געגעבען אן אנדער אבטהיילונג אין דער צייטונג...

ב י י ל א : וועלכע?

פ י י ע ר מ א ן (דערמאנענדיג זיך, סטארעט זיך צו זיין פרעהליך) : די קיצעלרינע וועלט... אביסעל משמח זיין דעם לעזער.

ב י י ל א : וועסטו דאס קענען?

פ י י ע ר מ א ן (פערטראכט זיך) : כ'מיין, וואס איז שייך קענען... מיט די מתים איז לייכטער, אבער אז מען מוז... אט דאס בעט איך דיך דאך טאקע — דערצעהל מיר ניט קיין טרויריגע זאכען: דאס קען מיך אוועק'הרג'ענען. איך דארף אויף מארגען אוועקשטעלען א פאר פרעהליכע שטיקלעך... גאט וויס...

ב י י ל א (בייז) : א, דו מרה שחורה'ניק אייגער, ער נעהמט זיך אן צו קיצלען דעם עולם! ביזט דאך א טויטער

מענש... און וואָס איז מכח דיין מאַנעז... נעווען ביים דאָקטאָר היינט?

פ י י ע ר מ א ן (דערשראָקען): דערמאן מיר ניט מיין מאַנעז, איך בעט דיך, איך טאָר עס ניט וויסען...

ב י י ל א (נאָך מעהר ביי): ער טאָר עס ניט וויסען!... ביזט דאָך שוין א סקעלעטע...

פ י י ע ר מ א ן (וואַרפט מיט די הענד): גזלן'טע, הער אויף!... קוילעטע מיך... איך דאַרף היינט אזוינע זאכען ניט הערען... לאָז מיר עפּעס אנשרייבען א פּרעהליך שטיקעל...

ב י י ל א (פּער'יאוש'ט): א פּרעהליך שטיקעלע... נע־פּעלט אייך מיין בעל־שמחה... דער לענדלאָרד דארף באלד קו־מען, און ער וויל פּרעהליך זיין...

פ י י ע ר מ א ן (וואַרפט זיך ביז צו ביילא'ן): הערסט ניט אויף?... ווידער דער לענדלאָרד...

ב י י ל א (העכסט אויפגערעגט): אויב דער לענדלאָרד איז דיר וועניג, קומט באלד דער גראָסערי־מאן אויך...

פ י י ע ר מ א ן (פּערצווייפעלט): דו לאָז מיך אָב היינט מיט דיינע טרויעריגע ידיעות, וואָרים מיר וועלען בלייבען אהן ברויט... איך מוז מאַרגען ברענגען א וויציגע זאכעלע... דאָס ערשטע מאָל, פערשטעהסט?...

ב י י ל א (וויל עפּעס ענטפערען, נאָר עס עפענט זיך די טיהר און עס גייט אריין דער לענדלאָרד).

ל ע נ ד ל א ר ד: נו, וואָס וועט זיין, היינט איז שוין דער צעהנטער, איהר צאָהלט זעהר ניט פּינקטליך... איך וועל מו־זען אננעהמען מיטלעז...

פ י י ע ר מ א ן (מיט גרויס בקשה אין טאָן סטאַרעט זיך צו שמייכלען): איך בעט אייך היינטיגעס מאָל ניט אבעסטען מיר דאָס הארץ, עס נעהמט מיר אין לעבען... איהר פערשטעהט.

ל ע נ ד ל א ר ד (פערוואונדערט): וואָס היסט, ניט

אבעסטן אייך דאס הארץ?... וואס זייט איהר ביי מיר, א בן יחיד? צו וואס? וואס מאכט איהר זיך נאריש?...

פ י י ע ר מ א ן (וויל איהם געבען צו פערשטעהן): פער־שטעהט איהר מיך מיסטער... איך האב פערשטעהט איהר מיך אזא שטעלע געקראגען, וואס איך טאר נישט האבען קיין ענמת נפש... דאס איז אזא מין אבטהיילונג אין מיין צייטונג... ס'איז א פרעהליכע אבטהיילונג, פערשטעהט איהר מיך, זעהר א פרעה־ליכע אבטהיילונג...

ל ע נ ד ל א ר ד (מיט אויסגעשטעלטע אויגען): הייסט עס, אז איך זאל אייך נישט מאהנען... און געבען אייך פרייע וואהנונג...

פ י י ע ר מ א ן: ניין, ניט דאס... פערשטעהט איהר מיך, ביז אהער האב איך געהאט מיין אבטהיילונג וועגען די מתים, סעמעטעריע און דאס גלייכען... דאמאלס וואלט מיך אפילו נישט געארט, איהר זאלט מיך ארויסשטעלען אויפ'ן גאס, איצט אבער, פערשטעהט איהר מיך, האט די מתים דער רעווערענד אין די רעדאקציע איבערגענומען און מיר האט ער איבערגעגעבען די קיצעלדינג וועלט, ס'איז אזו מין אבטהיי־לונג צום לאכען... א צייטונג דארף האבען אלץ, אומעטיגעס און פרעהליכעס, ווי א טהעאטער למשל... נו, האט מען מיר אנ־שטאדט די מתים מפצה געווען מיט דער פרעהליכער אבטהיי־לונג... הייבט פערשטעהט איהר מיך, מוז איך אנשרייבען די ערשטע פרעהליכע זאך... נאטירליך, דארף עס זיין גערעטען, ס'הייסט וויציג, פול מיט הומאר... נו, אז איהר וועט מיך „בא־דערען" מיט דירה געלר, וועל איך דען קענען?

ל ע נ ד ל א ר ד: דאס זיינען תרוצים, איך וויל פון אזוי־נע זאכען ניט וויסען, פון מיינעט וועגען מעגט איהר בעגרא־בען מתים, פון מיינעט וועגען מעגט איהר קיצלען אייערע לע־זער — איך וויל דירה־געלר, מארגען פריה וועט איהר מיר מו־זען געבען... (לענדלארד בייז אב).

פ י י ע ר מ א ן : נו, ווי עס איז פטור געווארען... דער גראַסערי־מאן זאל כאטש היינט נישט קומען..

ב י י ל א : און אז ער וועט מאַרגען קומען, איז שוין גוט ?

פ י י ע ר מ א ן (מיט געבעט) : דו אויך...

ב י י ל א יא, איך אויך...

פ י י ע ר מ א ן : נזלן'טע, לאַז מיר שרייבען א פרעהליכע זאך אויף מאַרגען...

ב י י ל א (בעפראכט זיך און געהט אַוועק פון איהם עפעס מורמלענדיג, ע לאַנגע פויזע).

פ י י ע ר מ א ן (אויפ'ן קול) : מיר איז גוט ! מיר איז גוט !... אלץ איז א ליגען : דער לענדלאַרד מיט'ן גראַסערי מאַן, דער מאַגען מיינער קאַכט אויסגעצייכענט... עס וועט זיין מאַרגען א פרעהליכע זאך.. (זעצט זיך שרייבען, שרייבט אַן עפּליכע ציילען און לאַכט צו בויליע'ן) הערסטו בויליע, עס נעהט! נישט ערגער פון די מתים... דער עולם וועט צופלאצט ווערען פאר גע־לעכטער...

קינדער.

פערזאנען:

יאזעף, א יונגערמאן פון א יאהר דרייסיג.
אידא, זיין פרוי, א יאהר זעקס־און־צוואנציג.
ביילע, אידאס א שוועסטער, פינף־און־דרייסיג יאהר אלט.
אייב, א אינגעל פון ניין יאהר.
בעני, א אינגעל פון אכט יאהר.
בעסי, א מיידעלע פון זיבען יאהר.
א קינד, אויף דער ברוסט.

אלע ביילעם קינדער.

די סצענע קומט פאָר אין ניו־יאָרק, אין דאון־טאָון.
אַ זונטאגדיגער פריהלינג־טאָג. נאָכמיטאג. אידא זיצט אין
אָרים־מעבלירטען פראָנט־צימער און האַלט אַ בריף אין
האַנד. די אויגען איהרע קוקען אָבער אין דער זייט, ווי
זי וואָלט געוואָלן שטאַרק פערטראכט.
עס גלעטט אָריין יאָזעף פון צווייטען צימער.

יאָזעף: גו, אידא... וואָס טראכסטו? ווילסט אפשר אויסטראכטען אַ מיטעל, ווי אזוי רייך צו ווערען?

אידא (טרויעריג): אויף דעם האָף איך שוין נישט. איבעריגענס, יאָזעף, יאָג איך מיך נאָר נישט אזוי שטאַרק נאָך רייכקייט.

יאָזעף: רייכקייט... עס רעדט זיך נאָר אַזוי... מיינען מיין איך, איך זאָל זיך ארויפארבייטען כאָטש אויף פינף־און־צוואנציג דאָלאָר די וואָך, דו זאָלסט נישט דארפען געהן ארבייטען... מיין טייער טייבעלע! (געהמט זי צערטליך אָרום).

אידא (שוואך אָבשטויסענדיג איהם): לאָז מיך אָב, איך בעט דיך.

יאָזעף: דו ביסט בייז, אידא?

אידא (פרייונדליכער): ניין, איך בין נישט בייז... איך האָב גלייענט דעם בריף פון דער מאמען, וואָס איך האָב נעכטען פאָרנאכט בעקומען פון יוראָפּ.

יאָזעף: וואָס שרייבט זי? זי וויל אודאי עטליכע דאָלאָר... ממה נפשך, וועלען מיר אָבריסען פון אונזערע וויי־דזשעס און שיקען איהר.

אידא: זי בעט נישט און דאָרף נישט קיין גלעלר...

י ס ז ע ף : וואָס דען?

א י ד א (ווי פערשעמט) : זי פֿאַדערט גאָר עפּעס אַנ־דערש.

י ס ז ע ף : וואָס, צום ביישפּיעל?...

א י ד א (שוואַך) : ווייס איך וואָס... (דרייסטער) אוּן אפשר איז זי טאַקע נערעכט?

י ס ז ע ף : ווייז אהער דעם בריעף.

א י ד א : עס איז רעכט, אז דו וועסט נישט לייענען מיין מאַמעס חכמות... א אידענע פון דער אַלטער וועלט... זי ווייס נישט פון היינטיגע המצאות...

י ס ז ע ף : (נייגיריג) : וואָס, למשל, שרייבט זי?

א י ד א (מיט א טרויעריגען שמייכעל) : זי הייסט מיר דאָקטאָרען זיך.

י ס ז ע ף : וואָס איז דען? האָסט איהר נעשריעבען, אז דו ביזט קראַנק?

א י ד א (בייז) : ביסט א נאַר.

י ס ז ע ף : פֿלוצלונג א נאַר געוואָרען... דאָס שטעהט אויך אין דיין מאַמעס בריעף?

א י ד א : ניין, דאָס זאָג איך אליין...

י ס ז ע ף : פֿארוואָס בין איך א נאַר?

א י ד א (ערנסט) : ביסט א טרוס.

י ס ז ע ף : שוין א טרוס אויך?

א י ד א (פּעסט) : יאָ... איך אויך. מיר זיינען נאָרען אוּן טרוסען... מיר, די היינטיגע, די כלומרשט ענטוויקעלטע, בע־וואוסטזיניגע... די מאַמע אַבער ווייס פון קיין חכמות נישט... זי מאַהנט אוֹ אייניקעל...

י ס ז ע ף (ווי ערוואַכענד) : אהאַ! א קינד! (געהט אַרום חין אוּן צוריק איבער'ן צימער).

א י ד א : יאָ, א קינד... זי הייסט מיר נעהן צו א דאָק־טאָר... קורירען זיך... (פֿארקאַסטיש) די קלייניגשטעדטעלדיגע אי־

דענע וויים נישט, אז איך בין שוין נעווען ביי א דאקטאר א פאר מאל, ווי אזוי קיין קינדער נ י ש ט צו האבען...

י א ז ע ף : אט וועל איך זיך אפשר אינניכען ארויפאר־בייטען אויף העכערע וויידזשעס.... דו וועסט נישט דארפען נע־הען ארבייטען, פערשטעהסט, מיין טייערע? (געהט צו צו איהר און קושט זי מיט גרויס ליעבשאפט).

א י ד א (וועדט געריהרט): אט דאס זאג איך דאך, אז מיר זיינען טרוסען. און מיט קלענערע וויידזשעס קען מען זיך נישט ערלויבען קינדער צו האבען?... (זי צעווייגט זיך). יאזוף, עס איז מיר זעהר אומעטיג. איך בענק אזוי נאך א קינד... אפט־מאל פארנאכט, אז עס וועדט פינסטערליך אין האל, איך געה דורך און זעה א וועלכעס קינד אויף די טרעפ זיצען, מעג עס זיין אן ארימס, א שמוציגעס, חאפ איך עס און קוש עס אויס די גליעדער. קומט די מוטער פון קינד, דאן אנטלויף איך פון קינד כבושת גנב... איך בין דאך עפעס א היינטיגע, האלט נישט פון קינדער...

י א ז ע ף (זיפצט).

א י ד א (היציגער): און וואס איז דאס אומגליק, אז מען נעהמט וועניגער וויידזשעס?... אט, מיין שוועסטער דא, זי איז א פראסט ווייבל, איהר מאן פערדינט, דאכט זיך, וועני־גער ווי דו, און דאך...

י א ז ע ף (איראניש): ביזט איהר מקנא?

א י ד א : אפשר יא... (פויזע). איך האב איהר געשריע־בען, זי זאל קומען אהער. עס קען זיין, זי זאל טאקע באלד קו־מען... זי האט אפילו נעבעך קיין צייט נישט. שטענדיג מיט די קינדער האט זי צו טאן... אפשר וועט זי קומען...

י א ז ע ף (איראניש): א גרויס גליק. „אננעפלאדיעט" אזוי פיעל קינדער, לעבען אלע אין שמוץ, אין דחקות... ניין, זאג דיר, וואס דו ווילסט... מיר געפעלט עס נישט...

(עס הערט זיך א קלאפען אין טיר).

א י ד א : יאָזעף, נעה עפּעס, עמיצער נעהט.
(יאָזעף געהט אויפמאַכען די טיר. עס שיטען זיך פֿריין אין צימער אייב, בעני, בעסי, נאָכדעם ביילע מיט א קינד אויף ד העגד).

א י ד א (דערפֿרעהט) : א, ביילע! גוט, וואָס דו ביזט געקומען... וואָס מאכסטו? (זי צוקושען זיך) און דאָס איז דיין קליינינקע... (וויל דאָס קינד נעהמען צו זיך, דאָס קינד צעווייניט זיך).

ב י י ל ע : וואָס רעדסטו... זי וועט דען נעהן צו א פֿרעמדען?... אָט נאָר אויף די הענד און אויף די הענד.

א י ד א (פֿערזאָרגט) : האָסט פון זיי גענוג, נעבעך...

ב י י ל ע : קיין בייז נישט... זיי האָדעוועז זיך אוים... אָט אייב איז שוין א פערדינער (לאכט).
(אידא און יאָזעף וועגדען זיך צו אויב'ן. יענער פערשעמט זיך)

א י ד א : אזוי, אייב, דו פערדיענסט שוין געלד... וואָס טהוסטו דען?

א י י ב (מיט גרויס גדלות) : איך פערקויף שבת נאָכ'ן סקוהל „העגקיטשיפס" און פייפערס.

ב י י ל ע (שמייכעלט מוטערליך) : אז אָך אוך וועה צו זיין פֿרנסה! פונדעסטוועגען פערדיענט ער א האלבען דאָלאר...

י א ז ע ף : א, איז ער דאָך טאקי א לייט. וואָס טהוט ער מיט'ן געלד? מוז אודאי אויספענדען אויף קענדי?

ב י י ל ע : דאָס דוקא נישט... ער גיט אוועק ביז א נראָשען... עס קומט צוניץ... און בעני, מיינט איהר, פערדיענט שוין אויך א קוואָדער א וואָך (לאכט).

א י ד א (לאכט לוסטיג) : א גאנצען קוואָדער...

י א ז ע ף : וואָס טהוט ער?

ב י י ל ע (מיט ענייוות) : איך היים איהם א פֿנים, נאָר ער וויל אליין... שבת אוך זונטאג פֿריה חאפֿט ער זיך ארוים מיט א בערשטעלע און א קליין בענקעלע און מאכט א „שיין", ווער עס וויל... ער גיט מיר אויך אוועק איינגאנצען...

א י ד א (לוסטיג): שפייזער!

ב י י ל ע: וואָס מיינט איהר, מיר האָפען טאקע, אז זיי וועלען אונז אמאל שפייזען... זיי זאלען זיך נאָר אויסהאָדעווען...

(יאָזע טיט אידען קוקען זיך איבער).

ב י י ל ע: און דו אידא... נאָך אלץ אזוי אָהן א קינד... פע, עס גענפעלט מיר נישט...

א י ד א (סארקאסטיש): מיין יאָזעף דארף אָנהויבען נעהמען מעהר ווייזשעם... (רעדט צום קינד): שא, שא! (דאָס קינד ציהט זיך צו איהר. זי וועדט דערפרעהט) קום, טייערינקער, קום צו מיר. (דאָס קינד געהט. אידא נעהמט עס ליעב ארום און געהט מָרום איבער'ן צימער, זינגענדיג א קינדיש ליעדעלע).

ב י י ל ע: נישקשה, וועסט קענען זיין א מאמע...

י א ז ע ף (ליעב אנקוקענדיג אידען מיט'ן קינד): מיר האָפען...

מאכט.

פערזאנען:

שטאַרק, א מאַן פון אונגעפעהר 35 יאָהר.

שטילמאַן, אין דעם זעלבען עלטער.

רעזע, א פרוי פון א יאָהר 30.

די סצענע שטעלט פאָר אַ גרויסען זאַל, רויך מעבלירט, לינקס אַ סאמעטענער פאָרהאַנג, וואו עס געפינט זיך די צווייטע אבטהיילונג פון זאַל. אוועק. דער זאַל איז העל בעלויכטעט. שטאַרק, אַ זעלבסטצופריעדענער מיט אַ גליקליכען שמייכעל אויף די ליפּען, שפּאַצירט אַרום אויבער'ן זאַל. געהט צו צו דעם פאָרהאַנג, נעהמט איהם פאָר־נאַנדער און מורמעלט.

ש ט א ר ק (פאר זיך): זי שלאָפט... גליקליך ווי א קינד... ריין פון זינד... זאל זי שלאָפען. (מאַכט צו צוריק די צווייי טהיילען פון פאָרהאַנג. דערהערט קלינגען). ווער זאל עס זיין? (געהט עפענען די טהיר).

ש ט י ל מ א ן (געהט אַריין שטיל, מיט געמאָסטענע טריט. די ליפּען פערביסען, ווי ער וואָלט מורא האָבען זיי אויפצומאַכען, עס זאל פון מויל ניט ארויספליהען אַ סוד. ענדליך מורמעלט ער אַרויס): גוטען אָוועגד.

ש ט א ר ק: גוטען אָוועגד (געגעצט צופריעדען).

ש ט י ל מ א ן: מעג איך זיך זעצען?

ש ט א ר ק (געגעצט געמאַכטערהייט): וואָס פרעגסטו?

ש ט י ל מ א ן (קוים שמייכלעדיג): וויים איך... איך האָב מורא דו זאלסט מיר ניט הייסען ארויסגעהן.

ש ט א ר ק: נו, אזוי ווייט בין איך נאָך ניט שלעכט. (שמייכעלט).

ש ט י ל מ א ן: יא... אזוי ווייט נאָך נישט. (זעצט זיך אַנידער. — פּאָוזע).

ש ט א ר ק: האָסט עפעס צו זאָגען?...

ש ט י ל מ א ן : אָ סך.. זעהר א סך...

ש ט א ר ק (געגעצט) : פאר א סך האב איך ניט קיין נערוֿלה. וואָס? וויעדער טענות...

ש ט י ל מ א ן : האָסט מורא פאר מיינע טענות?...

ש ט א ר ק : מורא? נאָט בעוואָהר... איך האָב קיינ־מאָל ניט מורא נעהאט פאר שטארקערע, בפרט פאר דיר.

ש ט י ל מ א ן : אזוי שטארק פיהלסטו זיך?

ש ט א ר ק : געוויס... וועז איך וואָלט ניט געפיהלט אין מיר א נרויסע מאכט וואָלט איך ניט בעזעסען דעם דאָזיגען זאָל.

ש ט י ל מ א ן : (שמייכעלט) : וואָלט דער דאָזיגער זאָל מיינער געווען.

ש ט א ר ק : מענליך... איך וויל עס ניט לייקענען.

ש ט י ל מ א ן : לייקענען? אלע ווייסען, אז דו האָסט מיך בערויבט...

ש ט א ר ק : דאָס הייסט ניט בערויבט... קיין רויבער בין איך ניט... איך האָב בלויז נעהאט די מאכט און אלעס איז צו מיר אריבערגענאנגען.

ש ט י ל מ א ן : אפילו מיין יונג־שעהן ווייבעל...

ש ט א ר ק (גוטמוטהיג) : אפילו דיין יונג, שעהן וויי־בעל... איבריגענס שעהן איז זי ערשט ביי מיר געוואָרען... אבער לאָמיר ניט רעדען אזוי הויך. זי שלאָפט דאָ אונטערן פאָרהאנג זי קען זיך אויפכאפען און זיך איבערשרעקען...

ש ט י ל מ א ן : נייז, זי שלאָפט אלע מאָל נאנץ נע־שמאק... איך קען איהר שלאָפן...

ש ט א ר ק : אלזאָ, וואָס וויל־סטו זאָגען?

ש ט י ל מ א ן : זאָגען? זאָגען וויל איך נאָר ניט... איך וויל נאָר אביסעל פילאָזאָפירען!

ש ט א ר ק (קוקט איהם אָן פערוואונדערט) : וואָס עפעס

אין מיטען דערינען. ווייסט דאָך, אז צו פילאָזאָפיע האָב איך קיינמאָל קיין נייגונג ניט געהאט.

ש ט י ל מ א ן : יאָ, אבער איך — יא. די לעצטע צייט, זייט דו האָסט דאָס געשעפט פון מיר אוועקגערויבט און מיין ווייב, בין איך שטענדיג פערטראכט: ווי אזוי איז דאָס געשען.

ש ט א ר ק : איינפאך: איך בין שטארקער פאר דיר... איך האָב די מאכט.

ש ט י ל מ א ן : מאכט? יא... געווים... (פאָוזע). און ווי וועט זיין, אז איך וועל קריענען די מאכט?

ש ט א ר ק (שמייכעלט) : דאָס קען קיינמאָל ניט פאסירען. מיט דער מאכט ווערט מען געבאָרען...

ש ט י ל מ א ן : געבאָרען... הם... טשיקאווע... אָט וועגען דעם מאָקע טראכט איך: צו איז מאכט א צופאל, אָדער עס ליגט אין דעם מענשען'ס נאטור...

ש ט א ר ק : דו ברעכסט זיך אומזיסט דעם קאָפ.. מאכט איז ניט קיין צופאל. אויפלכע שליים-מזל'ס, האָב איך קיין פארגאיבעל ניט, ווי דו, וויל'ען זיך איינרעדען, אז עס איז א צופאל. אז ס'וועגדעט זיך אָן קאפריז פון דער השגחה ווי איהר פילאָזאָפישע שליים-מזל'ס רופט עס... אָ, איך וועל שוין באלד אליין א פילאָזאָף (לאכט).

ש ט י ל מ א ן : אביסעל פילאָזאָפיע קען דיר ניט שאדען... וועל ווייס — אפשר וועסטו אויך אמאָל א שליים-מזל ווערען, וועט עס דיר צוניץ קומען.

ש ט א ר ק : איך בין היינט צו גוטמוטהיג געשטימט. זאָגסט וואָלט איך דיר דיינע לעצטע ווערטער ניט געשוויגען— איך וועל ווערען א שליים-מזל? — קיינמאָל ניט!

ש ט י ל מ א ן (שמיכלענדיג קוים בעמערקבאר) : מענליך... אז ניט... אבער מיין מיינונג וועגען מאכט איז אן אנדערע.

ש ט א ר ק (נייגעריג) : נעמליך?

ש ט י ל מ א ן : נעמליך, אז אט היינט האסטו זי אוו מארגען האב איך זי, די מאכט, מיין איך.

ש ט א ר ק : דו רעדסט נארישקייטען.

ש ט י ל מ א ן (שטאלצער) : בעלויידיג מיך ניט...

ש ט א ר ק (בויז) : וואס איז דען ?

ש ט י ל מ א ן (שטאלץ) : אזוי... איך האב ניט ליעב, אז מען בעלויידיגט מיך...

ש ט א ר ק (מיט חוזק) : ביזט א גאנצער שיסער נע־ווארען...

ש ט י ל מ א ן (מראציג) : אפשר יא... איבריגענס בין איך געקומען ברעכען דיין מאכט.

ש ט א ר ק (לאכט) : עס אמוזירט מיך. איך פערשפאר צו געהן מיט ראזע'ן אין טהעאטער: ער איז געקומען צוברעכען מיין מאכט! ווי געפעלט עס אייך? (לאכט געזונד און צופריע־דען).

ש ט י ל מ א ן (אריינלעגענדיג די רעכטע האנד אין טאש) : לאך נישט!

ש ט א ר ק (לאכט נאך שטארקער).

ש ט י ל מ א ן : איבריגענס — לאך... דו ביזט דאך אן אלמעכטיגער...

ש ט א ר ק : נעווים!

ש ט י ל מ א ן : ביזטו זיכער?

ש ט א ר ק : נאך ווי.

ש ט י ל מ א ן (געהט צו נעהנטער צו איהם, קוקט איהם אין מיט פייערדיגע, אבער שמייכלענדיגע בליקען) : קיין מינדעסטער צווייפעל?

ש ט א ר ק : דער וואס האט די מאכט צווייפעלט ניט.

ש ט י ל מ א ן : און איצט?

ש ט א ר ק (דערשראקען) : שטילמאן! וואס בעדייטעט עס?

(פאר שטארק'ס אויגען גיט אָ בליץ דער שפּיץ פון אַ רעוואָלווער).

ש ט י ל מ א ן : דאָס איז א רעוואָלווער געלאָדען... זיי פּאַרזיכטיג, וואָרים איין דריק און דו ליעגסט מיט דיין מאכט. ווי א פּגר אויף דר'ערד... נו, וואָס זאָגסטו איצט וועגען מאכט?

ש ט א ר ק (שטאַמלענדיג) : נאטירליך... אזוי אונערוואַרטעט... אבער בערוהיג זיך, שטילמאן...

ש ט י ל מ א ן : איך בין גאנץ רוהיג... זיי רוהיג בלויז דו... ווייל איין וואָרט, וואָס עס וועט מיר ניט געפעלען פון דיר, קען דיך טויטען...

ש ט א ר ק (בלייך און דערשראָקען) : אָ, יאָ! איך בין רוהיג.

ש ט י ל מ א ן : דיין מיינונג וועגען מאכט?

ש ט א ר ק : נאטירליך, מיר מאכען אפט טעות'ן...

ש ט י ל מ א ן : ניין, דאָס שטעלט מיך ניט צופריעדען — דו זאָג דייטליך: דו ביזט א נישטיגקייט.

ש ט א ר ק : בעליידיגסט מיך.

ש ט י ל מ א ן : קיין דינגעניש ניט! איך האָב איצט די מאכט, אלזאָ : (שטעלט אָן דעם רעוואָלווער).

ש ט א ר ק : נאטירליך...

ש ט י ל מ א ן : וואָס, נאטירליך?

ש ט א ר ק (גאָנץ שפּיל) : איך בין א נישטיגקייט.

ש ט י ל מ א ן : איצט זעה איך, ווי וואהר עס איז: ביזט אָ נישטיגקייט און א לומפּ. א יאָ, ביזט א לומפּ?

ש ט א ר ק : מעהר אָדער וועניגער...

ש ט י ל מ א ן : און אין מאכט גלויבסטו נאָך?...

ש ט א ר ק (פּילאָזאָפיש) : וואָס איז מאכט... א נאָרישער צופאל. א פערבלענדעניש...

ש ט א ר ק : אָט איצט האָב איך דיך גערן, רעדסט ווי

א פילאזאף, ווי א שלים־מזל, זוי איך האב פאראכטאנגען נע־
רעדט... (פאוזע) און זי שלאפט?

ש ט א ר ק: יא... זי האט מיין חרפה ניט בייגעוואהנט...

ש ט י ל מ א ן: איך האב געוואלט זי זאל יא בייוואה־
נען... נעה וועק זי אויף...

ש ט א ר ק (פערצווייפעלט): א, ניין, ניט זיי אזוי
גרויזאם... נוץ ניט אוים דיין מאכט נעגען א שוואכערען...

ש ט י ל מ א ן (גרויסמוטיג): גוט... טא פערלאז גלייך
דאם הויז... איך ווייל דא בלייבען אליין מיט איהר...

ש ט א ר ק (כאפט זיך אן): א, אויב דו לאזט מיך אף,
נעה איך אוועק מיט פערגעניגען... זי איז דאך דיין ווייב... איך
האב זי ביי דיר אוועקגענומען מיט מיין מאכט, — איצט קלינגט
עס אזוי וויציג... אדיע... וועז זאל איך צוריק קומען?

ש ט י ל מ א ן: וועסט שוין קומען צו מיר...

ש ט א ר ק: זיכער, זיכער! נעהם זי געזונטערהייד... זי
זאל נאר וועלען.

ש ט י ל מ א ן: א, זי וועט שוין וועלען...
(שטארק אב).

ש ט י ל מ א ן (פונאנדערגעהמענדיג די צוויי מחיילען פון
פארהאנג, עס בעווייזט זיך א בריוטע בעט. ביי א ווינקעל, אויפ־
געוויקעלט אין קישענס ליעגט ראזע אין די קליידער און שלאפט).
ש ט י ל מ א ן (אריינלאגענדיג דעם רעוואלווער צוריק אין
טאש): ראזע!

ר א ז ע (וועקענדיג זיך): שטארק?

ש ט י ל מ א ן: שטעה אויף, ראזע.

ר א ז ע (דערקענט נישט די שטימע): שטארק, גיב מיר א
קוש...

ש ט י ל מ א ן: ווארט א ווייל...

ר א ז ע (כאפט זיך אויף, דערזעהט שטילמאן'ען און בלייבט

פערווירט): שטילמאן, ווי קומסטו אהער?...

שטילמאן: איך בין געקומען דיך געוואהר ווערען, זעהען וואס דו מאכסט. (נעהמט זיך אן ביי דער האנד).

ראזע (בייז): לאז אב, צוישען אונז איז איצט אלעס צוריסען.

שטילמאן: נעווים, נעווים...

ראזע: וואס טהוסטו דא? און וואו איז שטארק?

שטילמאן: מיט שטארקען איז שוין אוים... (לאכט).

ראזע: וואס מיינסטו אוים... שלים־מזל איינער. (וויל פרויס פון בעם).

שטילמאן: ליעג נאך!...

ראזע (שטופט איהם אב): ריהר מיך נישט אן, ביזט מיר דערווועדער... (שרייט) שטארק... שטארק! וואו ביזטו?

שטילמאן: שטארקען האב איך געהייסען נעהן...

ראזע: דו איהם? ווי אזוי, וואס פלוידערסטו? ביזט משוגע געווארען?...

שטילמאן: אפשר הייסט עס משוגע... איך האב איהם געציגט א רעוואלווער... גלויבסט ניט? נא זעה! (נעהמט פרויס פון טאש און צייגט איהר).

ראזע (דערשראקען): מיין גאט, ווי קומט עס צו דיר?...

שטילמאן: איך האב מיך איבערגעלעגט... פערשטעהסט, איך האב ערפאהרען, אז מיט די מעכטיגע מוז מען זיך בעגעהן ווי מיט הינט... אך, ווי ער האט זיך דערשראקען, דער הונד.

ראזע: ווער האט זיך דערשראקען?

שטילמאן: דיין מעכטיגער שטארק!...

ראזע: ווירקליך?

ש ט י ל מ א ן : נאָך ווי.. ער האָט מיר צונעגעבען, אז ער איז נישטיגקייט און א לומפּ און איז נעלענגן ביי מיינע פּים... עס איז נעווען א הערליכע סצענע...

ר א ז ע (שמייכעלט) : ביזט דאָך נאָר א גאנצער העלר געווארען... אינטערעסאנט.

ש ט י ל מ א ן : זעהסטו!

ר א ז ע : אויב אזוי דריק איך דיר די האנד.

ש ט י ל מ א ן : און מעהר נאָר נישט?... א, דו שלעכט ווייבעלע...

ר א ז ע (שעלמיש) : ווילסט, איך זאָל דיר טאקע א קוש געבען?

ש ט י ל מ א ן : נעווינס...

(כאפּט איהם ערריין אין איהרע ארעמס).

ר א ז ע : אינטערעסאנט... איז ער נעלענגן פּאר דיינע פּים?... אט דער מעכטיגער מאן...

ש ט י ל מ א ן (שמייכלענדיג) : שטעל זיך פּאר!

ר א ז ע : יא, ווירקליך — מאָרנע... ער האָט ביי מיר אלעם פּערלאָרען...

ש ט י ל מ א ן : און איך?

ר א ז ע : א, דו האָסט ביי מיר צוריק נעווינען...

ש ט י ל מ א ן : אלעם?

ר א ז ע (שעלמיש) : אלעם... אלעם...

(עס הערט זיך א קלינגען).

ר א ז ע : ער קומט דאָך צוריק...

ש ט י ל מ א ן : איך בין זיכער, אז מיט פּאליציי.

ר א ז ע (נעריהרט) : ער וועט דיך ארעסטירען?

ש ט י ל מ א ן (שמייכלענדיג) : מעגליך...

ר א ז ע : א, ניין, איך וועל ניט ערלויבען. דער פּיינליגנ! ניין! בעהאלט דעם רעוואלווער... גיב מיר איהם אהער, איך וועל איהם בעהאלטען ביי מיר... נעה עפּען!

ש ט י ל מ א ן (געהט אויפמאַכען. עס געהט אַריין שטאַרק מים צוויי פאַליציילויט).

ש ט א ר ק (אַנווייזענדיג אויף שטילמאַן'ען): א, ער איז דאָס!

ר א ז ע (לויפט צו): וואָס איז?

ש ט א ר ק: בעזוכט איהם!

(די פאַליציי בעזוכט שטילמאַן'ען).

א י י ן פ א ל י צ י ס ט: ער האָט ניט קיין רעוואָלווער.

ד ע ר צ ו ו י י ט ע ר: ווירקליך..

ר א ז ע (מאכט זיך כאלו לא ידעה): וואָס פאר א רעוואָלווער — ער איז מיין מאן און איז נעקומען נאָך מיר.

ש ט א ר ק: דו ביזט דאן געשלאָפען, דאן... וואָס וויסטו דען, פערלאָז זיך אויף מיר...

ר א ז ע (אויפגערעגט): א, דו פייגלינג, לומפ, אויף דיר זיך פערלאָזען!... (צו די פאַליציי ליוט): דער הערר שטארק מאכט א בלבול... איך בין ניט געשלאָפען... ער ווייל רואינירען מיין מאן...

ד י פ א ל י צ י י ל י י ט (חעפליך): אויב אזוי ענטשולדיגט... (צו שטאַרק'ען): דאָס עדות זאָגען פון א דאמע מוזען מיר אננעהמען. בעזאָנדערס, ווען קיין שום רעוואָלווער האָבען מיר ניט געפונען.

ר א ז ע: ווי קומט צו מיין מאן הערר שטילמאן, א רעוואָלווער... א געמיינער בלבול!

(די פאַליציי אָב).

ר א ז ע (צו שטאַרק'ען): ביזט א נאר און א פייגלינג...

ש ט א ר ק (איבערראשט): ראָזע!

ר א ז ע: איך האם דיך! (צו שטילמאַן'ען): קום, שטילמאן, פערצייה מיר...

ש ט י ל מ א ן : אַדיע, שטאַרק. נו, וואָס איז עפּעס מכח מאכט...

ש ט א ר ק : ביזט א העלד מיט א רעוואָלווער...

ש ט י ל מ א ן : שוטה — דער רעוואָלווער איז א קינדערשער, צום שפּיעלען, ניט צום שיסען... דו האָסט זיך אומזיסט געשראָקען.

ר א ז ע (נעהמט ארויס דעם רעוואָלווער פון אונטער דעם בלוזע, וואו זי האָט איהם בעהאַלטען) : ווירקליך — חא — חא — מיין העלד ! און פאר אזא רעוואָלווער האָט ער זיך דערשראָקען... שטילמאן ! ביזט ווירקליך א העלד !.. קום !

ש ט י ל מ א ן : נו, שטאַרק... וואָס איז עפּעס מכח מאכט... א געבוירענע זאך אַדער א נאַרישער צופאל ?...

ש ט א ר ק (בלייבט שטעהען אונבעוועגליך מיט אַן אַראָבגעלאָזטען קאָפּ...)

(פּאָרהאַנג לאַנגזאם).

צו שפעט.

פערזאנען:

לאה, א מיידעל פון א יאָהר זיבצן־און־צוואנציג, מיט א סערוועלקט געזיכט, חאָלב אויסגעלאָשענע אויגען, א נייטאָרין.

ביילקע, א יונג מיידעל, מיט א בליהענדען געזיכט, שווארצע ברעענדיגע און גוטע אויגען, אויף שכירות ביי לאה'ן.

די אלטע מוטער, א אידענע פון א יאָהר פינף־און־זעכציג, געהט אויפגעבויגען, רוקט זיך אין שטיבעל וויי א שאָטען, רעדט שטיל מיט א קרעכץ.

איסאק, א בחור פון א יאָהר דריייסיג, מיט אן ערנסט פנים, טראָגט א שווארצע בלוזע.

די סצענע קומט פאָר אין אַ פּראָווינציעלער שטאָדט אין דער ליטא, אין די לעצטע יאָהרען נאָך דער רוסישער רעוואָליוציע.

די סצענע שטעלט פאָר אַ קליין שטיבעל, ביי דער טיר — רעכטס — אַן אויוועז; קעגענאיבער דער טיר ביים אייניציגען פענסטער, וואָס קוקט ארוים אין שמוציגען הויף, אַ הילצערנער נישט־געפארבטער טיש, אויף וועלכען עס זייגען אָנגעוואָרפען וועשציינ; נעבען טיש שטעהט אַ נייה־מאָשין און אַ טאָבורעט. ביי די איבעריגע צוויי שווארצע וועגד פון שטיבעל שטעהען — רעכטס אַ בעטעל מיט בעט־צייג, לינקס אַ הילצערנע סאָפקע. אַ וויגטער־אָוועגד. ל א ה און ב י י ל ק ע זיצען ביי דער אַרבייט ביים טיש און נייהען, פערזונקען אין געדאנקען. דער לאָמפּ אין מיטען טיש ברענט טונקעל.

ב י י ל ק ע (נאָך אַ לאַנגער פויזע, קוקענדיג צום שלמען וואנד־זייגער): שוין צוואנציג מינוט צו אַכט, נאָך צוואַנציג מינוט...

ל א ה (גוטמוטיג): קוקסט מיר צופיעל אויפ'ן זייגער.

ב י י ל ק ע (האַלב פערשעמט): ס'איז א נעוועהנהייט...

ל א ה: ס'איז נישט קיין נעוועהנהייט. ס'איז א ליעבע. ער שטעהט שוין אודאי אין ראָג און וואַרט אויף דיר. יאָ, בייל־קע?...

ב י י ל ק ע (לאכט): ס'איז נישט אזוי ברענענדיג, ווי איהר מיינט. (קוקט ווידער צום זייגער, מיינענדיג, אַז לאה בעמערקט ניט).

ל א ה (מיט א זיפץ): יאָ, ס'איז נישט אזוי ווי איך מיין. וואָס וויסען מיר פון אזוינע זאכען... (שטיל ווי צו זיך) אויף מיר האָט קיינער ניט נעוואַרט... קיינער ניט נעוואַרט...

ב י י ל ק ע: וואָס איז?.. פּאַרוואָס? (קוקט אויף איהר ווי מיט מיטגעפיהל).

ל א ה: פּאַרוואָס? האָ, פּאַרוואָס? (שמייכעלט ביטער־ליך) כ'לעבען, איך וויים אליין ניט פּאַרוואָס. (קוקט אויפ'ן זוי־גער). נו, קענסט שוין באלד גענהן, וועסטו איהם שוין זהען, באלד... עס ציהט, וואָס?... זאָג, שעם זיך נישט... עס ציהט?...

ב י י ל ק ע (מיט ארַבגעלאָזטע בליקען): וואָס איז זיך דאָ צו שעמען. איך ווייל איהם טאקי זהען... ס'ציהט טאקי..

ל א ה: יאָ, עס ציהט, איך וויים... (אויפגערעגט עפּוואָס) זאָג מיר בייל־קע, אז איהר טרעפט זיך ביידע, וואָס טהוט איהר? זאָג, נארעלע, זאָג...

ב י י ל ק ע (פערשעהמט): וואָסהייסט וואָס טוען מיר... מיר נעהען שפּאַצירען, מיר רעדען...

ל א ה (קוקט זי אָן לוידענשאַפטליך): אוו אז דו קומסט צו איהם... זאָג נאָר...

ב י י ל ק ע: צו איהם... צו איהם נעה איך זהר זעלטען.. כ'לעבען זהר זעלטען..

ל א ה (מיט מעהר לוידענשאַפט): אָבער אז דו ביזט ביי איהם, ווי אזוי פערבערענגט איהר?... זאָג... מיר מענסטו זאָגען... איך בין דאָך דיינע נישט קיין בעל־הבית'טע, איך בין דאָך דיי־נע א חבר'טאָרין... זאָג מיר אלץ.

ב י י ל ק ע: אודאי וועל איך אייך זאָגען... איך האָב נאָר קיין מורא נישט... ער ניט מיר אמאל א קוש...

ל א ה (לעגט צוויק די פּרבייט): אמאל א קוש... נישט מעהר? דאָס ביזטו שוין א ליגנערין... איך גלויב נישט... איך מיין, אז איהר מוזט זיצען נאָכאנאנד און קושען זיך... יא?..

ב י י ל ק ע (לאכט פערשעמט) : נאכאנאנד טאקע נישט... נאר מען קושט זיך נעכטן... חי־חי־חי ! איך איהם נישט, אפשר זעלטען אמאל... אבער ער — א מאדנער ! מילא אייך וועל איך שוין אלץ דערצעהלען — ער וואלט זיך נאר נעקושט און נעקושט...

ל א ה (פלאמט אויף, אפעמט שווער) : וואו, למשל, קושט ער דיך... זאג, שעהם זיך נישט...

ב י י ל ק ע (שוין וועריגיג פריי) : א מאדנער איז ער... איהר ווייסט וואו — אט דא א. (זי ווייזט אויף איהר ווייסען האלז) אט דא ! זעלטען־וועז אויף די ליפען.

ל א ה (לאכט לי־דענשאפטליך) : ער איז נישט קיין נאר !... האסט טאקי א שעהנעם האלז...

ב י י ל ק ע (אלץ מעהר צוקאכענדיג זיך) : אז איך וואלט ווייסען, אז איהר וועט נישט לאכען, וואלט איך אייך נאך עפעס דערצעהלט... ניין ! דאס דערצעהל איך שוין נישט... ער איז אזא מאדנער !...

ל א ה (ווידער שטארק אויפגערעגט): נארעלע, וועמען וועל איך דערצעהלען ? וואס בין איך עפעס — א בערייד־ערין... איך האלט דאס דען פאר אן עולה ?... אדרבא, הלואי וואלט איך אמאל... ניין, נישט דאס... דערצעהל, וואס איז עס פאר א מאדנער... איך קען דאך איהם, ער איז דאך, פערקעהרט, א נאנץ ליעבער יונג... דערצעהל...

ב י י ל ק ע (צויגט זיך אן צו איהר) : אבער נערענקט ! איהר זאלט קיינעם נישט דערצעהלען... אז מיר בלייבען אמאל לאנג אלייז, בעט ער מיך. נאר ניין... איך שעהם מיך... איך וועל עס נישט דערצעהלען...

ל א ה (שטעלט זיך אויף, מיט א ציטערענדען קול) : איך בעשוואר דיך, דו מוזט דערצעהלען ! האסט אנגעהויבען, מוזטו דערצעהלען.

ב י י ל ק ע (שוין אויך ליידענשאפטליך, פליסטערט שטיל): אז ער קושט מיך שוין גוט אן דאָ אין האלז, בעט ער מיך, איך זאל אבשפּילען די בלוזקע... און אז איך ווייל נישט, שפּילעט ער אליין אב... איך האב דאמאלס קיין כוחות נישט צו וועהרען זיך... איך פאל עפּעס אריין ווי אין א חלשות... עפּעס נעהען מיר ווי אוים די כחות, און ער קושט מיר אין ברוסט... אוי, לאה'לע, איך מוז אייך שוין דערצעהלען אלץ: עס איז מיר דאמאלס עפּעס אזא מחיה... אזא מחיה... איך נעה אוים...

ל א ה (פאלט צו איהר צו און נעהמט זי שטאַרק אַרום): אוי, מיין קלוגע בייליקע! טהוסט גוט! גוט! גוט!

ב י י ל ק ע (ווי ניט גלויבענדיג): טאקע, איהר מיינט עס מיט אן אמת? זאגט, איהר זענט דאך א געבילדעטע... איהר לייענט דאך אזוי פיעל ביכלעך... איך וויים נאָרנישט. אמאל האב איך חרטה דערוויף, און אמאל דאכט זיך מיר, אז עס איז נאָרנישט. ער זאגט, אז מען מעג אלץ... פונדעסטוועגען „אלץ" ווייל איך נישט...

ל א ה (העכסט אויפגערעגט): מען מעג אלץ, אלץ!...

ב י י ל ק ע: איך מיין אויך, אז מען מעג, אויב מען האט זיך ליעב אויף אן אמת.

ל א ה: מען מעג, מען מעג... קלוגע מענטען, אבער נאָרען טאָרען נישט...

ב י י ל ק ע: איצטער בעט איך אייך, דערצעהלט מיר אויך, אייער איסאק קושט אייך אמאל?... ער איז עפּעס אזא נעבילדעטער... מיינער איז קנאפּ געבילדעט... זאגט, איך בעט אייך... איך מוז דאָס וויסען...

ל א ה (טראכט א ווייל): מיינער? איסאק? ער איז גאָר נישט מיינער... אזוי בעקאנט... מען ארבייט צוזאמען אין בעוועגונג... ער קומט אמאל ארויף...

ב י י ל ק ע: ביי אייך קושט מען זיך נישט, איך וויים... איהר זענט ערנסטע מענשען.

ל א ה (האלב איראניש): יא, מיר זיינען ערנסטע מענ־שען. מיר האבען דערצו קיין צייט נישט. (עס הערען זיך שוועדע מרים פון אן אלטען מענשען). די מאמע גערהט, גערה שוין, בייל־קעלע, שוין אכט.

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר (קוטש מיט א קויש, אין וועל־כען עס ליגען אויפ'ן דעק אנגעפרוירענע עפעלער): נו, א טאג א ביסעל... אנגעקאלייעט זיך און פרעג וואס... נישט געלייזט קיין גאנצען פערצינגער. און דער גארדאוואי, א קלאג נאך איהם, ס'אר א מין הונד א גוי דאס איז, לאזט נישט שטעהן אויפ'ן טראטואר. חאטש גיב איהם א קרענק... אוי, מיינע שטעכענויש איהם! (קרעכצט).

ב י י ל ק ע (שוין אן אנגעטאענענע צום שוועקגעהן, שפיל צו לאה'ן): גערענקט־זשע, לאה... א סוד...

ל א ה: גוט, מיין קינד, האב קיין מורא נישט.... גערה שוין ניכער, א רחמנות אויף איהם...

ב י י ל ק ע: נישקשה, ער האט צייט. (לאכט) א גוטע נאכט!

ל א ה: א גוטע נאכט! (זיפצט).

ד י א ל ט ע מ ו ט ע ר: א גוטע נאכט, טאכטערקע... גערה געזונד!... (צו לאה'ן) ס'אר א פארשוין א מיידעל! א מחיה אויף איהר צו קוקען... האט שוין א חתן, האב איך גע־הערט.

לאה (פערשראכט): יא... זי האט...

ד י מ ו ט ע ר: נו, וואס ביזטו אזוי פערזארגט... דו וועסט אויך האבען...

ל א ה (בייז): מאמע רייד נישט!...

ד י מ ו ט ע ר (מיט א קרעכץ): נו, שא, איך רייד נישט. נו, עס עפעס, איך האב געבראכט א גוט שטיקעל שמע־טענע־קעז, אבער טאקע אמת שמעטענע־קעז...

ל א ה: מאמע, איך בעט דיך, רייד נישט וועגען קעז...

ד י מ ו ט ע ר : רייך נישט וועגען קעז?... פארוואס נישט רוידען?... איך האָב מיט א כיון נעקויפט שמעטענע־קעז... עס הוילט אין הארצען...

ל א ה (אירַאניש) : הוילט אין הארצען... וועסט שוין מיר דאָס הארץ נישט הוילען...

ד י מ ו ט ע ר : ביי דיר איז דאָך אלץ פערקעהרט, וואָס מען זאָגט דיר פאָלגסטו נישט... זעה ס'אר א פנים דו האָסט טאקע...

ל א ה (אויפגערעגט) : מאמע, הערסט נישט אויף אמאל! (שטעלט זיך קוקען אין דעם קליינעם שפיגעלע ביים וואַנד, פער־ריכט נערוועז די האָהר) מאמע!

ד י מ ו ט ע ר : וואָס איז?

ל א ה (ניט דרייסט) : מאמע... איך וויל דיך עפעס בע־טען, זאָלסט קיין פאראיבעל נישט האָבען... דו מוזט דאָס מיר טהאָן... איך וויל, זאָלסט היינט נעהן נעכטינעז צו דער מוהמע שרה'ן...

ד י מ ו ט ע ר (ערשטוינט) : וואָס איז אזוי? צו וואָס? הא, לאה?

ל א ה (ניט געפינענדיג באַלד קיין ווערטער) : פער־שטעהסטו, איסאק האָט מיך געבעטען... איסאק האָט נעזאָגט, אז מען וועט זיך דא היינט צונויפקלויבען... מען דארף דא רוי־דען וועגען א וויכטיגע זאך... ווייסט דאך... זיי וויל נישט, אז א פרעמדער מענש זאל זיין דערביי... פערשטעהסט... ביי דער מוהמע שרה'ן איז דאָך גוט צו שלאפען...

ד י מ ו ט ע ר : ס'איז דאָך מיר א חרפה... וואָס וועל איך זאָגען? ציצעליסטען דארפען זיך אן עצה האלטען... מען וועט דאָך מיך אויסלאכען...

ל א ה : . מאמע, איך בעט דיך, היינט טהו דאָס מיר, אָבער גיכער... (אויפגערעגט) אָבער גיכער!... מאמע, האָב קיין פאראיבעל נישט, איך מוז... איך האָב צוגעזאָגט... (געהט אום

הין און צוריק) מאמע, נעה אוועק...

ד י מ ו ט ע ך : שא, איך נעה, איך נעה...

ל א ה : נעהם עס עפעס אב... נור גיכער, מאמע... ער קומט באלד.. זיי קומען באלד...

ד י מ ו ט ע ר (האלב בייז) : איך וועל שוין דארטען עסען... אז אך און וועה איז צו מיר... (רוקט זיך ארויס ווי א שאטען. לאח בלייבט אליין. געהט אום הין און צוריק איבער דער סצענע, קוקט אלע ווייל אין שפיגעל און מורמלט).

ל א ה (פאר זיך) : הויינט מוז איך זיך אויסזאגען... איך וויל נעניסען! נעניסען! נעניסען! (זי דערהערט מריט. ווערט אויפגערעגט).

א י ס א ק (געהט ארויין פאוואליע. דער אבגעטראגענער מאנטעל איז פונאנדערגעשפיליעט, עס זעהט זיך ארויס די שווארצע בלוזע). גוטען אוועג! (גיט לאח'ן די האנד).

ל א ה (האלט די האנד א לענגערע ווייל און דריקט) : גוטען אוועג, איסאק... נו?...

א י ס א ק (אוועקזעצענדיג זיך) : וואס נו? געווען היינט א סך ארבייט... איך מוז באלד ווידער נעהן. היינט איז א סחאדקע...

ל א ה : אזוי, א סחאדקע... ווידער א סחאדקע... איהר מוזט נעהן טאקע?

א י ס א ק (קוקט זי אן) : עס פערשטעהט זיך — איך מוז... וואס איז דאס פאר א פראגע... איהר וועט אויך נעהן...

ל א ה : יא... אודאי — איך וועל אויך נעהן... (פויזע) איסאק!

א י ס א ק : „איסאק און איסאק"! וואס איז אזוינס?

ל א ה : איך האב געוואלט... בלייבט נאר דא... די מאמע איז נישטא...

א י ס א ק : וואס רעדט איהר... מען מוז נעהן אויף דער סחאדקע... מען ווארט דארט... קומט!

ל א ה : איך קען נישט נעהן... די מאמע איז נישטא...

א י ס א ק : וואו איז די מאמע? זי קומט דאך מסתמא באלד...

ל א ה : ניין, זי קומט נישט... זי קומט נישט...

א י ס א ק (פערוואונדערט) : פארוואס?

ל א ה (שטאמלענדיג) : איך האב זי בכיון אוועקגענעשיקט. איך האב געוואלט... (האקט זיך אב).

א י ס א ק : עפעס זענט איהר, לאה, היינט מאדנע.. איהר רעדט נישט. עפעס א מאדנע קאנספיראציע...

ל א ה : א קאנספיראציע... יא... א געפעהרליכע זאך...

א י ס א ק (ווי בעלעדיגט) : פאר מיר האט איהר קאנספיראציעס?... פאר מיר?!...

ל א ה (קוקט איהם אן) : איהר מיינט דען, אז איהר מענט וויסען פון אלע קאנספיראציעס (שמייכעלט ביטער).

א י ס א ק (זיכער) : איך מיין, אז יא. איהר ווייסט עס נאנץ גוט...

ל א ה : איך? איך ווייס גארנישט... איך ווייס נאר־נישט...

א י ס א ק : נו, לאה, דערצעהלט...

ל א ה : וועט איהר בלייבען דא?

א י ס א ק : איך קען נישט... די סחאדקע... מיר מוזען געהן...

ל א ה : אזוי, די סחאדקע... נו, טא קומט... איך גיב אויך.

א י ס א ק : און איהר וועט טאקע נישט דערצעהלען?

ל א ה (פערביסען) : ניין... מען טאר נישט... מען טאר נישט... קאנספיראציע... (לאכט זיך היסטעריש פונאנדער).

א י ס א ק (קוקט זי אן פערוואונדערט) : לאה, וואס איז מיט אייך? זאגט! רעדט!

ל א ה (בערוהיגט זיך): ניין, ס'איז נאָרנישט. פרעג וואָס האָב איך אוועקגעשיקט די מאמע... איך האָב עפעס געמיינט... איך האָב עפעס געוואָלט, און האָב נאָר פערגעסען, אז ס'איז שוין שפעט...

א י ס א ק (ניט פערשטעהענדיג): יאָ, ס'איז שוין טאקע ש פ ע ט... קומט אויף דער סחאָרקע...

די מצולה.

פערזאנען:

דער גבאי.
די רביצין.
חסידים.

די סצענע שטעלט פאָר אַ חסידיש שטיבעל אין אַלטען סטיל. אַ נידעריגער באלקען. אין מיטען אַ גרויסער טיש, צווישען פויער הילצערנע רונדע זיילען, איבערגעדעקט מיט אַ צוהאַקטער מאַפּע. ביי די זייטען אַלטע בענק. ארום די דונקעלע וועגד שטעהען קלענערע און גרעסערע טישען, אַנגעוואָרפען מיט אַלטע ספרים. ביים עמוד רויכערן צוויי גרויסע יאָהרציים־ליכט. טיפער פון עמוד העגט דער ארון־קודש, פערדעקט מיט אַ פּרכות, פון אויבען מיט אַ גאָלדענער עטרה. עס איז צוויי דער זייגער ביישאָג. אַ נאַסער גראָהער הערבסט־טאָג קוקט אריין דורך די פענסטער מיט די קליינע שויבען. די מצולה, אַ טיפער זומפּ, ליגט אויסגעצויגען הינטערן שטיבעל. ערטערווייז איז זי פערצויגען מיט אַ געדיכטען שימעל. אויף חסיד מיט אַ צופלאַכטענער בארד, מיט לאַנגע געקרייזעלטע פּאות קוקט אַרויס דורכ'ן פענסטער, קוקט צו דער מצולה און ברומט ענדליך אַרויס צו די איבעריגע חסידים.

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : אזא נבלה! מען זאָל מסר'ן רבין! דאָס איז נאָר א מתנגדישע מלאכה!

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד (אַ יונגערמאַנטשיק מיט אַ געל שיפער בערדעל, האַלב הייזעריגלעך): וואָס דען, א חסיד וועט אזוינס טאָן? קיינמאָל נישט! — א חסיד מעג אפילו נתפּקר ווערען, וועט ער א רבין נישט מסר'ן! דאָס איז געווים זייערם אַ שטיקעל ארבייט! עוכרי ישראל!

א ד ר י ט ע ר ח ס י ד (אין די מיטעלע יאָהרען, אין אַ צוריסענער אַלטער זשופּיצע, מיט אויסגעשטאָרטע בלויזע אויילענ־

בויגענס, מיט א געדיכטער שווארצער באָרד און מיעסע שווארצע אויגען) : וואָס וויל‌ען זיי, די ימח־שמו'ניקעס, וואָס שרט זיי די מצולה? באשר זיי זאָגען — עס איז שעדליך פאר'ן נעזונה, א שלעכטע לופט... נאסקייט... וויים איך וואָס! אט האָט דער אל־טער זכרונו לברכה נעלעבט צוויי און אכציג יאָהר...

ערשטער חסיד (סארקאסטיש) : לופט... שמופט... אלץ איז ביי זיי לופט... קיין הימל איז נישטא, נאָר לופט... מען קען זיי, די אפיקורסים... די מצולה, האָבען מיר א מסורה, איז דוקא א רפואה פאר א סך שלאפקייטען.. דער אלטער האָט נאָך דא מיט זיינע חסידים תשליך אבגעריכט. וויל‌ען זיי עס נאָר פערשיטען!...

צווייטער חסיד : חי־חי־חי! זיי וויל‌ען... און אז זיי וויל‌ען, איז וואָס? נישקשה, זיי וועל‌ען נישט אויספיה־רען... דער נבאי איז אוועקגענאָהרען צום איספּראָוויזיק — עס וועט שוין ווערען רעכט... די חסידים וועל‌ען קיין נעלד נישט זשאל‌עווען...

(פון חסידישען הויף דערהערט זיך א געוויין).

דער ערשטער חסיד (פערזאָרגט) : די יונגם־טע טאָכטער, רחל'ע, איז עפעס א חולה.

אלע חסידים : א־ווא! א־ווא!

דריטער חסיד : מיט די קינדער האָט דער רבי נעבאָך נישט קיין גליק. פאר צוויי יאָהרען איז געשטארבען ר' חיימ'ל צו צוויי און צוואנציג יאָהר... אוא צדיק! ער וואָלט איבערגעשטיגען דעם רבין אין תורה... פּראָיאָהרען איז די אל־טערע טאָכטער נפטר נעוואָרען — צוויי וואָכען נאָך דער חתונה... אזא יפת תואר... היינט איהר צדקות... נאָט זאָל שוין זיך מרחם זיין אויף רחל'ען... (פויזע) וויסט איהר נישט, וואָס איז איהר אזוינס?...

דער יונגערמאנטשיק : עפעס זאָגט מען. אז וועה טהוט איהר גארנישט... נאָר זי בענקט... וואָס איז

דאָס פאר א מין חולנית, ווייס איך נישט... בענקען! וואָס איז שייך בענקען... דאכט זיך אין הויף איז פרעהליך... פרייטאג־צו־נאכטס, שבת, שבת־צו־נאכטס — אזוי פיעל ג׳נינה... פארוואָס זאָל זי בענקען?... א מאָדנע זאַך!...

ד ר י ט ע ר ח ס י ד (שושקעוויג): מען זאָגט כלומרשט, אז זי האָט נעוואָלט ערגיץ פאָהרען... עס איז אפילו א זאַך, וואָס לענט זיך נישט אויפ׳ן שכל... דעם רבינס א טאָכטער...

(דאָס געוויין וועלט גרעסער, די שטימע פון א פרוי הערט זיך שלעכטער און נעהענטער. ענדליך עפענט זיך אויף די טיר און אין שטיבעל פאלט אריין די רביצין — א מאָגערע פרוי אין די פופציגער יאָהרען; זי איז אָנגעטהאָן אין א שווארץ קלייד, אויפ׳ן קאָפּ א האָהר־באַנד. זי לויפט צו צום ארון־קודש, פאלט צו איהם צו און חליפעט).

ד י ח ס י ד י ם: נאָט זאָל העלפען, נאָט זאָל העלפען...

ד י ר ב י צ י ן (פון ארון־קודש חליפענדיג): זי איז מסוכן... זי נעהט אויס ווי א ליכט... (זי גיהט אראָפּ פון ארון־קודש און בלייבט שטעהן אין מיטען שטיבעל, די אויגען צו דער מצולה געווענדט).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (מריספענדיג): זי וועט אם ירצה השם זיין נעזונד... א נאָווינע, אז מען איז אמאָל קראנק!...

ד י ר ב י צ י ן: דער נבאי איז נאָך נישטא פון אירפראוויניק?...

צ ו ו י י ט ע ר ח ס י ד: ניין..

ד ע ר ד ר י ט ע ר ח ס י ד: נאָט וועט העלפען... דער אירפראוויניק, זאָגט מען, איז א גוטער גוי. ער נעהמט נעלד...

ד י ר ב י צ י ן : האַ... ער נעהמט נעלט... הייסט עס ווען די מצולה בלייבען...

ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : נאָך א שאלה! וואָס רעדן? מען וועט זי פערשיטען? נאָט זאָל אויסהיטען.. די מצולה וועט בלייבען, ביז וואנען דער הויף וועט בלייבען... ביז אונז איז די מצולה הייליג.... דאָ האָט נאָך דער אלטער, זכרונו לברכה, תשליך אב־גערייכט מיט זיינע טויזענדער חסידים...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק (חניפה'דיג) : זאָרגט זיך נישט, רביצין! די מצולה וועט בלייבען... (ער שפּאַרקט זיך) רבי'צין זאָלט איהר מיר נעזונד זיין... וואָס איז דען אייער רחל'ען?... טאקע א שטארקער חולה?

ד י ר ב י צ י ן (ווייגעדיג) : אוי, נאָט זאָל זיך מרחם זיין! א גרויסע חולה איז זי, איז נעל ווי א וואקס...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : נו, און וואָס זאָגט דער דאָקטאר?

ד י ר ב י צ י ן (ווייגעדיג) : ער זאָגט, אז יענע קינדער, וועה איז מיר, זיינען אויך צוליעב דער מצולה אוועק־נעגאנגען יונגע פון דער וועלט...

(די חסידים לאָזען מרויעריג אַראָב די קעפּ).

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : הייסט עס טאקע, אז די מצולה שאדט... היתכן... אזא הייליגע זאָך?...

ד י ר ב י צ י ן : דער רבי טענה'ט אָבער, אז דער דאָק־טאָר ווייס נישט... ער זאָגט, נאָט וועט וועלען, וועט רחל'ע זיין נעזונד... די מצולה, זאָגט ער, איז דער מקור פון גאנצען חסידי־שען לעבען... אז מען זאָל פערשיטען די מצולה...

ד י ח ס י ד י ם (איבערראשט) : ננגו?...

ד י ר ב י צ י ן : אז מען וועט פערשיטען די מצולה, וועלען אלע חסידים אראָב פון דרך הישר... ער האָט א קבלה נאָך פון אלטען רבין...

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד : זעהט איהר! און דא קומען די אפיקורסים און ווילען זי פערשיטען... אויסגעראַט זאַלען זיי ווערען!...

ד י ר ב י צ י ן (פרייסעלט זיך פאר שרעק) : שילט זיך נישט, אידען... מען טאָר נישט...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : אודאי טאָר מען נישט שילטען...

ד י ר ב י צ י ן (א ווייענדיגע, אָב)...

(עס לויפט אריין דער גבאי — א הויכער, שטאַרק געבויטער איד אין די מיטעלע יאָהרען... רעדט פרעהליך).

ד ע ר ג ב א י (צום ערשטען חסיד) : נו, אַביסעל אַן ארבייט נעהאט!... קוים מיט צרות נע'פועל'ט...

ד י ח ס י ד י ם (אין איין קול) : נעפועלט?...

ד ע ר ג ב א י : א מטמון גאָלד וועט עס קאָסטען. אָבער פערשיטען וועט מען נישט... גאָט צו דאנקען, נע'פועלט!...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק (פרעהליך) : דארף מען דאָך נעהמען אביסעל משקה...

ד ע ר ג ב א י (רייבענדיג די הענד) : אין אָוועג וועט מען א הוליע טאָן... דער רבי וועט אויך זיין... ווי ער שטעהט אויף פון שלאָף, זאָג איהם אַן די שמחה.

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : איך מיין, אז ער וויים דאָס שוין אליין...

ד ע ר ע ר ש ט ע ר ח ס י ד (מיט אמונה) : א שאלה, צי ער וויים...

ד ע ר ג ב א י : הם... וויים ער שוין אליין, אָבער איך וויל האָבע' די מצוה פון אָנזאָגען א גוטע בשורה...

ד ע ר י ו נ ג ע ר מ א נ ט ש י ק : טאקע א גרויסע מצוה!... איך בין אייך מקנא!

(פון הויף הערם זיך דאָס געוויין פון דער רבֿיצין: רחל'ע!
רחל'ע!)

דריי מיידלעך.

פערזאנען:

חיים זישעס, א פערמעגליכער בעל־חבית.
חנה, זיין פרוי.
גאלדע, אסתר } זייערע צווייי שוועסטער.
דער עלטסטער, דער מיטעלסטער, דער אינגסטער } דריי רוסישע אפיציערען.
חייקעל מעקלער, חיים זישעס א פריינד.
חיינקע, העלענא, מאניע } דריי מיידלעך פון א חייזעל.

ציוט: וועלט־קריג. אָרט: לעמבערג.

אין חיים זישעס חויז, אין גרויסען עס־חדר. מעבלירט אויפ'ן אלט בעל־הבית־ישען שטייגער: אין מיטען שטוב אַ גרויסער טיש אבער געדעקט מיט אַ טישטוך, ארום טיש עטליכע שטוהלען, אויף די וועגט בילדער פון גוטע אי־דען און אַ מאפ פון ארץ ישראל. אין שטוב דרעהען זיך ארום ווי שאטענס חיים זישעס, זיין וויב, די צוויי טעכטער, די מוטער ברעכט אַלע ווייל מיט די הענד. עס הערט זיך אַ קלינגען. אַלע ציטערען אויף. גאַלדע און אסתר טוליען זיך צו דער מאמען. חיים זישעס געהט עפענען די טהיר. עס קומט אריין חיים מעקלער, אַ איד אין די מיטעלע יאָהרען מיט לעבעדיגע אבער גוטע אוי־גען. חסידיש אבער זויבער געקלוידט, די לאַנגע בארד און די לענגליכע פאות אין אַרדענונג. אריינקומענדיג שוויגט ער אַ ווייל, ווי ער וואַלט אריין אין אַ הויז פון אן אבל און ער וואַלט לויט'ן דין, פריהער פאר'ן בעל חבית ניט געטאָרט אַנהויבען רעדען. ענדליך מורמעלט ער אַרויס:

חיים מעקלער: צייטען!

חיים (קוקענדיג אויף דער ערד): נו... וואס הערט זיך עפעס אין שטאדט?

חיים מעקלער: שלעכט, אבער נאך מיט חסד... קיין בראַנפען איז ניטא זייענען זיי רוהיגער. זיי פאדערן אלץ פראדוקטען און געלד.

חיים: האט מען דאך שוין זיי געגעבען...

חיים קלעקלער (ביטער שמייכלענדיג): עס איז דען דאָ א שיעור פאר'ן שונא... דערצו מסר'ן די פאליאקען אוו די רוטענער ווייזען אָן אויף יעדען רייכערען אידען...

חיים: עס איז איצט דען פאראן א רייכער איד?... אלע חרוב...

חיים מעקלער: מילא, אז עס איז ניטאָ וועט מען זיי ניט געבען... אבער דאָס וואָס עס איז דאָ אוו זיי נעהמען אליין — אט דאָס איז שלעכט... (קוקט אויף די צווייי טעכטער, גאָלדע אוו אסתר) צו וואָס דרעהען זיי זיך ארום אין שטוב, קער־גען פענסטער? עס איז א סכנה...

חנה: זיי זיינען ביז איצט נעווען אין קעלער... דער־פרוירען נעווארען, זיינען זיי ארויף אביסעל אנווארעמען זיך... אַרימע פייגעלעך מיינע... דער זוהן אין מלחמה, ווער וויים וואו זיין נעביין איז אהינגעקומען אוו די טעכטער דאַרפען ציטער־רען ווי א בלאט פאר יעדען שאָרך... (צוואוויינט זיך) נעהט קינ־דערלעך, צוריק אין קעלער אריין...

חיים קלעקלער: אודאי אין קעלער!... איך האָב געזעהען דאָ אין גאָס ארומדרעהען זיך א באנדע אָפיציע־רען... זיי האָבען מיך נישט בעמערקט, איך וויים? קען זיין, אז א מאנסביל טשעפען זיי דוקא ניט. (שמייכלענדיג) זאָלען זיי מיר טשעפען! וואָס פאר א ווערטה האָט היינטיגע צייטען דאָס לעבען אין גאנצען?... עס איז נמאס געווארען! איך האָב פאר זיי קיין מורא ניט! אבי מיינע טעכטער זיינען נאָט צו דאנקען אין וויען... ווער וויים, צו זיי האָבען דאַרטען צו עסען, אבער לכל הפחות זיינען זיי זיכער פון דעם שונא...

חנה (ווייגענדיג): אוו אונז האָט דאָס הארץ ניט נע־לאָזט אין אזא צייט אוועקשיקען זיי... דער זוהן אין מלחמה, זאָלען כאָטש די טעכטער מיט אונז בלייבען... ווער האָט זיך נעריכט, אז דער שונא וועט אזוי גיך אריינפאלען אהער... (צו די קינדער) נו, איהר האָט זיך שוין אָנגעווארעמט? נעהט, קינ־

דערלעך אין קעלער אריין — זיי קענען אלע ווייל אהער אריינ־פאלען. (אסתר און גאלדע דערשראקענע אב).

ח נ ה (קוקט ארויס אין פענסטער, שטעהט א ווייל און לויפט אב פון פענסטער, פערבערגענדיג די הענד מיט א שרעקלי־כען געשריי): וועה איז מיר! — דריי אפיציערען נעהען גלייך אהער!

ח י י ם (געהט צו צום פענסטער): יא... מיר דאכט, אז זיי נעהען אהער... שלעכט! נעה אריין צו די קינדער אין קע־לער...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (בעטראכטענדיג חנה'ן): עט... אן אלטע אידענע... זי קען בלייבען...

ח נ ה (פערשעהמט): ווייס איך וואס...

(הינטער'ן טהיר הערט זיך א קלאנג פון שפאנען און שוער־דען און א הויך רעדען געמישט מיט א געלעכטער).

א ל ע: (מיט שרעק) זיי נעהען...

(די טהיר ניט אנקלינגעדיג עפענט זיך ראש אויף, עס פאלען אריין דריי אפיציערען פון דרייסיג ביז פיערציג יעהריגען עלטער אין לאנגע שינעלען, פערגארטעלט מיט בריטע פאיאסען, רעכט ביין ברוסט א רעוואלווער אין א רימענעם בייטעל, און א שווערד, וואס שלעפט זיך נאכלעסיג אבער מיט שטאלץ איבער'ן דיל.

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (שטרענג, אבער מיט געוויסער גרויסמוטיגקייט!): נו, איד! ביזטו צופריעדען, וואס רוסען זייגען אריין צו אייך אין לוואוו?

ח י י ם (קוים פערשטעהנדיג): טאק וועלמאזשני פאן... (די איבעריגע אפיציערען לאכען).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (צו חנה'ן): און דו חייעטשקע... (בעטראכט זי) ביזט שוין אלט? ווי אלט ביזטו, חייעטשקע?

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר: זי פערשטעהט ניט, וואשע

בלאנארדיע — זי קען ניט קיין רוסיש... אן אלטע אידענע... איבער זעכציג...

ח נ ה (קומענדיג צו זיך, שאקעלט מיט ענווות מיט'ן קאפ): סטארא קאביעטא, פאנאוויע...

(די אפיציערען לאכען).

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר: נו, וואו זיינען אייערע קינדער?...

ח י י ם (דערשראקען): ניטא... מיר האבען ניט קיין קינדער...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (לאכענדיג): בעזדיעטניקעס?... וואס?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: וואו זיינען אייערע יונגע חייעטשקעס? הא? בעהאלטען? ארער אוועקגע־שיקט צו פראנץ יאזעפ'ן פאר א מתנה...

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר: זיי האבען אייך זוהן... אין מלחמה נעבעך...

ח י י ם (זיפצט): יעדען סין...

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט א געמאכטע בייזקייט): קענען אונזערע נענאנגען.. שיעסען אויף אונזער חיל!... (דראהענד מיט'ן שווערד).

ח י י ם (דערשראקען): ער האט טאקע ניט געוואלט... וואס האט ער נעזאלט טהאן?...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (שפיעלענדיג מיט'ן שווערד): יא... קיינער ווי פון אייך ניט נעהאן... אונזערע אויך... אבער מען נעהמט זיי, מיר שטעלען זיי אין ערשטען פייער... (צולאכט זיך).

ד ע ר ע ל ט ס ט ע ר א פ י צ י ע ר (ערנסט ווערענדיג צו די איבעריגע אפיציערען): נו, ברידער, וואס אז אמת איז אן אמת... אונזערע אידען זיינען גאר נישטקשה'דיג... אין מיין ראטע האט א אידע מיין לעבען גערעטעוועט... מען האט איהם

איצט די פּים ארונטערגענומען... שׂר האָט בעקומען א געאָר־
גיעוועסקי! א העלד א איר! ניטאָ וואָס צו רעדען!

דער אינגערער (מיט אַ בייזען פּייערל אין די
גראָהע אויגען): אָבער הערר קאפּיטאַן... איך פּיהל, אז ביי
דעם דאָזיגען אידען דאַרפען זיין טעכטער... איך בין שוין א
מבין דערווײַ... דאָס הויז שמעקט מיט יונגע אידישקעס...

דער מיטעלסטער אָפּיציער: יא... איך
שפּיר!... זיי זיינען דאָ... וויפּיעל וויים איך ניט... אָבער עס זיי־
נען דאָ חייעטשקעס (צולאכט זיך מיט אַ צופּריעדענעם געלעכטער).

דער עלטערער אָפּיציער (אָנקוקענדיג
חיים'ען און חייקעל מעקלער): וואר איז דאָ דער בעל הבית?

חיים: (שטאַמלענדיג) איך...

חייקעל מעקלער: איך בין א שכן...

דער עלטערער אָפּיציער (גוטמוטיג):
זאָג דעם אמת, האָסטו עפּעס טעכטער?

חיים (פּעסט): ניין!

חנה: ניעמא, פֿאַנאַוויע, ניעמא... טילקאַ יערען סין...
(די אָפּיציערען לאַכען).

דער עלטערער אָפּיציער: נו, דאָן מזטו
פּאר אונז שאפּען מיידלעך... פערשטעהסט?... עס וועט אייך ניט
העלפען קיין חכמות... מיר זיינען וואַיענע מענשען. מיר האָבען
אונזער האָנאָר! וואס אונז קומט, קומט אונז! קוים האָבען מיר
די שטאָדט איינגענומען, קומט קאָנטריבוציע...

חיים: וואו־זשע זאָל אייך נעהמען?

דער מיטעלסטער אָפּיציער: ניט אונזער
זאך! מיר האָבען שוין ניט קיין געדולד צו זוכען...

דער אינגערער אָפּיציער (בייז): איד!
ברענג אונז דריי שעהנע אידישע חייעטשקעס, וועז ניט,
(ציהט דעם שוערד).

חיים מעקלער (קענטיג בעפאלען פון א אי־דעם): וואשע בלאהאראדיע... איך וועל אייך ברענגען...

חיים: (קוקט איהם אן מיט פאַרוואונדרונג).

חיים מעקלער (אין דער שטיל צו חיים'ען): מבית־הזונות...

חנה (ברעכט די הענד): א בראך איז מיר געשען!...

חיים (פליסטערט): ס'איז שרעקליך!

חיים מעקלער: גזירת ת"ך...

דער אינגערער אפיציער: וואס פלאפעלט איהר אויף אייער ווילדען לשון! רעדט ווי מענשען! רוסיש רעדט!

חיים מעקלער: דא... פא רוסקי... פא רוס־קי... יא פאנימאיו!

דער עלטערער אפיציער: זיי וועלען שוין קענען רוסיש! אונזערע אידען קענען אלע רוסיש! מיר וועלען זיי דא אויך אויסלערנען!

חיים מעקלער (פערנייגט זיך אין א קאמישען אופן).

(די אפיציערען צולאכען זיך).

דער אינגערער אפיציער: שנעל, קום צו־ריק און ברענג רעכטע סחורה, וועז ניט, הרג'ענען מיר דא אויס דיינע אידען...

חיים מעקלער (מיט שרעק): זארים, זארים! סיימשאם... (אב).

דער עלטערער אפיציער (בעטראכטענדיג דאס בילד פון א רבי'ן אויפ'ן וואגן): חטא אן מאקאי?..

חנה (מיט הנאה): וועלקי ראבין... באך... (צייגט מיט'ן פינגער צום הימעל...)

דער עלטערער אפיציער: דא, ראבין... (שמייכעלט און ציהט לאנגזאם דעם שוועדד... שטעכט קאלטבלוטיג

דורך דאָס בילד, עס פאַלען מיט געוויש שטיקלעך גלאָז, דאָס בילד צוהאקט אויף צוויי פאלש אַראָפּ אויף דער ערד... די אָפּיציערען לאַכען... חנה וויפט זיך די אויגען... חיים זיפצט און קוקט ארוים צום פענסטער).

דער עלטערער אָפּיציער (אָנקוקענדיג די פאַלעסטינא מאַפּע): א עטאָ שטאָ זא יערונדא?

חיים: (קוקט מיט ליעבע בליקען אויפ'ן מאַפּע און שווייגט).

דער עלטערער אָפּיציער (בייז ווערענדיג): וואָס שווייגסטו?

חיים (מיט אויפגעהאלטענעם צאָרן): פאלעסטינא..

חנה (מיט תחנונים): טשעפּע ניט האר־לעבען, א זינד...

דער מיטעלסטער אָפּיציער (איראָניש): זייער אלט־פאַטער־לאנד...

דער אינגערער אָפּיציער (מיט חוזק): יערוסאלימסקיע דוואריאניע...

(אלע דריי אָפּיציערען צולאכען זיך... עס הערט זיך א קלינגען אין טהיר; חנה געהט אויפמאַכען).

חיים קעלמער (אריינקומענדיג פערשעהמט, נאָך איהם דריי מיידלעך...) דריי מיידלעך... נעבראכט, וואשע בלאהאראדיע...

(די דריי מיידלעך מיט אויסדרוקספאלע שווארצע אידישע אויגען מיט אַבגעלעבטע געזיכטער, קוקען אויף די אָפּיציערען, ווי מראָציג. חיים און חנה קוקען פערשעהמט אויף דער ערד.

דער אינגערער אָפּיציער (בעפראכטענדיג זיי אונצופריעדען): וואו האָסטו, איר, זיי נעקריגען?

חיים קעלמער: אין שטאָדט... ביי איין בעל הבית... ביי א צווייטען... ביי א דריטען... די שעהנסטע אידישע מיידלעך אויסגעקליבען... אלץ פאר אייך!

דער עלטערער אפיציער: ביזט א מא־
שענק! אזוינע סחורה קענען מיר אין דער היים! אט דאס איז
דער חן פון אייערע אידישע טעכטער?... מיאוס'ע!

חייקעל מעקלער (דערשראקען): פון צרות,
וואשע בלאהאראדיע... אויסגעהונגערטע... מלחמה־צייט...

דער אינגערער אפיציער: (קוקט אויף
מאנקען): נישקשה... (געהט צו איהר צו און נעהמט זי אן פאר'ן
ביוסט).

חייקעל מעקלער (צו מאנקען): האלט זיך ווי
א צנועה...

מאנקע: (לאזט זיך כלומרשט ניט!)

דער מיטעלסטער אפיציער: אויגען
האבען זיי שהנע, ברענענדיגע אבער די קערפערס... (בעקוקט
זיי).

חייקעל מעקלער (מיט התלהבות): שעהנהיי־
טען, וואשע בלאהאראדיע, קראסאוויצעס... נאר די מלחמה...
צרות...

דער עלטערער אפיציער (געהט צו העלענ־
קע): נו, יערוסלימסקא פרינצעס... ביזטו טאקע אזוי עהר־
ליך ווי דו מאכסט זיך...

חייקעל מעקלער: עהרליכע קינדער ווי גאלד...
שעמעודיגע! זעהט איהר דען ניט... קוים ביי זיי גע'פועלט!

חנה און חיים (ניט וויסענדיג וואו צו בעהאלטען
זיך): וועה! וועה!

(די אפיציערען בעקוקען די מיידלעך, וועלכע שטעהען מיט
אראבגעלאזטע קעפ. עס דערהערט זיך פלוצים פון ערגעץ א חיסטעריי־
שער געוויין...

די אפיציערען (מיט פרייד): פרויען־געוויין!
עס זיינען דא פרויען בעהאלטען...

ח נ ה (ברעכענדיג די הענד): וועה איז מיר!
ח י י ם (ווינקענדיג צו חיקעל מעקלער): שלעכט!
ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (מיט יאוש): איצט איז ביטער!...
ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר (מיט נצחון): אבער איך האָב געפיהלט, אז דאָ זיינען דאָ פרויען...
ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: נו, נו, ברידער! מיר וועלען באלד זען!
(לאַזען זיך צום טהיר, פון וואנען דער געוויין האָט זיך געהערט).
ח י י ם (פערשטעלענדיג זיי דעם וועג): ניין! נייז!
ח נ ה (פאלענדיג צו די פיס פון עלטערען אַפיציער): פאַנאַטשיק...
(קושט איהם דעם שוועד. די אַפיציערען שטויסען זיי אָב. לאָזען זיך צום קעלער. חיים, חנה, חיקעל מעקלער נאָך זיי. די דריי מידלעך קוקען זיך איבער איבערראַשט.
מ א נ ק ע: מיר זיינען פאר אלע די קרבנות...
ה ע ל ע נ ק ע (ברוגז): האָסט געהאט וואָס צו פערליערען!...
ח י י ע נ ק ע: מיר ווייניט דאָס הארץ... זיי איז דאָך א שאָד, עהרליכע קינדער... לאָמיר זיי ראטעווען...
(די צוויי טעכטער גאָלדע און אסתר געפיהרט פון אַפיציערען קומען אַריין. חיים, חנה און חיקעל מעקלער נאָך זיי...
ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: אט דאָס זיינען שעהנהייטען!
ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א פ י צ י ע ר: אט אזוינס האָבען מיר געמיינט!
ד ע ר א י נ נ ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: א שאָד, וואָס בלויז צוויי.
ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א פ י צ י ע ר: (בריוטהערציג)

מיר וועלען זיך שוין צוטהיילען...

חיינקע (צום עלטסטען): לאָזט זיי אַב!

העלענקע: אָפיציערען דארפען איידעלער זיין!

מאנקע: מיר זיינען דען אייך וועניג!

דער עלטערער אָפיציער: איהר זענט אויפערזיכטיג? (לאכט צו מאנקען) אויבריגענס. דו בלייבּ.

דער מיטעלסטער אָפיציער: אלע זאלען בלייבען.

דער אינגערער אָפיציער: נעווים אלע!

מאנקע: איך וועל ניט בלייבען!

חיינקע: איך אויך ניט.

העלענקע: סיידען טוידטע וועט איהר אונז דאָ האבען!

דער עלטערער אָפיציער (פערוואונדערט): וואר זענט איהר דען?

מאנקע (מיט א צולהכעיס): נאָסען־מיידלעך!...

חיינקע: מיר זיינען געקומען אויסלייזען פון אויערע ערע הענד צוויי אידישע טעכטער...

העלענקע: איהר טאָרט זיי ניט טשעפען! עהרליכע קינדער!

(די אָפיציערען קוקען זיך איבער).

דער עלטערער אָפיציער (מורמלט): אינטערעסנאָ!

דער אינגערער אָפיציער: נו, וואָס האָבען זיי זיך געשטעלט טענה'ן, אָדער נעהמט זיי, אָדער דערשיסט זיי.

מאנקע (אויסשטעלענדיג די ברוסט): שיס!

חיינקע און העלענקע (אויסשטעלענדיג זייער ברוסט, אין איין קול): שיסט!

ח נ ה (מיט א תחינה ניגון): אוי, ווי זיינען דאך טייערע קינדער, צדקניות...

ח י י ם (צו אסתר'ן און גאלדען): קינדער! לאזט זיך אויך בעסער דערשיסען!

ח י י ק ע ל מ ע ק ל ע ר (קוקענדיג צו די דריי מיידלער): העלפט, אידישע טעכטער! ראטעוועט צוויי עהרליכע אידישע מיידלעך!...

ד י ד ר י י נ א ס ע ן מ י י ד ל ע ך: (אין דער זעלבער פאָזע) נו, שיסט!

ד י ד ר י י א ָפ י צ י ע ר ע ן (פערגאפט און איבערראשט)!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א ָפ י צ י ע ר: ס'איז נאָר אנדערע מיידלעך!

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א ָפ י צ י ע ר: העלדינס!

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר: יא, נאָר נישקשה'דיגע!

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א ָפ י צ י ע ר (אנווייזענדיג אויף מאנקען): זי הויבט מיר שוין אן שטארק צו געפעלען.

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א ָפ י צ י ע ר: זיי זיינען אלע דריי מיר איצט געפעלען...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א ָפ י צ י ע ר: יא, די אוינעזיערע פלאמען, ווי ביי זשאן ד'ארק... (צולאכט זיך).

ד ע ר ע ל ט ע ר ע ר א ָפ י צ י ע ר (ווי ניט זיכער): לאמיר אפשר די צוויי אבלאזען...

ד ע ר מ י ט ע ל ס ט ע ר א ָפ י צ י ע ר: עס איז א שאד... אבער...

ד ע ר א י נ ג ע ר ע ר א ָפ י צ י ע ר: וועז די דריי בעטען אזוי העלדיש...

א ל ע ד ר י י נ א ס ע ן - מ י י ד ל ע ך (ווי איין שטים): מיר פאדערען!

דער עלטערער אפיציער (לאכט): ווי נעפעהלט אייך די העזה!

דער מיטעלסטער אפיציער: (קוקענדיג מיט פעראכטונג אויף אסתר'ן מיט גאלדען): איך האב פיינט פערווינטע נשמות...

(חיים מיט חנה'ן קוקען זיך איבער... אסתר און גאלדע שטעלען אוים זייערע אויגען און גלויבען ניט אין דעם וואס עס קומט פאר...)

חייקעלע מעקלער (מורמלט): גזירת ת"ך...
(פאוזע)

דער עלטערער אפיציער (צו מאנקען): אלזא, זאג זיי דארטען, אז זיי זיינען פריי.

מאנקע (גלעט איהם שקאצווואסט די וואנסען): ליובליו!

חייענקע (צום מיטעלסטען): א, דו ביזט א וואויליער קערל...

(יעדע פון די דריי מיידלעך נעהמט אן אפיציער אונטער'ן ארים און פיהרט איהם אין צווייטען צימער. — אסתר און גאלדע לאזען ארויב די קעפ אויף די ענט און פאלען אריין אין פערגעסענטהייט).

חיים מעקלער (צו חיים'ן): קען מען שעצען א אידישע נשמה?...

חיים: וועי וויים... איך וועי משוגע...

חנה: (פרום) גאט זאל זיי העלפען, צולאזענע... אבער זיי האבען גאט אין הארצען... האבען גערעטעוועט מיינע טעכטער פון שאנדע... (דריקענדע שטילקייט).

(פארהאנג לאנגזאם)

די צוויי געפאַנגענע.

פערזאנען:

ערשטער קאלאנע.
צווייטער קאלאנע.
א געפאנגענער.
א געפאנגענע.

(די סצענע קומט פאָר ביי רוים נאָכ'ן חורבן בית שני).

ערשטער קאָלאָניאַל (פאר'ן שוועל פון זיין הויז צום צווייטען קאָלאָניאַל קעגענאיבער): האָסט זיך שוין אויסגע־רוהט פון לאנגען און שווערען קריעג?

דער צווייטער: אָ, יאָ! דער קריעג איז פאר מיר גאָר נישט אזוי שווער געווען. איך האָב קיינמאָל נישט ג־גלויבט אין דער גרויסער קראפט פון די אידען.

ערשטער קאָלאָניאַל: דאָס איז שוין נישט אמת: זיי האָבען געקעמפט ווי לייבען פאר זייער לאנד און פרייהייט. דו ווייסט דאָך, ווי אזוי איך האָס דאָס דאָזיגע הארט־נעקיגע און ווידערשפּעניגסטע פאָלק, אָבער אן אמת מוז מען זאָ־גען: מוט האָבען זיי געזונ ארויסגעוויזען.

דער צווייטער (סארקאסטיש): עס האָט זיי נישט נאָר זייער מוט, נאָר זייער גאָט נישט געהאָלפען. זיי זיינען פערטיליגט געוואָרען ווי שאָף און דאָס רעשט איז געפאנגען גע־וואָרען.

דער ערשטער: אָ, יאָ! עס איז פון זיי קיין שריד ופליט נישט געבליבען, און וועגען די געפאָנגענע וועל איך דיר זאָגען דעם אמת — איך האָב מיך נישט געיאָגט שטארק נאָך זיי. קנעכט האָב איך געזונ. איך האָב נאָר איין יונג געפאנגען. ער איז זעהר שעהן, עס איז מיר געווען א שאָד צו הרג'ענען איהם, אָבוואָהל ער האָט זיך געבעטען מיט די אויגען, און דער־פאר טאקע האָב איך איהם לעבען געלאָזט. זאָל ער געפיניגט ווערען אלס קנעכט, וועט ער וויסען, ווי אזוי מען איז מורד אין דער רוימישער מאכט.

דער צווייטער: איך האָב דוקא א סך געפאַנגען; ווּאַרים נישט? פאר מיינע פאַלאַצען און פעלדער. נישקשה. זיי וועלען איצט זיין געטריי.

דער ערשטער: געפינען זיך צווישען דיינע גפאַנגענע שהנע און געזונטע?

דער צווייטער: זיי האָבען ביי מיר אַלע איין פּנים. אָבער איין געפאַנגענע, נאָך גאָר א יונג מיידעל, איז א וואונדערליכע שהנהייט. וועז איך זאָל נישט האָבען צום דאָזיגען פאַלק אזא טיעפע פעראכטונג, וואָלט איך זי געמאכט פאר מיין קעפּס־וויב... ז׳ רייצט מיך זעהר. אָבער איך קען עס נישט צולאָזען, איך זאָל מיין ליעבע א שקלאפין שענקען און נאָך א טאָכטער פון א בעזיעגטען פאַלק...

דער ערשטער: א, געטער! ווי קענסטו גאָר אזוינס טראכטען? דו וואָלסט דעם רוימישען יחום דערמיט פערפלעקט.

דער צווייטער: נעווים! דער רוימישער יחום איז מיר גענוג טייער. אָבער דו ווילסט וויסען א סוד, וועל איך דיר ענטדעקען.

דער ערשטער (נייגעריג): איך בעשווער דיך אין נאָמען פון יופיטער, דערצעהל!

דער צווייטער (פליסטערנד): מען דערצעהלט, אז טיטום האָט זיך א געליעבטע פון די געפאַנגענע אויסגעוועהלט. זאָלען מיר עס גלויבען אויפ׳ן גרויסען העלד און זיעגער?

דער ערשטער: דער זיעג פער׳שיכור׳ט, אוז מען קען זיך אין שיכרות אלץ ערלויבען...

(פויזע).

דער ערשטער: דאָך פערדריסט מיר, וואָס איך האָב נאָך פון זיי נישט געפאַנגען, אלם קנעכט, קען זיין, זיינען די אידען רוהיג. אָבער וויסטו, וואָס מיר איז איינגעפאַלען?

דער צווייטער: וואָס קען איך וויסען? זאָג מיר.

דער ערשטער: דו זאָגסט, אז צווישען דיינע געפאַנגענע געפינט זיך זעהר א שעהנע אידין...

דער צווייטער: וועז איך וואָלט נישט מורא האָבען פאר זינד, וואָלט איך זי געגליבען צו אייגער פון אונזערע געטינס...

דער ערשטער: האָסט שוין געזינדיגט! די געטער זאָלען דיר פערגעבען. איך בין אָבער איצט אויסען וואָס אַנדערש. איך וועל מיט דיר א געשעפט מאַכען...

דער צווייטער (פערוואונדערט): געשעפט? ווי קומסטו, פאטריציער, צו אזא געמיינער זאַך, ווי געשעפט... דו ביזט אויך ווי שיכור פון זיעג און רערסט דומהייט.

דער ערשטער: א, שרעק זיך נישט. איך בין נענוג שטאַלץ מיט מיין רוימישען יחוס. איך האָב נאָר א וויץ געמאַכט... איך וועל דיר זאָגען דייטליך: איך האָב א שעהנעם קנעכט געפאַנגען, דו א שעהנע שקלאפין, — לאָמיר זיי צוזאַמענפאַרען און זיי וועלען זעהר שעהנע קינדער געבוירען, און אט די קינדער וועלען מיר זיך טייל און וועלען שעהנע קנעכט שפעטער האָבען.

דער צווייטער: אויב עס געפעלט דיר שטארק. קען איך דיר עס צולייעב טאָן. איך בין אָבער אין ספק, צי וועלען זיי ביידע וועלען פערקעהרען אַהן חופה... ביי די אידען איז מען זעהר אָבגעהיט. די צניעות איז זעהר שטארק אין זייערע פאַמיליעס. לויט זייער תורה קומט דערפאר די גרעסטע שטראָף.

דער ערשטער: א, זיי רוהיג, פרייגד. צוויי יונגע וועזענס, מעגען זיי שטאַמען פון אידישען פאָלק, וועז זיי בלייבען אליין אין דער פינסטער... דערצו וועלען מיר זיי נאקעט אויסטאָן... זיי וועלען שוין פערגעסען אָן זייער תורה און אָן

זייער צניעות אוּן אַן זייער נאָט...
(בוידע לאכען).

דער צווייטער: יאָ, דאָס ביזטו נערעכט... אוּן איבערהויפּט געפעלט מיר די גאנצע שפּיעל. אלזאָ, גוט, פּריינד, איך בין וויליג דאָס צו טהאָן. טאָקע די נאכט וועלען מיר זיי צוזאמענפּאָרען.

דער ערשטער: ניט דיין שקלאפין אָ בעסערען נאכטמאָל צו עסען...

דער צווייטער: אָ, עסען עסען זיי אלע וועניג... נישט אלץ איז זיי דאָך ערלויבט... עס ארט מיך דוקא נישט, וואָס זיי עסען וועניג, איך וויל זיי אליין פּיעל עסען נישט נעבען... אָבער דער שעהנער שקלאפין האָב איך שוין געוואָלט מעהר עסען געבען, עסט זי נאָך וועניגער ווי אלע... זי זיצט מיט שטאָרע בליקען אוּן קוקט צו מזרח־זייט...

דער ערשטער: מיינער אויך אזוי... קוקט אלץ צו מזרח־זייט...

צווייטעס בילד.

(אָ פּינסטערער חדר. אין איין ווינקעל זיצט האָלב־נאָקעט די געפּאָנגענע אידין. איהרע לאָנגע שווארצע האָהר צעוואָרפען איבער די אָקסלען אוּן העלפּט איבער'ן פּנים. אין צוויי־טען ווינקעל זיצט אויך האָלב־נאָקעט דער געפּאָנגענער. זיינע אויגען האָלט ער געשלאָסען, דעם קאָפּ אַראָפּ־געלאָזט אויף די קניה...)

דער געפּאָנגענער (פּון זיין ווינקעל, קרעכצענדיג): אָ, מיין פּאָטער, מיין פּאָטער! וואו ביזטו איצטער...

ביזטו דער׳הרג׳עט, פערטיידינגענדיג דאָס הייליגע הויז, אָדער דיין כהונה איז פערשוועכט געוואָרען, און געפינסט זיך, ווי איך ביי די געצענדינער פאר א קנעכט?... א, מיין פאָטער, מיין פאָטער!

ד י נ ע פ א נ ג ע נ ע (פון צווייטען ווינקעל, שליכ־צענדיג): מיין פאָטער, דער שעהנסטער אידישער מאן... וואו איז ער איצט?...

ד ע ר נ ע פ א נ ג ע נ ע ר (וויינט אין דער שטיל): א, הייליגער גאָט! מיט א פרעמדער פרוי איז איין חדר... איך בין דעם כהן־גדול׳ס זוהן... מיין כהונה איז פערשוועכט...

ד י נ ע פ א נ ג ע נ ע: א, ווען... מיין פאָטער וואָלט עס וויסען, וואו איך געפין זיך איצט און מיט וועמען — מיט א רוימישען שקלאף... א, ער זאָל מיך חאָטש נישט אָנריהרען... איך וועל מיך בעסער לאָזען טויטען...

ד ע ר נ ע פ א נ ג ע נ ע ר (שטיל צו זיך): א, די ווילדע צולאָזענע רוימער! זיי מיינען, אז איך וועל זינדיגען מיט א פרעמד מיידעל, א שקלאפין... שטארבען וועל איך דאָ און וועל זי נישט אָנריהרען.

(פון ביידע ווינקלען הערט זיך א שלוכצען). אין קליינעם פענסטערל הויבט אָן ווערען גראָהער און גראָהער. עס קוקט אַריין אין חדר א שטיקעלע הימעל... עס ווערט ליכטיגער, ליכטיגער...)

ד י נ ע פ א נ ג ע נ ע: א דאַנק דיר, גאָט! עס טאָגט שוין, און דער פרעמדער האָט מיך נישט אָנגעריהרט... איך דאַנק דיר, גרויסער גאָט!... ריין בין איך ווידער געבליבען, ווי מיין פאָטער האָט מיך געלערנט, ווי מיין ברודער... א, מיין ברודער, ווי ליעב האָב איך דיך געהאט! וואו ביזטו איצט?...

ד ע ר נ ע פ א נ ג ע נ ע ר (פון צווייטען ווינקעל): די זון געהט שוין אויף, און פאר אונז איז זי אויף אייביג פער־לאָשען. די שטראהלען פאלען איצט אויף די חורבות פון בית־המקדש... נישטאָ קיין כהן, קיין נביא... און וואו זיינען מיינע

ליעבליכע, מיין פאַטער, מיין מוטער, מיין ליעבע שוועסטער — איז זי אויך, ווי איך, געפאנגען געווארען? (הויך אויפ'ן קול, פערבערעכענדיג מיט די הענד) אָ, מיין שוועסטער! מיין שוועסטער!

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (איבערראשט): עפעס א בעקאנטער קול... איז עס מעגליך?... (הויבט אויף פאַרזיכטיג די אויגען, בעמערקט אָבער דעם געפאנגענעמס נאַקעטען קערפער, לאַזט זיי שנעל אַראָב...) פרעמדער מענש! רעדט עפעס נאָך. איך ווילּ הערען אייער קול.

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (דיזעלבע איבערראשונג): וועמעס קול הער איך, מיין גאָט! (הויבט אויף זי אויגען, בעמערקט אָבער דעם האַלב־נאַקעטען קערפער און פערשטעלט זיי צוריק מיט די הענד...)

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע: (ציטערנדיג מיט'ן גאַנצען קערפער): ווער ביזטו, פרעמדער?

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר: ר' ישמעאל כהן גדול'ס זוהן...

ד י ג ע פ א נ ג ע נ ע (שפרינגט אויף פון אָרט, לויפט צום צוויימען וויינקעל און שרייט אויס): מיין ברודער! מיין ברודער!

ד ע ר ג ע פ א נ ג ע נ ע ר (ששעלט זיך אויף): אָ, מיין שוועסטער, מיין שוועסטער! וואו האָבען מיר זיך עס געטראָפען? נישט אויפ'ן בארג ציון, נאָר דאָ אין א פינסטערען חדר, ביי געצענדינער! (פאַלען אייניע די אַנדערע אויפ'ן האַלז און וויינען לאַנג, לאַנג, ביז זיי געהען אויס אין טרעהרען, און פאַלען טויט אויף דער ערד אַרומגענומען...)

(עס עפענט זיך דאָס שמאַלע טירעל פון חדר, און די צוויי קאַלאַנעלען געהען אַריין, לאַבענדיגע).

ד ע ר ע ר ש ט ע ר: זעהסט, ווי פעסט זיי ליגען ארומגענומען... און מיר האָבען מורא געהאט, אז זיי וועלען זיך נישט

צוריהרען אויגע צו די אנדערע...

ד ע ר צ ו ו י ט ע ר : ווער קען זיי וויסען... קום, לאָ־
מיר זיי נישט שטערען...

(אָב)

דער טויטער פעלדמארשאל.

(ריאלאג)

אין א קלייגע אפיציערען־פאלאטקע זיינען געזעסען צוויי רוסישע אפיציערען און האבען צווישען זיך געפיהרט פאלגענדען געשפרעך.

ערשטער אפיציער: איז וואס זענט איהר, קאפיטאן, אזוי פערצוויפעלט? דער קריעג איז נאך ניט גענדיגט. ענדליך וועלען מיר דאך זיעגען.

צווייטער אפיציער (קוקט אין דער וויסקיס אריין): מיר — זיעגען? כא־כא־כא.. אונמעגליך!... מיר האבען שוין פעשרפיעלט.

ערשטער אפיציער: מען קען נאך נישט וויסען... אונזער ארמעע איז נאך גענוג גרוים... אויך יעדען פאלענעם סאלדאט האבען מיר צוהן נייע...

צווייטער אפיציער (קוקענדיג אין דער וויסקיס, וויי ער וואלט עמיצען געזוהן): נאכדעם קען אונז שוין העלפען... (שמייכעלט מיט א מאדנעם שמייכעל) מיר זיינען פערלאארען!

ערשטער אפיציער: איהר רעדט, קאפיטאן. נישט וויי א מיליטער־מאן, וואו איז אייער מוטה אהינגעקומען? עס וואונדערט מיך אויך אייך. איהר האט דאך בעפאר דעם קריעג אזוי פיעל מוטה און גלויבען ארויסגעוויזען.

צווייטער אפיציער: אך, מיין גאט! בעפאר'ן קריעג... דעמאלט האב איך געגלויבט אין אפאלשטענדיגע

נען רוסישען זיעג... אבער איצט, וויסענדיג וואר אונזער פעלד־מארשאל אין. קען איך ניט גלויבען...

ערשטער אפיציער: איהר גלויבט דען ניט אין די מיליטערישע פעהיגקייט פון אונזער פעלד־מארשאל ניקאלאיעוויטש? מען מוז צוגעבען, אז נאך אלע מפלות איז ער פאָרט א העלד און איך בין זיכער, אז ענדליך וועט ער דעם שונא פעריאגען און ער וועט זיעגרייך מיט אונזער נייער ארמעע אריינדרינגען איז שונא'ס לאנד.

צווייטער אפיציער: א, יא! וועז ער וואלט נעווען דער פעלד־מארשאל וואלט עס אפשר פריהער אדער שפעטער נעשעהן. צו אונזער גרויס אונגליק איז ניט ער דער פעלדמארשאל... מיר לעבען אלע אין טעות. (גלאצט אויס די אויגען און קוקט אין דער וויסטקייט אריין, שמייכלענדיג פערדעכטיג.)

ערשטער אפיציער: (דריקענדיג מיט די פלייצעס): איך פערשטעה אייך ניט, הערר קאפיטאן, עפּים רעדט איהר זאנדערבאר... וואס הייסט מיר לעבען אין טעות: צווייפעלט איהר דעז, אז דער ריכטינער פעלד־מארשאל איז ניקאלאי ניקאלאיעוויטש, דער מאן פון גרויסען מוטה און שטארקען וויליען! מיינט איהר דעז, אז ער לאזט זיך בעאיינפלוסען פון אנדערע?...

צווייטער אפיציער: יא... איך וויים אליין... ניקאלאי ניקאלאיעוויטש איז אפיציעל דער פעלד־מארשאל... ער איז א מאן פון גרויסען מוטה... קיינער קען אויף איהם ניט ווירקען... ער איז דער אייניציגער פיהרער... מיר אלע זיינען איהם אונטערוואַרפען, זיינע בעפעהלען זיינען אונז הייליג אבער (שמייכלענדיג) ער איז דאך ניט דער פעלד־מארשאל.

ערשטער אפיציער: פאר קיין פאל פערשטעה איך ניט, הערר קאפיטאן, איך וואלט נעוואלט איהר זאלט עס מיר ערקלערען דייטליכער...

צווייטער אפיציער: דייטליכער... הם... עס

איז ניט אזוי לייכט... דאס דארף מען קענען זעהן... מען דארף האבען דערצו אנדערע אויגען... און דערצו... אה, איהר וועט עס ניט פערשטעהן, איהר זיינט א צו געזונטער מענש... און דערצו א נישט גלויביגער...

ערשטער אפיציער (בעטראכט דעם קאפיטאן מיט פאַרשענדע בליקען) איהר זיינט נישט געזונט, הערר קאפיטאן, איהר האט געראַרפט נעהמען אורלויב... אבצורוהען זיך א פאר וואכען...

צווייטער אפיציער: מיין פרייַנד, איך פיהל מיך גאנץ געזונד... ניט דאס... (ראש) אבער וואר איז אונזער פעלד־מארשאל וווייסט איהר אלץ נישט... (צולאכט זיך).

ערשטער אפיציער (דערשראקען): הערר קאפיטאן... זאל איך אימיצען רופען... מיר דאכט, אז איהר האט היץ...

צווייטער אפיציער (בייז): איהר זאלט זיך נישט דערוועגען... שטענדיג איז מיט אייך אזוי, הויבט מען אז זעהן זאכען אין זייער ריכטיגען געשטאלט הייסט עס ביי אייך: קראנקהייט, היץ, — אידיאטען!...

ערשטער אפיציער: אבער... מען זעהט דאך, אז איהר זייט. הערר קאפיטאן אביסעל מיער... איהר האט גע־דארפט ווירקליך אויסווירקען א פאר וואכען רוה פאר אייך... נאכדעם וואלט איהר מיט פרישע קרעפטען געקענט שלאגען זיך מיט'ן שונא און פיהרען אייערע רעטעם אויפ'ן ריכטיגען וועג, צום זיג און רוהם..

צווייטער אפיציער (שפרענג): און וואס וועט ער זאגען?

ערשטער אפיציער (פער'חדוש'ט): וועד?

צווייטער אפיציער: דער פעלד־מארשאל!

ערשטער אפיציער: וועלכער פעלד־מארשאל?

צווייטער אפיציער: נו, געווים ניט דעם

צאר'ס אנקעל... ער איז שוין לאנג אויס פעלד־מארשאל... אז איך זאג פעלד־מארשאל מיין איך יענעם, יענעם... איהר קענט איהם ניט... אבער ער איז דער אמת'ער...

ערשטער אפיציער: בערוהינט זיך, הער קאפיטאן...

צווייטער אפיציער: איך בין זעהר רוהיג (שמייכעלט) אבער טאקי דערפאר וויים איך ווער אונזער פעלד־מארשאל איז...

ערשטער אפיציער (פטארענדיג צו בעהערשען זיך): אנו. לאמיר אויך וויסען ווער איז ער, ווי באלד אז ניט אונזער גרויסער ניקאלאי ניקאלאיוויטש...

צווייטער אפיציער (אויפגעלעבט, די אויגען פינקלען): אט איצט געפעלט איהר מיר... הערט־זשע מיך אויס... דאס איז נעווען א פאר וואכען נאכדעם ווי דער קריעג מיט'ן שונא האט אויסגעבראכען... מיר זיינען נאך געווען אלע פול מיט מוטה און גלויבען אין א שנעלען און ערפאלגרייכען זיעג... איך האב דעמאלט געפיהרט מיין ראטע צו דעם ווענ, צום דייטשען גרעניץ... קענען אונז האבען געוואנדערט מחנות אידען... דאס האט אונזער בריגאדנער זיי ארויסגעשיקט. מסתמא האט ער אווי פערשטאנען... איך שטעל מיך נישט געגען די בעפעהלען פון א בריגאדנעם... אונזערע סאלדאטען האבען זיי אויסגעלאכט... זיי זיינען ווירקליך געווען זעהר קאמיש און לעבערליך ביין לויפען... זייערע לאנגע קאפאטעס האבען געפלאטערט ווי פלייגלען פון שווארצע גרויסע דערשראקענע פויגעל... נאר ביסלעכווייז, ביסלעכווייז זיינען זיי פערשוואנדען פון אונזערע אויגען... מיר זיינען געגאנגען איבער פעלדער... פוסטע פעלדער... עס איז נעווען הערבסט. און אט האט אונזער ראטע בעגעגנט איין אייניגען אידען, א קליינער, א דערשראקענער... ער איז געלאפען קענטיג פאר שרעק, וואס ער איז אבגעשטאנען פון זיינע בריידער און ער האט זיי

געוואלט אניאגען... אין האנד האט ער געהאלטען א פּעקל. איינער א סאלדאט האט א געשרעה געטהאן: שפּיאן! מעהר האט דער דאזיגער ניט געברויכט. גלייך האב איך א קאמאנדעוע געטהאן: שיעסען. אין א רגע ארום איז שוין דער איד געלעגען אויסגעצויגען און ארום איהם א טייכעלע בלוט... איך זעה איצט פאר די אויגען דעם דאזיגען געפאלענעם אידען, מיט דעם פערגליווערטען שרעק אין די אויגען... איך האב מיך צוגעבויגען, געגומטען דאס פּעקל און אבגעבונדען... עס זיינען ארויסגעפאלען ביכער... מאדנע ביכער.. גרויסע אותיות... אווינע אלטע, נעהיימניספולע.. איך האב איבערגעליענט די אונטערשריפטען אויף רוסיש אויף דער ערשטער זייט, ערשט דאס זיינען געווען הייליגע אלטע אידישע ביכער... די ביבל... דער תלמוד... און נאך אזעלכע פון זיערע אלטע ביכער... איך האב נאך אמאל א קוק געטהאן אויף דעם דערשאסענעם און האב גלייך בעמערקט, אז דער פערגליווערטער שרעק פון די אויגען איז פערשוואונדען. אנשטאט א שרעק האט אין זיי געוהט א שמייכעל... אבער עפּעס אזא מאדנער... איך וועל ניט זאגען א בייזער.. נאר עפּעס א פּאזאגענדיגער, א דראהענדער... „אלץ איז איצט פערלאָרען!" האב איך א טראכט געטהאן און זיך גענאזט מיט מיין ראטע וויטער, מורא האבענדיג זיך אומצוקומען. מיר האט זיך געדאכט, אז דער דאזיגער איר, וואס איז פאר אומזיסט און אומנישט דערשאסען געווארען וועט מיך נאכיאגען... מיין שרעק איז אבער געווען אומזיסט... ער האט מיך נישט נאכגעיאגט! אבער שפּעטער האב איך איהם געזעהן שוועבען אלץ פּאראוים און פּאראוים...

מיר האבען נאכדעם געהאט אייניגע כלומרשטע זיענען. די מיליטער האט געיובעלט... איך אבער האב געוואוסט, אז עס איז נאר אויף א ווייל... קיין נצחונות קענען מיר שוין ניט האבען... וויל דעם קריעג פיהרט אן אט יענער דער'הרג'עטער איד... ער גענהט שטענדיג פּאראוים, ווי א פעלד־מארשאל און

זיין שמייכעל איז די קאמאנדע. ער גיט א שמייכעל און מיר פערלירען א פעסטונג. א צווייטען און מיר זיינען אין פלעז. א דריטען און מיר זיינען אלע אין א פאסטקע ביין שונא... יא. פרוינד, אונזער פעלד־מארשאל איז יענער איד... מיר וועלען פערלאַרען נעהן! דער טויטער פעלד־מארשאל איז מוטהיג און ענטשלאסען.. .איך זעה איהם פאראויס אונזערע מחנות און ער יובעלט מיט זיינע נצחונות איבער אונז... וואס קענסטו איצט טהאן? נאר אמאל שיעסען איהם קענסטו ניט... אונבעזיגער באר איז דער טויטער פעלד־מארשאל...

ערשטער אפיציער (מיט בעדויערן): איהר זייט קראנק, הער קאפיטאן; כ'וועל אייך נעהמען אין שפיטאל...

צווייטער אפיציער (מיט פראכטונג): איהר פערשטעהט עס ניט... און דאס איז אייער אונגליק... איבריגענס קענט איהר מיך אוועקפיהרען אין משונעים הויז, דארט איז איצט מיין פלאץ, אונזער אלעמענס פלאץ... (צולאכט זיך) אבער איצט וויסט איהר שוין ווער דער פעלד־מארשאל איז... חא־חא־חא... אט יענער קלייגער דערשראקענער איד... חי־חי־חי... דאס הארב איך איהם נעמאכט פאר א פעלד־מארשאל... ער איז א העלד, ער וועט זיינען, זיינען, זיינען!... איצט, פרוינד, פיהרט מיך! איך בין גרייט!...

מאנאלאגען.

דער פאפולערער מאי.

(פון טהעאַטער לעבען).

הערי קלינגער, דער שוישפיעלער איז געוועסען אין דער קליינער בעקערייַ אויף האוסטאַן סטריט און בעשטעלט א גלאַז קאַווע מיט קייק.

נעקומען איז ער אהער עקסטרא, ווייל א גלאַז קאַווע רעכענט מען דאָ דריי סענט און קיין טיפּ דאַרף מען דאָ ניט נעבען. ביז הייַנטיגען טאָג איז דאָס פאר איהם נעווען א גרויסער קרן. קלינגער איז אפילו קיינמאָל ניט נעווען קיין פערשפּאַרער. פערקעהרט, ער האָט אַלע מאָל ליעב א הוליע צו טהאָן, ווי זיינע אויסגערעכענטע חברים דריקען זיך וועגען איהם אויס מיט איראָניע און פאַרוואורף. אָבער ביי יעצטיגער שוועדער לאגע זיינער, נאָכדעם ווי ער האָט זיך צוקריעגט מיט אַלע מענעדזשערס און איז א נאַנץ ווינטער ניט אַנגאַזשירט געווען, האָט ער נעמוזט אַנהויבען צו קאַרגען.

נאָכדעם ווי דער קעלנער האָט איהם צוגעטראָגען די קאַפּע און האָט ווי מיט א שמייכעלע איהם אַנגעקוקט, האָט קלינגער דערפיהלט, אז דאָס בלוט געהט איהם אין פּנים אריין. ער האָט מורא געהאַט, אז דער קעלנער האָט איהם זיכער דערקענט.

ער האָט געוווּסט די קאַווע און געטראַכט:

— צו אַלדי טייוועל! אַלע קענען מיך! איך בין זיכער, אַז דער דאָזיגער חאַם האָט מיך דערקענט! אודאי מיך געזעהען אין „מירעלע אפרת".

ער האָט אראָבגעלאָזט דעם קאָפּ און געזוכט פערגעסענהייט אין דער קאָפּע קאַווע, ווי א שכור אין דער נאַכט משקה אוּן וויעדער געטראַכט:

— מען קען זיך פון די דאָזיגע „פאַטריאָטען" ניט אויסבאַהאַלטען. וואו דו זאַלסט ניט קומען, געפינט זיך איינער וואָס קען דיך אוּן שמייכעלט צו דיר...

ער האָט זיך שוין געוואַלט אויפהויבען, בעצאַהלען אוּן אַרויסגעהן, אָבער וועגענדיג די אויגען אין א זייט ערגעץ האָט ער בעמערקט, ווי עס זיצט ביי א ווינקעל טישעל א מאַן, וואָס קוקט אויף איהם אוּן דאכט זיך, אז ער גרייסט איהם.

— א בעקענט פנים! — האָט קלינגער א טראכט נעטהאַן.

נאָר אויידער ער האָט צייט געהאט צו דערמאַנען זיך ווער יענער איז, איז דער לעצטער אויפגעשטאַנען, זיך געלאָזט נעהן מיט א ברייטען שמייכעל צו קלינגער'ס טישעל אוּן צוגעהענדיג צו קלינגער'ען, האָט ער גוט־ברודעריש איהם אויסגעצויגען די האַנד:

—העלאָ, מר. קלינגער! ווי קומט איהר אהער?...

קלינגער האָט איהם בעקוקט אוּן זיך ענדליך דערמאַנט:

— מר. וואשקינד! פון באָערי מיוזיק האַל! ווי קומט א י ה ר אהער?

— איך שפיעל דא סקעטשעס אין א מואוניג פיקטשור פלאץ, האָב איך מיך אריינגעכאפט א קאווע אויסטרינקען....

„אז אך אוּן וועה איז צו מיר!" — האָט קלינגער אינערליך געקרעכצט. — איך, דער ליעבלינג פון פובליקום, אוּן דער דאָזיגער קאַליקע אין איין פלאץ...

ער האָט אַבער זיך טיפער איינגעקוקט אין יענעם׳ס פנים און האָט בעמערקט אין זיינע אויגען טרויער און אונצופֿריעדענהייט און ער איז צו איהם גוט אויפגעלאָזט געוואָרען:

— איהר שפּיעלט שוין גאָר אין מאָווינג־פּיקטשור פּלאַץ?

— וואָס זאָל מען טהאָן? — האָט וואשקינד מיט הכנעה געענטפערט, אז דער מיוזיק־האַלל אויף דער באָוערי האָט זיך צוגעמאכט, האָב איך מיר פערפאסט א פּאָר סקעטשעס און פיהר זיי אויף מיט א „פּארטנער" אין מאָווינג פּיקטשור פּלאַצער...

— מאכט איהר א לעבען? — האָט קלינגער מיט אנטהיילנעפרעגט.

— גאָר נישקשה... דער עיקר אַבער, איך דארף מיך ניט בלאמירען. מיין נאָמען אויף די פּאָוסטערס פיגורירט ניט. היינט וואָס געהט עס מיך אָן.

— דאָס איז וואוי! — האָט קלינגער געלויבט. — אבי דאָס „פּאַלק" זאָל דיך ניט קענען.

און אָנקוקענדיג מיט פּרײַנדשאפט וואשקינד'ן, האָט קלינגער זיך נענומען אויסצורעדען דאָס הארץ.

— עס איז, ברודער, ניטא קיין ערגערע זאך, ווי זיין פּאָפּולער, בעליבט ביין פּאַלק פּאר א נאש־בראָט. אָט נעהמט א ביישפּיעל פון מיר. דאָס פּובליקום קען מיך ווי א בייזען שינלינגער, מיין נאָמען איז אַדוואָרטייזט אין די צייטונגען. אייב קאהאן אליין האָט שוין וועגען מיר נעשריבען, אפילו מיין פּיקטשור נענבען אין „פּאָרווערטס", היינט די קלענערע רעדאקציעס איז דאָך אַבגערעדט; דער רעדאקטאָר פון „אידישען גליק" האָט מיך פערגליכען צו שילדקרויט'ען... זיינט איהר א מבין? !... מיט איין וואָרט, מען האָט מיך אויפגעבלאָזען, גענאכט פּאר א „סטאר" און דאָס פּובליקום אליין האָט מיך אויך, — בעקלאָגען זיך קען איך מיך נישט, — גענוג אַבגעשעצט. איך פלעג קריגען די גרעסטע אפּלאָוזען. מען פלעגט וועלען הייזעריג שרייענדיג: קלינגער! איך בין א ליבלינג.

איך האָב פּאטריאָטען און פּאטריאָטקעס... וואָלט דאָך אַן אנ־
דערער געוועזען גליקליך, צופריערעז, און וואָלט עס נעהאלטען
פּאר א כבוד... מיך אָבער, ברודער, קוילעט דאָס אוועק! עס
מאכט מיך אונגליקליך! וויל מיין נאָמען שטימט ניט מיט מיין
טאש. איהר פערשטעהט? אז מען איז פּאָפּולער, מוז מען זיין
רייך. וועז ניט, פּאסט זיך דאָס ניט און מען ווערט אלע וויילע
פערשעהמט. נאָך מיין מיינונג מוז א פּאָפּולערער מענש האָ־
בען אן איינענע וויילע ערגעז וויט הינטער'ן שטאָדט און ווי־
זען זיך פּאר'ן עולם מוז ער בלויז ווען ער שפּיעלט. אָבנע־
שפּיעלט — זעז זיך אריין אין אויטאָמאָביל און פּאהר אוועק
צוריק אין דיין וויילע. וויילסטו א ביסעל פערבערענגען, לאז זיך
אוועק צו מארטענס. דאָרטען איז דיין פּלאָץ. צוויישען גרויסע
קינסטלער, צוויישען גרויסע שריפּטשטעלער... נאָר ניט ווי
זיך צו־פּוס אויפ'ן סטריט. עס שאדט ניט אמאל דורכצושפּא־
צירען זיך צו־פּוס אויך. פערקעהרט, אמאל פּאסט עס נאָר צום
געשעפּט: געהסט זיך לאנגזאם, אנגעטהאן אין א צילינדער, א
סמאקינג, ווינטער אין א פּוטער, געאָרעמט מיט א שעהנע
לייידי, איבער סעקאנד עוועניו, צי אפילו איבער גרעניד סטריט
און דאָס פּאלק בעוואונדערט דיך: אט דאָס נעהט קלינגער מיט
זיין געליעבטע. מיט א וויב פּאסט ניט פּאר א קינסטלער.
קינסטלער שפּאצירען מיט געליעבטע...

אָבער שטעל זיך פּאָר, ברודער־לעבען, אז אזא מאן ווי
איך איז ניט קיין ביזנעס־מאן. לעבען לעב איך בלויז פּאר דער
קונסט, האָב זיך מיינע קאפּריזען, וויל אויפּטרעטען דוקא אין
גאָרדין'ס, אש'ס און פּינסקי'ס שטיק, וויל זיך צום ניערריגען
געשמאק פון פּאלק ניט ארונטערלאָזען, מיט די מענערזשערס
קיין קאָנטראקטען שרייב איך ניט. ערשטענס, ברעכען זיי איהם,
אויב זיי לוינט זיך, סיי ווי סיי; צווייטענס, האלט איך, אז א
קינסטלער טאָר זיך ניט קאָנטראקטירען. דאָס איז א בעליידי־
גונג! וואָס זשע קומט ארוים, ברודער!... לאכען זיי מיך מאקע

אלע אויס, אפילו די קאלעגען... אלע אנערקענען, אז איך בין א גרויסער טאלאנט, א גרויסער טראגיקער, כאטש אין קאמי־שע ראלען „ביט" איך זיי אויך... און אז עס קומט צו אננא־זשירען אויפ'ן סיזאן, פערנעהמט ענדליך מיין פלאץ א קאליקע...

מיינט איהר, אז דאס פאלק מאהנט מיך ביים מענערזשער? חס וחלילה! אין גיכען וועלט דער קאליקע נאך בעריהמטער ווי איך. מען שטעלט ארויס אויפ'ן פאוסטער זיין פיקטשור אביסעלע גרעסער און ער איז שוין דער ליעבלינג... וואלט איך צופריעדען געווען. נעהט עס אין דר'ערד די פאפולאריטעט מיט'ן נאמען! פערקעהרט, איך ווייל מען זאל מיך אין גאנצען פערגעסען. אויס קלינגער! קלינגער דער שוישפיעלער איז נע־שטארבען. עס ווייל לעבען קלינגער דער געוועהנליכער מענש. און אלס א געוועהנליכער מענש קען איך נעהן אין א שאפ ווי אלע מיינע אדעסער לאנדסלייט און ארבייטען ביי קלאוקס. עס איז ניט שווער זיך אויסצולערנען..

איהר ווילט הערען א וויץ, וועל איך אייך דערצעהלען. איך בין שוין טאקע געווען אין א שאפ. געשטעלט זיך אין דער רייהע מיט אלע ארבייטער און געווארט. מיינט איהר, האט מען מיך דארטעז ניט דערקענט?

— וואס טהוט איהר דא, מר. קלינגער? — האט איינער א דארער בחורל אויסגערופען הויך. אלע ווארטענדע אר־בייטער האבען זיך אומגעקוקט און דער גרעסטער טייל פון זיי און איך האב מיך פערשעהמט ווי א גנב און געמוזט אבטרא־האט מיך דערקענט און מען האט מיך געמאכט אן אוואציע גען זיך. וואס מיינט איהר האבען זיי געמיינט? אז איך ווייל שטודירען דאס לעבען, נאכמאכען די מינעס פון די אר־בייטער... איהר פערשטעהט, וואס פאר א אידיאטען דאס זיי־נען?...

שלעכט! זאג איך אייך! אזוי איז מיט אלץ. אננאזשירט בין איך ניט, פערדינענען פערדיען איך ניט קיין פעני, טראכט

איך מיר, איך וועל מופען ערגעץ אין אן ארימער וואוינונג, אין א פאמיליען־הויז, איך בין איינער אליין, וועל מיך בעהאלטען פון דער וועלט, און אוים קלינגער. איז ניט געפידעלט! ווי באלד אז די קונסט האבען פערכאפט די מענעדושערס, איז אוים קונסט.

לאז איך מיך אין אן ארימע סטריט ערגעץ אין א פער־וואַרפענעם ווינקעל זוכען א בעד־רום פאר א פאָר דאלאר א חודש, ווי אין אמאליגע יאהרען, וועו איך בין נאר וואס אהער געקומען. איז אבער, ברודער, לא מיט אן אלף. וואו איך געה אריין, אלץ מיינע פערעהרער, ליעבהאבער און בעוואונדערער: אך, מר. קלינגער! וואוהין האט איהר פערבאנדושעט...

און די מיסעס בעגלייט מיך פון די צובראכענע טרעפ און איך מוז אויסטראכטען א משוגענ'עם תירוץ: ווי אזוי קום איך אהער . . .

און וואס איז מכח רעסטאראנטס? איז דען ניט די זעלבע זאך. אט בין איך אריין אהער, אין אן ארימע בעקעריי... אין טאש האב איך עטליכע סענט, דאכט זיך דרייצעהן... נו, האב איך גערעכענט, קאפע דריי, געבעקס פינף, — איז אכט, בלייבט מיר נאך פינף סענט אויף א פעקעל מעקקאס. ווייזט זיך ארויס, אז דער קעלנער איז א פערעהרער מיינער; איהר זעהט, ווי ער קוקט אויף מיר... ער האט מיך אודאי געזעהן אין „חאשע די יתומה" און אפשר אין גאלדפאדען'ס „בן עמי", נו, מיינט איהר, וועט ער ניט קריגען דעם ניקעל א „טיפ"...

נאר דא האט דער שוישפיעלער פון די סקעטשעס מר. וואשקינד איהם איבערגעריסען און זיך אבגערופען:

— נו, מר. קלינגער, וואס אנבעטרעפט דעם ביל דא אין רעסטאראנט, וועל איך בעצאהלען... אויך דעם „טיפ" נעהם איך אויף זיך...

דער פאפולערער און בעליעבטער שוישפיעלער קלינגער האט זיך געדונגען אביסעל וועגען דעם, אבער ענדליך האט ער

אויסגעפיהרט. עס הייסט, ער אליין האט בעצאהלט זיין אייגענעם ביל און איז ארויס פון דער קלייענער בעקערייי אהן איין סענט.

דערפאר אבער האט ער זיך געפיהלט עהליכטערט, נאכדעם ווי ער האט זיך אביסעל אויסגערעדט דאס הארץ.

דער פאַטער.

..איהר פרעגט וואו איז מיין עלטערער באַי, בעני... א דאנק פאר'ן פרעגען. כאַטש, אז איהר דערמאַנט מיר איהם, צו־געהט מיר דאָס הארץ. שטעלט זיך פאָר אז מיין בעני יאָנט זיך נאָך וויל׳א'ן...

וועלכער וויל׳א? — פרעגט איהר — וואָס? — איהר לייענט נאָר ניט די פייפערם? א חדוש! איך מיין וויל׳א פון מעקסיקא, וואָס אמעריקא מוז איהם „כאַפען טויט אָדער לעבעדיג"...

אָט נאָך דעם דאָזיגען וויל׳א יאָגט זיך דאָס איצט נאָך מיין בעני זאָל לעבען...

איהר וואונדערט זיך ווי אזוי קומט מיין בעני צו מעקסי־קא. מיט צוויי יאָהר צוריק, געדענקט איהר דאָך האָט ער נע־ארבייט אין ניו־יאָרק, אָדער אמאָל ארומגענאנגען לעדיג, עס האָט זיך געוונדט נאָך דער צייט. איז איהם טאַקע נמאס געוואָ־רען ביידע זאכען, אי ארבייטען, אי ארומגעהן לעדיג, וואָרים פון ביידע זאכען לעקט מען אין אמעריקא קיין האָניג ניט. ארבי־טען אין א שאַפּ איז פאר איהם געווען צו שווער, ניט חלילה וויל׳ער האָט קיין כח ניט געהאט — דאָס דוקא ניט, וואָס דען? ער פלעגט ניט קענען פערטראָגען די וועגט פון שאַפּ — אזוי פלעגט ער טענה'ן.

ארומגעהן לעדיג, פלעג איך צו איהם האבען טענות: זיצט א בחור אויפ'ן טאטענ'ס קארק און גאר ניט.

איז ער זיך אין א שעהנעם פריהמארגען מישב און גיעט זיך אן פאר א סאלדאט אין דער אמעריקאנישער ארמעע...

אט דאס איז טאקע אמעריקא! וואלט איהר וועז געגלויבט, אז ביי אונז, איך מיין דארסטען אין דער פינסטערער מדינה, זאל א בחור זיך אליין אנגעבען. יעדער דאנקט דארטען גאט, אז ער האט א פעהלער, אז עס פייפט איהם אן אויער אדער גאט האט איהם געבענשט מיט צוצויגענע אדערען אויף א פוס, אדער עס פעהלען איהם א טוץ אנדערטהאלבען צייהן, צי נאך אזוינע גליקליכע פעהלערען, וואס פאניע האט פאר זיי גרוים דרך ארץ... מיין בעני גאט צו דאנקען האט די דאזיגע פעהלערען ניט געהאט, אויסער דעם איינציגען פעהלער פון פייפען... אבער ניט דער אויער האט חליפה געפייפט, נאר דאס מויל. אז ער פלעגט געבען א פייף, פלעג איך מיינען, אז אלע שדים פון די מדבריות וועלען זיך צונויפלויפען, וועדליג מען גלויבט ביי אונז אין דער היים...

הייסט עס, האט ער זיך אנגעגעבען אין דער היגער ארמעע. איז אבער ניט ווי מען רעדט אזוי גיך טהוט זיך דאס. אזוי ווי דארטען אין דער פינסטערער מדינה איז שווער צו בעפרייען זיך פון דיענסט, אזוי איז דא, אין דער ליכטיגער מדינה שווער אנצוקומען. דאס הייסט נעהמען, נעהמען זיי צו, נאר וואס דען? מען דארף האבען, אז דער טאטע זאל אונטערשרייבען אזא מין פאפיער...

קומט ער אמאל, בעני מיינער, רוקט מיר אונטער א פאפיער אויף ענגליש און דערצעהלט מיר א מעשה, אז באשר בכו, ארבייטען אין שאפ האט ער פיינט, און אומגעהן לעדיג וויל א יד ניט ליידען, האט ער בעשלאסען צו געהן אין דער ארמעע און אז גאט וועט העלפען ער וועט זיך אויסדיענען קען ער זיך דערדיענען צו א פאליסמאן אויף א פערד.

— ווי אזוי אויף א פערד, פאר וואָס ניט א פוס־פּאַליסמאן, וואָס גיט אכטונג אויף דער אָרדנונג, שטעהענדיג מיט ביידע פּיס אויף דער ערד? פרעג איך איהם.

ערקלעהרט מיר מיין בעני, אז ער האָט לאנגע פּיס און ווי באלד ער האָט לאנגע פּיס, וועט ער געהן אין דער קאוואלעריע... דערפאר„ אז ער וועט זיך אויסדיענען קומט איהם צו ווערען א פערד־פּאַליסמאן... דאָס הייסט, ער וועט דאַרפען אכטונג געבען אויף דער אָרדנונג פון דער הויך...

איז מיר דער ענין יא געפעלען און ניט געפעלען. ניט געפעלען איז ער מיר, וואָס מיין בעני, וועלכער וואָלט אין רוס־לאנד געהאט א צווייטע להאָטע, וועדליג ער איז עלטער פאר'ן קלענערען בנ'אָק מיינעם מיט א יאָהר זיבען און וואָלט אין א „גוטען יאָהר" אודאי דאַרטען בעפרייט געווארען מיט איין הונדערטער, זאָל ער דוקא דאָ, אין דער פרייער מדינה ווערען א סאָלדאט! אמת, ער גיעט זיך אליין אָן, מיט'ן גוטען ווילען... צווינגען צווינגט מען איהם ניט... פונדעסטוועגען ווילט זיך עפעס ניט לאָזען. פון דער צווייטער זייט אָבער ווילט זיך האָבען א זוהן א פּאַליסמאן אין נאָך אויף א פערד. וואָרים ווי באלד אויף א פערד וועט ער זיך ניט געפינען ערגעץ אין א העסטער סטריט, נאָר טאקע אויף פינפטע עוועניו, וואו די אוי־טאָמאָבילען לויפען און וואו אלע מיליאָנערען שפּאַציערען ארום!...

מילא, וואָס זאָל איך איך לאנג בריייען, איך האָב מיך מישב געווען מיט מענשען, נאָכגעפרעגט ביי מיין סאָלייעטי־לאָיער, וואָס פאר א „פּראוועס" קען איך אליין קריגען, אויב מיין זוהן ווערט א סאָלדאט. ערקלעהרט מיר דער לאָיער, אז ערש־טענס ווער איך דערמיט א שטיקעל „סיטיזען". ס'הייסט אויב איך פאָהר אמאָל צוריק אין אייראָפּא און קום ווידער אהער, — מוז מען מיך אריינלאָזען.. צוריק שיקען טאָר מען מיך שוין

ניט. טאָמער ווי איך עפענען א סאלון בין איך שוין אויך בי־כער צו קריגען לייסענס איידער אן אנדערער; דאָס הייסט שוין, אז איך האָב א צד אין דער משפחה... איהר פערשטעהט א קוק?...

מילא, איך האָב מיך געוויינט אהער און אהין און האָב דאָס פאָפיער „געסיינט"; עס הייסט, איך בין מרוצה, אז מיין זוהן, מיין בעני, זאל ברענגען א נוץ די יוניטעד סטייטס אף אמעריקא... דערהויפט האָט מיך גענומען דאָס, וואָס איך ווער דערמיט א שטיקל סיטיזען, ווייל ווערען א גאנצער סיטיזען איז פאר מיר אן אונמעגליכע זאך. אין לאנד בין איך שוין אפילו א יאָהר פופצעהן און האָב שוין געקענט ווערען דריי מאל א סיטיזען, ווען ניט מיין פערדרעהטער קאָפ... וועמענס קאָפ איז אויסצולערנען זיך די אלע זיעבען זאכען, וואָס מען דארף דערצו קענען! טאָמער האָב איך איין פרייען טאָג אין דער וואָך — אמאל שבת און אמאל זונטאג, עס וועגדט זיך אין וואָס פאר א שאָפ מען ארבייט, זאל איך מיך נאָר געהן פערדרעהען דעם קאָפ מיט נייע חכמות, ווי אזוי האָט געהייסען דער און יענער פרע־זידענט.

נאטירליך, וועז איך זאל וויסען, אז מען וועט איהם נאָר „נאָזנאטשען" אזש אין דער דריטער אמעריקא און פון דארטען איז איין שפרונג קיין מעקסיקא און ווילא וועט זיך צובונטע־וועז און וועט זיך פערטשעפען מיט אמעריקא! — אויף אזוינס האָב איך ניט געריכט! געה זיי א חכם און רעכען אויס אזוינע מינים זאכען. סך־הכל האָב איך דעמאלט נאָר ניט גע־וואוסט, אז מעקסיקא איז א בעזונדער לאנד און עס געהערט ניט צו אונזער אמעריקא.

איצט אָבער איז ניט נאָר פרעהליך. איך בין זיכער אז מיין בעני איז דארטען אין מעקסיקא און יאָגט זיך נאָך נאָך ווי־לא'ן, ווייל קיין בריף האָב איך פון איהם שוין לאנג ניט בע־קומען... אזוי פלעגט ער מיר שרייבען אלע וואָך און פלענט

נאָך אמאל שיקען אביסעל געלט פון זיינע ווייזשעס. ער נעהמט דאָרטען נאָנץ שעהנע ווייזשעס: פופצעהן דאָלאָר א חודש מיט עסען און טרינקען און אויף אלעם פערטיגען. א דזשאב איז דאָס ניט קיין שלעכטער, וועז עס זאָל זיך ניט אונ־ טערברוקען ווילא...

נאָר איינס זאָגט מיר דאָס האָרץ, אז אויב ווילא וועט זיך לאָזען כאפען, וועט איהם כאפען מיין בעני. ער איז א באַי מזיק! איך וואָלט בלויז געוואָלט ער זאָל איהם כאפען א לע־ בעדיגען, ווייל צו וואָס פערגיסען מענשליכע בלוט? איך בין א גרויסער געגנער פון אלערליי געשלעגען און מלחמות. איך פרעג אייך, צי וואס דארף מען דאָס און וואָס איז דאָס פאר א וועלטעלע געוואָרען, אז אפילו אמעריקא האָט זיך אויך ניט געקענט אויסדרעהען נאָר אינגאנצען פון עפעס, איז ניט קיין מלחמה, איז כאָטש א נאָכיאָגעניש...

און וועד דארף העלפען כאפען איהם, ווילא'ן הייסט עס, טאקע מיין בעני, וואָס איז אין גאנצען א יאָהר צעהן אין לאנד! איך זאָג ניט, אז מען האָט איהם געגויט דערצו, אָבער וועד יויים, וועז ער וואָלט געהאט סטעדי ארבייט און די ארבייט וואָלט ניט געווען אזוי שווער וואָלט איהם אפשר נאָר ניט געצוויגען אין דער ארמעע און איך וואָלט געקענט שלאָפען רו־ היג ביי נאכט... אזוי אָבער זעה איך נאָר פאר די אויגען ווי אזוי מיין בעני יאָגט איהם נאָך, ווילא'ן הייסט עס, און יענער איז קיין נאָר ניט און אנטלויפט... און בעני יאָגט איהם ווי־ דער! ער מוז איהם, הייסט עס, כאפען.

אָט בין איך דאָ ניט לאנג געווען אין די „מואווים" האָט מען דאָרטען געווייזען א פיקטשור פון מעקסיקא ווי אזוי אונ־ זערע געוועלטיגען דאָרטען... לייט זיצען און קוועלען, האָבען הנאה און פאטשען בראווא... אפשר וואָלט איך אויך געווען אזא פאטריאָט ווי זיי, וועז מיין בעני וואָלט דאָרטען ניט געווען קיין מחותן... מיר אָבער האָבען זיך די הענט ניט געהויבען צום

פאטשען.. איך האָב מיט זיי געמוזט ווישען די אויגען... מיר האָט זיך געדאכט, אז איינער אויף א פערד זעהט אויס פונקט ווי מיין בעני, ער האָט געקוקט אויף מיר אזוי טרויעריג, ער האָט שוין קענטיג חרטה אויף דער גאנצער מעשה... איך האָב מיך געוואָלט נאָך אמאָל איינקוקען, האָט מען שוין די פיקטשור אוועקגענומען, באלד האָט מען שוין געוויזען א שיף מיט א גרויסען הארמאט... דער עולם איז גאָר נתפעל געוואָרען... דער־ זעהען זיי איצט א שיף מיט א הארמאט ווערען זיי ווי משוגע! א שמחה אויף זיי. דער פעטער סעם האָט א הארמאט... נישקשה, ווען זייערע זיהן וועלען דארפען געהן אין מלחמה וועלען זיי זיך ניט אזוי שטארק פרעהען מיט'ן הארמאט...

דער פּאסאוושיר.

(דערצעהלט פון א גאליציאנער פליכטלינג).

...ווי אזוי בין איך אנטלאפען, פרעגט איהר מיך, אידען? א קשיא איז דאס א גרויסע, אבער אז מען האט אמונה וועט דער אויבערשטער שטענדיג קומען צו הילף...

אנטלאפען בין איך טאקע אין דער לעצטער מינוט. אנגענומען האב איך ניט געוואלט לויפען... עפעס האב איך געהאלטען עס פאר א זינד: לאזען די ארעמע אידען, וואס קענען ניט לויפען און אליין ראטעווען זיך, איז ניט שהן פאר גאט... אין א צרה דארף מען זיין אלע אין אייגעם.... אין אן אונגליק דארף מען די בריידער ניט פערלאזען. און אז גאט וויל וועט ער אויסהיטען פון ערגסטען שונא, אפילו פון די קאזאקען... נאטירליך, די טעכטער און דאס ווייב האב איך גליק, ווי נאר מען האט געהערט, אז דער רוס „נעהמט", אוועקגעשיקט קיין ווין. „אין סומכין על הנס!"... אבער מיין אייגענער נפש איז ניט אזוי וואוישנע... אז עס איז בעשערט צו לעבען וועט מען לעבען בלייבען אפילו ביים רוס..

אבער אז דער רוס איז אריין אין שטעדטעל איז טאקע געווארען שטארק שלעכט. ווי דער שטייגער איז — א בעל כצחון! — דאס קומט איהם און יענעם קומט איהם, און וועגען „ניטא"איז נאר קיין רער ניט. מילא, דו ווילסט א זייגער

ריל — נא! איך קען מיך אין מלחמה־צייט בענעהן אהן א זיינעריל, אבער וואו זאל איך דיר נעהמען מיידלעך!... האב איך זיך אזוי געמוטשעט מיט זיי א וואך צייט, אנגענומען אלע נגישות פאר ליעב און געדאנקט גאט פאר'ן שטיקעל לעבען, וואם זיי נעהמען ניט אוועק.

שפעטער איז אבער געווארען ערגער. א סך אידען פון די איבערגעבליבענע האט מען ארעסטירט, עטליכע געשאסען, די איבעריגע אין רוסלאנד אוועקגעשיקט. איך זעה, אז איך בלייב באלד איינער אליין צווישען אזא עם־רע... בין איך מיך מישב: איך וועל שוין אנטלויפען; ווי באלד אז איך בין כמעט אליין געבליבען — איז דאך שוין טאקע א יושר צו אנטלויפען! איז אבער די קשיא: ווי אזוי? די וואך הינטער'ן שטעדטעל איז שטרענג. „אין יוצא ואין בא!". געווואוסט האב איך אבער, אז וועו מען זאל קריגען פון קאמענדאנט א פאסאזשיר־שיין, לאזט די וואך דורך. היינט ווי אזוי־זשע קומט מען צו צו איהם? אוז אז מען וועט שוין צוקומען, וועט ער דען געבען?

אוז פלוצים פאלט מיר איין, איך וועל לויפען גאר אהן א פאסאזשיר־שיין. כ'וועל פרובען מזל! נעהמען וועל איך גאר־נישט מיט. אפילו דעם טלית אוז תפילין ניט. איך וועל קומען צווישען אידען, וועל איך שוין קריגען א טלית אוז תפילין. אי א שמירה אין וועג, איז געגוג דער טלית־קטן, וואם איך טראג.

אוז איך ווייל מיך שוין מכין זיין אין וועג, ס'הייסט קושען די מזוזות, פערשליסען דאם הויז אוז געהן.

ווי איך נעהם אזוי קושען די מזוזות, גיט מיר גאט ברוך הוא א מחשבה אריין אין קאפ: אריה ליב, נעהם מיט א מזוזה...

אי וואם? זיי וועלען דיך דארט רעווידירען אוז וועלען מיינען, אז עס איז אזא מין טעלעפאן, טא נעהם בלויז דאם שטיקעל פארמעט אליין; די שייד אין וואם די מזוזה ליעגט, נעהם נישט! א שטיקעל פארמעט וועלען זיי ניט בעמערקען.

און איך ריים אראָב די מזוזה, נעהם זי ארויס פון איהר „שויב", לייגן זי דורך צי זי איז, חלילה, ניט פסול. גאָט צו דאנקען — אלץ איז כשר. פעהלט קיין אות! דער „שדי" בלאנקט! איך גיב א קוש דעם סאמע „שדי" און איך דערשפיר, אז איך קריג אזא מין כח, אז איך קען בייקומען דעם שטארקסטען שונא!

און מיט גרויס בטחון אין דעם „שדי" לאָז איך מיך אין וועג, אָהן קיין שום שרעק, אָהן קיין שום פחד.

איך קום הינטער'ן שטעדטעל און דערזעהר די וואָך. ווער איך אויך ניט אראָבגעפאלען! איך טאָפּ בלויז אָן אין טאָש די מזוזה... זי איז דאָ!

און איך נעה מיט פעסטע, זיכערע טריט אנטקענען דער וואָך.

א פּאָר סאָלדאטען, א'פּנים עלטסטע, קוקען מיך אָן, וואונדערען זיך א'פּנים, וואָס איך נעה אזוי „האָפּערדיג", אָבער זיי לאָזען מיך נעהן. אז איך קום אָבער צו נאָהענט צו זיי, שטעלט מיך איינער אָב און גיט מיך א פרעג:

— און א פּאָסאָזשיר־שיין פון קאָמענדאנט האָסטו?...

דאָ האָב איך מיך שוין אביסעל דערשראָקען... איך וויל ניט לייקענען.. אבער די שרעק האָט געדויערט בלויז א האלבע רגע... גלייך ווי אימעצער וואָלט מיר מיט גוואלד די האָנד אין טאש אריינגעלענט, נעהם איך ארויס די מזוזה און דערלאנג דעם סאָלדאט... און בלייב שטעהן ווי ניט מיך מיינט מען.

— פון וועמען איז דאָס? — פרעגט ער מיך און בעטראכט דעם פּארמעט. לעזען א'פּנים קען ער ניט אפילו זיין אייגענעם לשון, ווי דער שטייגער איז פון א רוס.

איך טראכט ניט קיין סך און ענטפער:

— פון אמת'ן קאָמענדאנט... סאָמאָהאָ קאָמענדאנטא!...

ער גיט איבער דעם צווייטען סאָלדאט, ווי ער וואָלט זיך אָן עצה געהאלטען. יענער נעהמט דעם פּארמעט, קוקט דערין

אריין מיט ישוב הדעת און רופט זיך אָן צום ערשטען:

— זעהסט דאָך, אז עס איז א וואשנער דאָקומענט, אויף פּארמעס... לאָז איהם דורך...

און דער ערשטער גיט מיר א קלאַפּ אין פּלייטשע נאָר פּריינדליך און רופט זיך אָן:

— סטופּאי איז באָגאָם. לשונו ממש: געה מיט גאָט...

און גיט מיר צוריק אָב מיט רעספּעקט דעם „פּאַספּאָזשיר־שיין".

אָבגעהענדיג עטלעכע אייגען פון דער וואָך האָב איך די מזוזה א קוש געטהאָן, אריינגעגעגט טיעף אין בוזעם־קעשענע, געהויבען די אויגען צום הימל און געדאנקט דעם אמת'ן „קאָמענדאנט" פאר זיין אייביגען „פּאַספּאָזשיר־שיין"...

ווי איהר זעהט מיך א אידען!...

דער משפט.

(מאנאלאג פון א יוניאן־מאן)

..איהר ווילט טאקע וויסען די מעשה פון אנהויב ביז'ן סוף? גאנץ פיין — איך וועל אייך דערצעהלען. מיר ארט טאקע נישט, אז איהר וועט עס בעשרייבען. זאל טאקע די וועלט וויסען! איך שעם מיך נישט! זאלען זיי זיך שעמען! זיי, וואס האבען מיך נע'משפט!

אז איך נאך געווען אין דערהיים אין מיין שטעדטעל, האב איך פאר א משפט מורא געהאט, ווי פאר פייער! ומשפטים בל ידעום, הלוויה — פלעג איך זאגען מיט דער גרעסטער כונה! און גאט צו דאנקען — איך האב קיינמאל אויף זיך קיין משפט נישט געהאט. ניין! איך ווייל קיין ליגען נישט זאגען. איינמאל, בשעת עס איז געווען די חאלערא, נישט דא געדאכט, און מען האט געגומען אכטונג געבען אויף „טשיסטאטא", און דער אוריאדניק האט געמאכט א פראטאקאל פאר אביסעל מיסט, וואס איך האב אויסגעשאטען ביי דער טהיר, האב איך געזאלט האבען א משפט. נאר איך האב מיך געלאזט קאסטען א האלב קערבעל, און דער משפט איז „צוריבען געווארען"..

האב איך דאך געמיינט, אז אין אמעריקא בין איך אודאי פריי פון משפטים! דאס לאנד איז א פרייע, קיין בלבולים מאכט מען דא נישט, אויף רייזקייט גיעט מען אין אונזערע סטרי־

טען נישט אווי שטארק אכטונג, קיין נאלאָגען צאָהלען דארף מען דאָ נישט, קיין פאספאָרטען אויך נישט — א פרייע וועלט, טהו וואָס דו ווילסט. ווייזט זיך ארויס, אז דוקא דאָ, אין דעם פרייען לאנד. האָב איך געהאט א משפט, וואָס מען זאָל בעהיט ווערען. ממון און דמים האָט עס מיך געקאָסט!

און מיינט איהר, ווער האָט מיך געמשפט? גויים? יענקים? אמעריקאנער? חלילה וחס!

אידען האָבען מיך גע׳משפט, מיינע ברידער!

אָט הערט א מעשה!

אין דערהיים, אין מיין שטעדטעל, בין איך געווען אן אָרעמער שניידער, געגעהט, וואָס עס האָט זיך געמאכט: א ווייבערשע קליידעל, איז רעכט א ווייבערשע קליידעל; א פוערשע קאפטאן, איז אויך גוט. קיין ספעציאליסט בין איך נישט געווען. אָבער דאָ גאָהט עס נישט. דאָ האָט יעדער זיין פאך. אזוי ווי א האָנד האָב איך א גיכע, איז פאר מיר בעסער געווען צו ארבייטען ביי „קלאָוק", עס הייסט ביי ווייבערשע מאַנטלען, און בין פון דער ערשטער מינוט, וואָס איך בין דאָ אין אמעריקא, א „קלאָוק־מייקער".

מילא, איידער עס איז געווען דער גרויסער סטרייק, איז דאָך נישט שייך צו זאָגען — איז געווען אמת׳ע פרייהייט, טאקי וואָס פרייהייט הייסט: ווילסט ארבייטען פון שטיק, ארבייט פון שטיק, ווילסט ארבייטען פער וואָך, ארבייט פער וואָך, ווילסט ארבייטען ביז דריי פארטאָג, ארבייט געזונדטערהייט! קיינער האָט דיר נישט געזאָגט קיין דעה! און עס זיינען געווען צייטען, ווען איך האָב פיין פערדיענט, קרוב צו פיערציג דאָלאר. איהר זעגט א מבין? !... אמת, איך האָב שווער געארבייט, געווען נעכטן, וואָס איך האָב געלאָפען נאָר צוויידריי שעה און דוקא אין שאפ: צוגעשפארט זיך אויף א פאָק וויבערשע מאַנטלען אין די קליידער, אין א פאָר שעה ארום אויפגעשטאָנען, און צוריק צו דער ארבייט.. נו, וואָס

איז? וועמען געהט עס אן. אז כח, נאט צו דאנקען, איז דא, און אויף שלאפען איז געגנג שבת (זונטאג ארבייט איך נישט ער היום!). קיין תהלים אין שוהל נעהן זאגען דארף מען נישט... עס הייסט, מען וואלט אפשר יא נעדארפט, נאר מען נעהט נישט!...

האט מען זיך ארומגעזעהן, אז עפעס איז די זאך נישט גלאט: איינער פערדינט פיערציג דאלאר א וואך און צוואנציג נעהן אום לוידיג...

איהר הערט א מעשה! אלע מאל איז דאך אזוי: וועד עס איז א בריה, האט א ניכע האנד און פוילט זיך ניט, דער פערדיענט! אי די, וואס נעהען אום לעדינ? איז טאקע א רחמנות! איז וואס זשע קען איך העלפען? איך פרעג אייך! און אויף מיר איז דען נישט קיין רחמנות? — גלויבט מיר, אז פיערציג דאלאר א וואך איז פאר מיר נעווען ניט קיין סך. איהר דארפט וויסען, אז איך האב ארבנעבראכט אהער דאס וויב מיט די פיער קינדער און דא זיינען נעבארען נעווארען נאך דריי, זאך לען נעזונד זיין... און טאמער ליענט אין די בענק א פאר דאלאר, מוז מען דאך זהן פערזארנען אויף שפעטער.

מילא, איז אויסגערופען נעווארען א סטרייק...

רעכען איך מיר אוים, אז א סטרייק איז טאקע א נאנץ וויכטינג זאך. ארבייטער דארפען טאקע זייער לאנג פערבעסערען. עס איז נישט קיין עולה... אבער איך בין דאך א טאטע פון קינדער און ביי מיין באס" ארבייט איך שוין עטליכע יאהר און קיין טענות צו איהם האב איך באמת נישט, ער האט מיר בעהאנדעלט אויפ'ן שענסטען אופן. ער איז טאקע מיינער א לאנדסמאן... זאלען זיי טאקע סטרייקען און איך וועל מיר שטילינקערהייד, פאוואלי ארבייטען..

ווייזט זיך ארוים, אז דא אין לאנד איז דאס איינס פון די גרעסטע פערברעכענס. עס הייסט, נישט ביי דער מלוכה, די

מלוכה האלט דוקא פון אועלכע, נאר ביי די ארבייטער הייסט עס א „סקעב"... און א „סקעב" איז אזוי ווי אין חרם...

מילא, וואס זאל איך איר דערצעהלען א סך: איך האב אויך געוואנדערפען מיין ארבייט. עס איז מיר אפילו געווען שווער מעיז פנים זיין דעם באס". ער האט אויף מיר א קוק געטהאן, זאג איך אייך, האט מיר נעשטאכען אין הארצען: דו ארבייטסט ביי מענשען פינף יאהר, און ער צאהלט דיר אלע וואך „קעש", מזמן, און האסט צו איהם גארנישט. מיט אמאל, גיעה און וועד ברוגז און זאג: ניין! איך ארבייט נישט.

נאר פערפאלען. אז די יוניאן הייסט, מוז מען פאלגען!

עס איז, זאג איך אייך, א מלוכה, מיט בעאמטע, דעלע־נאטען, „ארגאניזערס", סעקרעטערס, חאטש נעהם און טהו זיי אן שליפעם מיט מעשענע קעפ!

צוועלף וואכען האט געדויערט דער סטרייק! א גליק, וואס איך האב אבגעשפארט עטליכע דאלאר. אמת, מען האט אפילו נעצאהלט די ערשטע וואכען צו ביסלעך געלד. אבער וואס האט עס געקלעקט! נאכדעם האט מען שוין צאהלען אויך אויפגע־הערט. עס האט זיך אויסגענומען! א קלייניגקייט! עס האבען געסטרייקט איבער 50 טויזענד „קלאוק־מייקער", קען מען זיך דען אננעהמען?

אט אזוי האב איך צוריבען צוועלף וואכען. מיינט איהר, אז די 12 וואכען האב איך גערוהט? חס וחלילה! אלע אוועגד האב איך געמוזט געהן אויף די מיטינגס, וואו די דערנער האב־בען געהאלטען לאנגע רעדעס וועגען דער מאכט פון די ארבייי־טער און ווי אזוי די „באסעס" האבען ביז אהער געוויגט אונזער בלוט, און ווי אזוי ווייטער געהן קאן עס נישט. איין דערנער ארבאב, דער אנדערער ארויף, און אלץ די זעלביגע ווערטער, כדי די ארבייטער זאלען דאס פערשטעהן.

איך ווייל נישט לייקענען: אין די דריי חדשים צייט בין איך אביסעל אויסגעבילדעט געוואָרען, איך בין דערנאנגען א סך

ענגלישע וועלטער, ווייל די רעדנער זיינען שוין אלע לאנג אין לאנד און מישען צו א סך ענגליש, אבער פערשטעהן קען מען.

צייטענווייז פלעגען זיי מיך אליין דורכנעהמען. עס הייסט, איך האב געפיהלט, אז עס איז טאקע נישט קיין יושר, אז דער „באס" זאל אזוי פיעל פערדיענען און דער ארבייטער אזוי וועניג. און איך בין שוין אינגאנצען אריבער, אפילו אין הארצען, אויף זייער זייט. נאך אלע זאכען, האב איך געפיהלט, אז פארט זיינען טאקע די אלע רעדנער און בעאמטע אונזערע פרייַנד, אונזערע פערזארגער.

אייכס נאר האב איך ביי זיך נישט געקאנט פועלן: איך זאל ווערען א שונא מיין „באס". איך האב בטבע דרך ארץ פאר רייכע מענשען (מיין „באס" איז א גרויסער גביר!) איך האב נאר נישט געקאנט פארשטעלען זיך, ווי אזוי קאן איך ווערען אזא יחסן, אין דער צייט, וואס איך בין א פראסטער ארבייטער, און ער איז א מאנופעקטשורער", א מענש, וואס פיהרט ביזנעס אויף שווערע טויזענדער...

און דא איז אויסגענומען א תנאי, אז די ארבייטער טארען מיט די „באסעס" קיין שום בעזונדערע געשפרעכען נישט האבען. אבגעארבייט די ניין שעה — געהט אהיים!

אז דער סטרייק האט זיך געענדיגט, איז אויך די „באסעס" געווען אן אמת'ער רחמנות. וואס מיינט איהר — זיי האבען ערגערע געשעפטען געמאכט? ! ניין, נישט דאס. זיי זיינען געווארען פשוט אוים „באסעס". קיין ארבייטער אבזאגען טארען זיי נישט, א נייעם נעהמען טארען זיי נישט. אלץ מוזען זיי פרעגען ביי דער יוניאן. איהר פערשטעהט אן עסק! היינט וואס טויג שוין זיי דאס געלד מיט די עשירות, אז זייער ווארט איז קיין ווארט נישט! וואהרם, וואס איז, צווישען אונז גערעדט, דער גאנצער חשק צו רייכקייט? כדי מען זאל מורא האבען, מען זאל וויסען, אז מיר זיינען מיר, אז אונזער ווארט גילט, אונזער דעה וועלט אנגענומען. אבער ווי באלד אז ביי

א „באַם" ארבייטען הונדערטער ארבייטער, און ער האָט אויף זיי קיין שום דעה נישט, איז דאָך נישט ניחא דאָס עשירות...

איז טאקי אויף די „באַסעם" געווען א רחמנות. נאָר וואָס געהען מיר אָן די „באַסעם". מיר איז נאָר א שאָד מיין „באַם"... ערשטענס, א לאנדסמאן, און, צווייטענס, איז ער א איד, וואָס האָט ליעב כבוד. קיין שלעכטער מענש איז ער ניט, דוקא א גוטער מענש. היינט פאר וואָס זאָל מען איהם טאקע נישט אַבגעבען כבוד, לכל הפחות, דאָס, וואָס איהם קומט.

און אָט דאָ הויבען זיך אָן מיינע צרות. מיר האָט נישט נעאַרט, וואָס איך קאָן איצט נישט ארבייטען אזוי פיעל, ווי איר דער דער סטרייק. איהר ווילט, איך זאָל ארבייטען ניין שעה, זאָל זיין ניין. זאָלען אַלע ארבייטער האָבען ארבייט — עס איז אפשר ניט קיין עולה! אָבער וואָס ארט אייך, אז איך בין מיט'ן „באַם" פרייַנדליך, אז איך קום צוגעהן פריהער פאר אַלעמען און שמועס זיך דורך א ביסעל מיט איהם, אז איך בלייב אמאָל א האַלבע שעה, צי א שעה און הער אויס זיינע טענות... אמאָל גיעב איך איהם טאקע נערעכט. ער הויבט אָן קלאָגען זיך אויף דער יוניאָן, צוגעהט מיר דאָס הארץ און איך גיעב איהם טאקע נערעכט. מען נעהמט א קיסר און מען נעהמט ביי איהם אראָב די קרוין, און מען נעהמט ביי איהם צו די מלוכה, מיט דעם חיל, און מען זאָגט איהם אזוי: דיין גאַלד און דיינע אוצרות ריהרען מיר נישט אָן, מיר גיבען דיר אַלץ אַוועק, נאָר אין דער מלוכה מיש זיך ניט — נישט דיין עסק! און פונקט ווי מיט דעם פערסישען שאָך און מיט דעם טערקישען סולטאָן און מיט דעם פּאָרטוגאַלישען קעניג, ווי די פּיפּערם שרייבען.

אמאָל טרייסט איך איהם, אז גאָט וועט נאָך העלפען. אמאָל זאָג איך איהם אזוי א גוט וואָרט און אמאָל, אז עס איז דאָ זעהר א נויטיגע ארבייט, בלייב איך, וען אַלע צוגעהען זיך שוין, פערשלאָסען אין א חדר'ל און פערענדיג עס...

איך קאן איהם באמת נישט אבזאגען.
האבען דאס די ארבייטער בעמערקט.
— וואס האט איהר, מיסטער, פאר א געשעפטען מיט'ן „באס"? — פרעגט מיך א יונגער שענקעל, וואס אין די נוטע יאהרען וואלט איך אפילו מיט איהם נישט נערעדט.
ענטפער איך איהם מיט שטאלץ אויף צו להכעים:
— מיט וועמען זאל איך האבען געשעפטען — מיט דיר? הער איך, ווי אין שאפ, ארום מיין טיש. וועדט א גע־רויש.
דער פארמאן איז אפילו אויך אויף מיין זייט, ווייל די פארלייט זיינען מיט'ן סטרייק אויך נישט צופריידען נעווען, ביי זיי האט מען אויך די דעה אבגענומען — אבער העלפען קאן ער איצט נישט. ער ווינקט מיר נאר מיט די אויגען, ווי ער וואלט מיר צוגעגעבען מוטה.
נאך די ארבייט טהוען זיך די ארבייטער אן אויף אוועק־צוגעהן.
אבער זיי געהען דאך נ י ש ט.
איך האב ליעב געהן שפעטער פון אלעמען..
— נו, מיסטער, פאר וואס געהט איהר נישט? — וועגדען זיך צו מיר עטליכע פון די יונגע.
— איך האב צייט. — ענטפער איך און עס ברענט מיר א פייער.
מילא, אויסגעפיהרט האב איך... געבליבען אליין.
האב איך מיר ערשט צוערדט מיט'ן בעל הבית און אוים־געלאזט כל חמתי צו זיי...
אויף מארגען בעקום איך פון דער יוניאן א מין פאוויעסט־קע.
איך ליעז דורך די פאוויעסטקע און טראכט מיר:
עס זיינען דאך נישט קיין נויים. עס זיינען דאך אידען.
און נעה נישט.

קומען אויף איבערמאָרגען אין שאַפּ צוויי דעלענאטען און מען נעהמט מיך אראָב פון דער ארבייט.

דער „באָס" טענה'ט:

— וואָס האָט איהר צום דאָזיגען ארבייטער?...

זאָגען זיי:

— ביים „טרייעל" וועט עס שוין קלאָר ווערען...

מילא, איך וועל אייך לאָנג נישט ברייען: עס איז נעווען א דיעלא, ווי אין רוסלאנד, מיט א פּאַרזיצענדען, מיט נעשוואָרענע, מיט א פּראָקוראָר.

נאָר קיין פערטיידינער האָב איך ניט נעהאט...

און מען האָט מיך פערמשפט:

75 דאָלאָר שטראָף און איבערפיהרען מיך אין אן אנדער שאַפּ...

דאָס הייסט פשוט: נא פּאָסעלעניע...

אָרט מיך נישט אזוי דאָס נעלה, ווי דאָס איבערפיהרען אין דעם אַנדער שאַפּ.

אמת, דער שאַפּ, וואו איך ארבייט איצט, איז א סך א גרעסערער, ליכטינער, מעהר לופט, אויפ'ן ערשטען פלאָר, ביי א פענסטער... טאָמער, חלילה, א שרפה — קענסטו גלייך שפרינגען... אבער מיר איז דאָ די ארבייט נישט ניחא. ערשטענס, קוקען אויף מיר די ארבייטער, ווי אויף דעם גרעסטען פערברעכער און מען היט מיך. עס הייסט: איך בין „פּאָר נאדזאר"... איך זאָל חלילה נישט רעדען מיט'ן „באָס"...

זיי ווייסען נישט די חברה, אז דער נייער „באָס" נעהט מיך אן ווי דער פאר־א־יאָהריגער שנעע, און, צווייטענס, איז ער א דייטשער יהודי, און ער אליין וועט מיט מיר נישט רעדען...

נאָר זיי האָבען איין ארבייט: זיי היטען מיך...

מיינט איהר, היטען זיי מיך איין! איינמאָל אין וואָך חאַפּ איך מיר אַרויף צו מיין נעווען „באָס"...

איך רעד פאר איהם אויס דאָס הארץ. ער טרייסט מיך און איך טרויסט איהם. מיר האָפען נאָך, אז די יוניאָן וועט מיך פריהער צי שפעטער בענגעריגען...

אינהאַלט.

ערשטער טייל:

איינאַקטערס.

גוטע בריידער — — — — — — — — 1—25
אויף א חתונה — — — — — — — — 1—14
די פּראָבע — — — — — — — — — 1—16
דעם שדכנ'ס טאכטער — — — — — — 1—16
א רוהיגע דירה — — — — — — — — 1—9
די אורזאכע — — — — — — — — — 1—11
ערשטע ליעבע — — — — — — — — 1—9
דאָס נייע צימער — — — — — — — 1—9
דער שפּאניער — — — — — — — — 1—10
ליידען — — — — — — — — — 1—8
די שיידונג — — — — — — — — — 1—7
דער הומאָריסט — — — — — — — 1—8
קינדער — — — — — — — — — 1—7
מאַכט — — — — — — — — — — 1—12
צו שפּעט — — — — — — — — — 1—11
די מצולה — — — — — — — — — 1—7
דריי מיידלעך — — — — — — — — 1—14
די צוויי געפאנגענע — — — — — — 1—9
דער טויטער פעלדמארשאל — — — — — 1—6

צווייטער טייל:

מאַנאַלאָגען

דער פּאָפּולערער מאַן — — — — — — 1
דער פּאָטער — — — — — — — — 8
דער פּאַסאַזשיר — — — — — — — 13
דער משפּט — — — — — — — — 17